

Middellangetermijnstrategie

Circulaire samenleving 2025 – 2035

november 2024

Korte samenvatting

Deze Middellangetermijnstrategie Circulaire samenleving (MTS CS) bevat het 'plan' van de provincie Utrecht voor de komende tien jaar om toe te werken naar een circulaire samenleving. Een samenleving die leeft binnen de grenzen die de aarde aankan, met respect voor de sociale grenzen. Wij sluiten ons aan bij de Rijksdoelen (50% circulair in 2030 en volledig circulair in 2050) in de wetenschap dat we hierop als provincie Utrecht beperkt invloed hebben, maar wel gedreven zijn om hier positief aan bij te dragen. Deze strategie geeft aan wat voor type activiteiten wij ontplooiën. Wij werken de exacte invulling en concretisering hiervan uit in een Uitvoeringsagenda Circulaire samenleving (UVA CS).

Deze MTS CS heeft een looptijd van tien jaar, maar wij zijn voornemens deze strategie periodiek evalueren en waar nodig actualiseren op basis van de meest recente inzichten en ontwikkelingen.

Vijf focusthema's

De Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050 is vastgesteld in 2021 en is breed georiënteerd op alle domeinen van de provinciale organisatie. Een belangrijke aanbeveling van de Randstedelijke Rekenkamer (RKK) was om meer focus te kiezen. Dat doen we door ons primair te richten op vijf thema's waarvan de verwachting is dat we veel impact kunnen maken (omdat hier veel grondstoffenverbruik is) en waar de provincie relatief veel toegevoegde waarde en sturingsmogelijkheden heeft. De thema's zijn:

1. Opdrachtgeverschap, inkoop en subsidies
2. Ruimte
3. Circulair (ver)bouwen
4. Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)
5. Bedrijven en ketens

In de MTS CS zijn per focusthema de doelen en een aanpak uitgewerkt. De aanpak is erop gericht om direct of indirect bij te dragen aan de strategie: terugdringen van het gebruik van primaire abiotische grondstoffen. Onder primaire abiotische grondstoffen verstaan we natuurlijke hulpbronnen die niet

afkomstig zijn van levende organismen, die na winning uit de aarde voor de eerste keer in gebruik zijn en niet binnen een mensenleven hernieuwbaar zijn.

Strategie

De strategie is om het gebruik van primaire abiotische grondstoffen te verminderen door enerzijds de inzet op vijf focusthema's en anderzijds het versnellen van de transitie via zogenoemde 'coördinatietaken'. Alle activiteiten die de provincie binnen de vijf focusthema's onderneemt dragen direct of indirect bij aan het terugdringen van het grondstoffengebruik.

Samenwerking

De provincie Utrecht werkt vanuit verschillende rollen aan de circulaire samenleving: soms als beleidsmaker, soms als bevoegd gezag, soms als opdrachtgever, en vaak als aanjager, regisseur of coördinator. Maar om de transitie naar een circulaire samenleving te maken is inzet van alle betrokkenen nodig. Dat gaat onder andere om het vastleggen van samenwerkingsafspraken met Utrechtse gemeenten en waterschappen. We werken daarnaast aan de totstandkoming van landelijke afspraken over de samenwerking op items uit het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023 – 2030. Naast medeoverheden zetten we in op samenwerking met inwoners (initiatieven) en met bedrijven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen (multiple helix).

Monitoring

We werken aan de doorontwikkeling van de monitoring langs meerdere sporen:

- Doorontwikkeling van de bestaande goederen- en afvalstromenmonitor van GeoFluxus.

- Aansluiten bij landelijke ontwikkelingen (Rijk en IPO) rondom (door)ontwikkeling van monitoring.
- Samenwerking zoeken met de Utrechtse gemeenten en waterschappen en toewerken naar een standaard voor monitoring op circulaire doelstellingen.
- Monitoring op de voortgang van de doelen en inspanningen in de MTS CS en de bijbehorende UVA CS.

In de MTS CS zijn doelen opgesteld binnen de verschillende focusthema's. We meten onder andere de voortgang en effecten van onze eigen provinciale inspanningen. Hiervoor is een monitoringsplan opgesteld. Indien er veranderingen plaatsvinden in het UVA CS, zal het monitoringsplan hier ook op worden aangepast.

Middelen

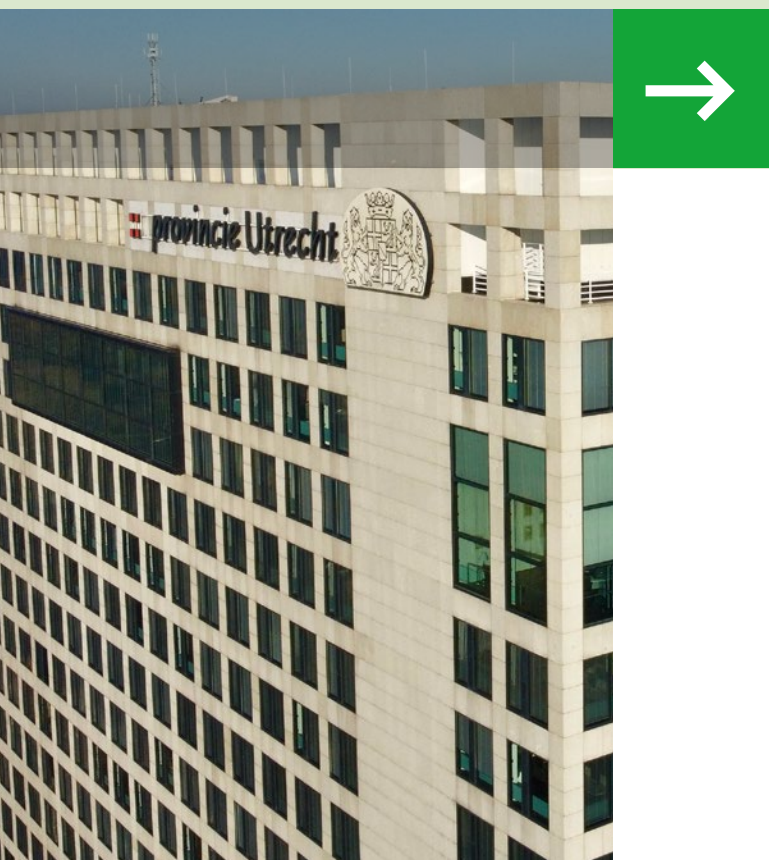
We maken in de organisatie rond het programma Circulaire samenleving een onderscheid tussen de coördinerende taken die we oppakken voor de hele organisatie (gericht op het versnellen van de transitie) en de focusthema's.

We brengen de volgende prioriteiten aan:

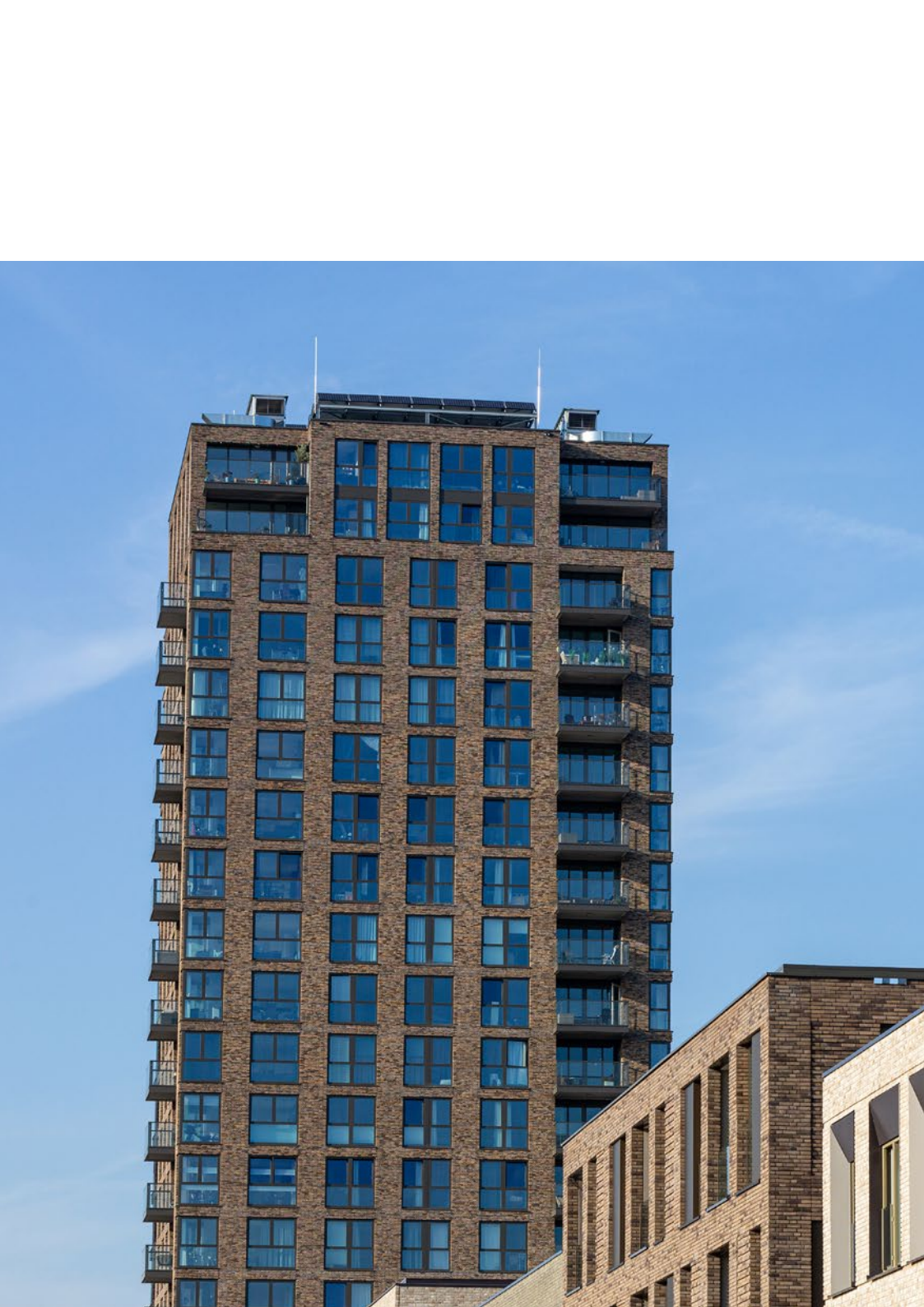
- Het programmateam Circulair voert provincie breed coördinerende taken uit voor de circulaire opgave.
- We zetten een plus op vijf focusthema's in de vorm van capaciteit en middelen uit de opgave.
- Daarnaast zetten wij een deel van onze capaciteit en middelen in om in te spelen op vragen vanuit de provinciale organisatie en kansen in de buitenwereld.

In het coalitieakkoord is een budget vrijgemaakt voor de circulaire opgave. In totaal gaat het om € 0,5 mln. in 2024, € 2 mln. in 2025, € 2,5 mln. in 2026 en 2027 en € 2,0 mln. structureel voor de jaren daarna. Deze middelen worden ingezet voor het uitvoeren van de extra inspanningen als gevolg van de MTS CS en de diverse coördinatietaken. Deze middelen zetten wij niet in voor regulier werk dat al voorzien was binnen de relevante beleidsvelden. Het budget voor de circulaire opgave is taakstellend.

Inhoud

Voorwoord	5	3. Samenwerking met anderen	39
Inleiding	7	Inleiding	40
Waarom deze MTS CS?	8	Beïnvloeding van Rijksbeleid en Europees beleid	40
Beleidskaders	9	Afspraken met medeoverheden	41
Van een lineaire naar een circulaire samenleving	10	Betrokkenheid van inwoners	42
Relatie andere duurzaamheidsthema's	11	Samenwerking met multiple helixpartijen	43
Relatie met aanbevelingen van de Randstedelijke			
Rekenkamer en Circularities	11	4. Monitoringsplan	44
Het versnellen en managen van transities	11	Inleiding	45
Haalbaarheid	11	Samenwerking rond monitoring	46
Leeswijzer	12	(Inter)nationaal referentiekader voor monitoring	46
		Specifiek voor de provincie Utrecht: meer monitoren	
1. Strategie	13	op potentie	47
Centrale opgave	14	Indicatoren nu en in de toekomst	47
Wat gebeurt er om ons heen?	14	Rapportage over de voortgang	51
Beleidstheorie	15		
De keuze voor vijf focusthema's	19	5. Middelen	52
Versnellen van de transitie via coördinatietaken	19	Organisatie intern	53
		Organisatie extern	53
2. Doelen en activiteiten	20	Verbonden partijen	54
Inleiding	21	Communicatie	54
Thema 1: Opdrachtgeverschap, inkoop en subsidies	22	Risico's en kansen	55
Thema 2: Ruimte	25	Financiën	56
Thema 3: Circulair (ver)bouwen	28		
Thema 4: Vergunningverlening, toezicht en		6. Bijlagen	57
handhaving (VTH)	31		
Thema 5: Bedrijven en ketens	33		
Thema 6: Coördinatietaken	36		

Voorwoord

Biobased, leveringszekerheid, upcycling. Woorden die passen bij een nieuw tijdperk. Begrippen die de meeste mensen vast weleens gelezen hebben, maar tot nu toe ook vrij abstract waren. De woorden gaan over de transitie naar een circulaire samenleving die we in 2050 willen bereiken en waarin we simpel gezegd zuinig en efficiënt omgaan met grondstoffen. We moeten wel omdat we de planeet te veel belasten. Een pijnlijk feit wil ik in het bijzonder delen: op 1 april dit jaar viel de Nederlandse 'Overshoot Day', de dag waarop we alle grondstoffen hebben opgebruikt als iedereen op de wereld onze levensstandaard en consumptiepatroon zou hebben. En extra zorgelijk is dat die dag de laatste jaren telkens eerder in het jaar valt.

Op dit moment is het makkelijker en goedkoper om een nieuw tosti-ijzer te kopen, dan om een defecte te laten repareren. Dat geldt niet alleen voor tosti-ijzers. Oud of stuk vervangen door gloednieuw is wat vaak gebeurt. In de toekomst is dat niet meer houdbaar. Grondstoffen zijn en worden steeds schaarser en de kwaliteit ervan vermindert. Dat maakt dat wanneer we een samenleving willen die welvaart en kansen aan iedereen kan bieden, we simpelweg zuiniger moeten zijn op onze planeet. In 2021 is daarom de Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050 vastgesteld. Ons doel in 2050: minder milieudruk, meer leveringszekerheid en een toekomstgerichte regionale economie. Deze Middellangetermijnstrategie (MTS CS) bevat, mede op verzoek en onder aanmoediging van Provinciale Staten, het plan hoe we dit concreet handen en voeten gaan geven de komende tien jaar.

Dat klinkt simpeler dan het is. De transitie van de huidige economie naar een circulaire samenleving is een verandering in het systeem. Als maatschappij moeten we geleidelijk afscheid gaan nemen van oude gewoonten en nieuwe manieren omarmen. Deze ontwikkeling gaat niet vanzelf en de provincie Utrecht is ook zeker niet de enige speler in dit complexe veld met andere overheden, instellingen en bedrijven, en inwoners. Zowel nationaal als internationaal. Dan is het ook nog zo dat plannen voor een schonere wereld van alle tijden zijn. In mijn jeugd was de slogan 'een beter milieu begint bij jezelf' wat we nu *trending* zouden noemen. Inmiddels denken velen anders over die slogan: overheden en bedrijven zijn nu - meer dan ooit - aan zet en kunnen verandering in gang zetten. We zijn ervan overtuigd dat de focus op circulariteit ons gaat helpen om de goede dingen te doen voor een sterke provincie Utrecht.

Hoe ziet die er dan uit in 2050? Sluit je ogen en denk aan een circulair Utrecht. Je ruikt frisse lucht, mensen wonen in het groen, geen vuil op straat. Maar – hoe verleidelijk het ook klinkt – dat is niet het volledige beeld. Wij mensen blijven spullen maken, ge- en verbruiken en blijven dus ook afval (grondstoffen!) produceren. De circulaire samenleving maakt ook herrie,

brengt ook stank. Grondstoffen uit bijvoorbeeld het rioolwater halen, zoals cellulose, of het recyclen van luiers, het is en blijft een *dirty job* waar we ook in onze drukbezette provincie ruimte voor moeten vinden.

Als provincie zijn we een schakel in het geheel. Vanuit onze rollen hebben wij de ambitie om de transitie naar meer circulariteit flink te versnellen en invloed uit te oefenen waar wij dat kunnen. Ondernemers helpen om stappen te zetten, onze eigen inkoop circulair te organiseren, regelgeving vast te stellen, bewustwording te creëren en te focussen op de gebieden waar wij het meeste verschil kunnen maken zoals de woningbouw, het sluiten van ketens en VTH: daar gaat deze MTS CS over. De centrale opgave is verandering aan te jagen omdat we de bodem, het zoetwater, de natuur en grondstoffen uitputten. Daarvan weten we zeker dat het geen toekomst heeft.

Een transitie versnellen betekent vooral ook samenwerken. Met u doen wij dat graag. Of u nou ondernemer, bewoner, ambtenaar, raadslid of wetenschapper bent. Samen de schouders eronder en met volle kracht op weg naar een circulaire provincie!

Namens het College van Gedeputeerde Staten,

Has Bakker
Portefeuillehouder Klimaat en Circulaire samenleving

Inleiding

Van eindeloze naar selectieve groei

De transitie naar een circulaire samenleving vraagt een andere ruimtelijke inrichting, ander gedrag en een ander economisch systeem. Vooral over dat laatste punt is in de afgelopen jaren het nodige geschreven. Daarbij viel regelmatig het begrip 'brede welvaart'. Brede welvaart drukt de kwaliteit van leven uit, waarbij het niet alleen gaat om materiële welvaart, maar ook om andere aspecten zoals gezondheid, wonen, arbeid en vrije tijd, omvang en kwaliteit van sociale contacten en een schone leefomgeving. Brede welvaart gaat over het hier en nu en de mate waarin deze ten koste gaat van de brede welvaart van latere generaties of die van mensen elders in de wereld. Deze MTS CS richt zich op het leveren van een bijdrage aan het ideaal van brede welvaart door het realiseren van onze beleidsdoelen op het gebied van milieudruk, leveringszekerheid en een toekomstgerichte regionale economie.

Een visie die ons ook aanspreekt is de donuteconomie, die is ontwikkeld door de Britse econome Kate Raworth. In het donutmodel symboliseert de binnenste ring een sociaal fundament dat is gebaseerd op basale mensenrechten, zoals toegang tot onderwijs, water en voedsel en gezondheidszorg. De buitenste ring symboliseert planetaire grenzen zoals het klimaat, de biodiversiteit en de beschikbaarheid van grondstoffen. Het streefdoel is om in 'de veilige en rechtvaardige ruimte' tussen het sociale fundament en de planetaire grenzen te blijven. Het model gaat niet langer uit van eindeloze groei maar van bloei in evenwicht. Dit betekent niet dat er geen groei meer kan plaatsvinden, maar wel dat deze groei binnen planetaire en sociale grenzen moet blijven en dat sommige onderdelen van de economie (bijvoorbeeld fossiele brandstoffen) moeten worden afgebouwd.

Waarom deze MTS CS?

In Nederland was het op 1 april 2024 'Earth Overshoot Day'. Als wereldwijd iedereen de levensstijl zou hebben van de gemiddelde Nederlander dan zou dit de dag zijn waarop we alle grondstoffen hebben verbruikt die onze planeet in twaalf maanden kan voortbrengen. Dat wil zeggen dat wij op 1 april de grenzen van de aarde bereiken en dat we de rest van het jaar 'op de pof' leven: we verbruiken meer dan wat de planeet ons duurzaam te bieden heeft. Omdat we dat inmiddels al jarenlang doen, putten we de aarde uit: grondstoffen en natuurlijke hulpbronnen raken op. Dat probleem wordt steeds groter en inmiddels ook echt zichtbaar en voelbaar. Het is niet vanzelfsprekend dat we over een aantal jaren nog over voldoende grondstoffen beschikken voor de energietransitie of voor onze telefoons, laptops en batterijen. Ons gedrag moet veranderen zodat we weer leven binnen planetaire grenzen en de tijd dringt. Tegelijkertijd is het belangrijk dat we dat doen op een manier die toegankelijk en haalbaar is voor al onze inwoners en ondernemers, ongeacht hun portemonnee en achtergrond. We bewegen ons dus tussen planetaire grenzen enerzijds, en sociale grenzen anderzijds. Deze MTS CS bevat het 'plan' van de provincie Utrecht voor de komende 10 jaar om -op de lange duur- binnen planetaire grenzen te komen, met respect voor de sociale grenzen.

Voor deze MTS CS hebben we de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- We werken binnen de bestaande beleidskaders van de Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050 (zie volgende paragraaf).
- We zoeken naar de activiteiten en inzet waarmee we als provincie de grootste impact kunnen maken. We sluiten daarvoor aan bij de taken en rollen die we als provincie hebben. Dit is uitgewerkt in bijlage 2.
- We zoeken aansluiting bij de specifieke situatie in Utrecht (zie tekstkader).
- We zoeken aansluiting bij het genoemde denken (zie tekstkader) over het werken binnen planetaire en sociale grenzen en dragen daarmee bij aan de brede welvaart.

- De strategie geeft aan wat voor type activiteiten wij ontplooiën. Wij werken de exacte invulling en concretisering hiervan uit in een uitvoeringsagenda.
- We zijn niet bang om nieuwe dingen te proberen en fouten te maken. We zien de circulaire samenleving als een transitieopgave en werken daarom volgens een lerende aanpak: we experimenteren, ontwikkelen kennis en stellen bij waar nodig. Dat betekent ook dat er soms dingen mis kunnen gaan en dat we daarvan leren.
- In het verlengde daarvan: Deze MTS CS heeft een looptijd van tien jaar, maar wij gaan deze strategie periodiek evalueren en waar nodig actualiseren op basis van de meest recente inzichten en ontwikkelingen.

Wat is de specifieke situatie in de provincie Utrecht?

Wat maakt Utrecht anders dan andere regio's in Nederland?

Uit de Omgevingsvisie:

'De provincie Utrecht, centraal gelegen in Nederland heeft economisch gezien weinig (zware) industrie en richt het zich voornamelijk op de dienstensector. Belangrijke sectoren zijn onder andere gezondheidszorg, onderwijs, zakelijke dienstverlening en technologie. Deze focus op diensten draagt bij aan een moderne en innovatieve economie die minder afhankelijk is van traditionele industrieën.'

De provincie bevindt zich in het hart van Nederland, wat het tot een belangrijk knooppunt maakt voor zowel nationale als internationale transport- en logistieke netwerken. Deze centrale positie, gecombineerd met een dichtbevolkte stedelijke omgeving, maakt Utrecht tot een toegankelijk en aantrekkelijk gebied voor zowel bewoners als bedrijven. Dit biedt kansen om een

logistieke rol te vervullen in de circulaire economie m.b.t. transport van reststromen tussen bedrijven.

De aanwezigheid van meerdere universiteiten en onderzoeksinstituten, zoals de Universiteit Utrecht, stimuleert een continue stroom van kennis en innovatie.

Wat betreft de circulaire economie, lopen de grotere gemeenten in Utrecht voorop met de implementatie van duurzame en circulaire initiatieven. Steden zoals Utrecht en Amersfoort hebben al stappen gezet in het verminderen van afval en het hergebruiken van materialen. Daarentegen worstelen kleinere gemeenten nog met de overgang naar een circulaire economie, vaak vanwege beperkte middelen en kennis.

De diversiteit tussen grote en kleine gemeenten benadrukt de noodzaak voor samenwerking en ondersteuning om duurzame praktijken in de hele provincie te bevorderen. De grotere steden kunnen fungeren als voorbeelden en kenniscentra voor de kleinere gemeenten, waardoor er een gezamenlijke vooruitgang richting duurzaamheid wordt gerealiseerd.'

Wat dat betekent voor deze MTS CS:

1. De provincie Utrecht heeft relatief weinig industrie en veel diensten. We richten ons daarom niet alleen op (maak)industrie.
2. Ligging en geografie; het is nog onduidelijk wat de centrale ligging van Utrecht betekent in termen van een 'landelijke circulaire hoofdstructuur'. Bijvoorbeeld: komen er in Utrecht meer logistiek en reparatiefaciliteiten die op landelijke schaal georganiseerd moeten worden? We houden vinger aan de pols. Wel is duidelijk dat de bouwopgave circulaire kansen biedt.

3. Bevolkingssamenstelling: onze bevolkingssamenstelling sluit aan op het economisch profiel en biedt kansen voor kennisontwikkeling rond circulariteit. Doordat veel inwoners graag duurzaam willen leven, kan de provincie Utrecht een goede locatie zijn voor experimenten.
4. Gedifferentieerde aanpak voor de ondersteuning van gemeenten. Grotere gemeenten zijn al verder en hebben baat bij ondersteuning van innovatie en koploperprojecten, kleinere gemeenten hebben baat bij ondersteuning voor implementatie van circulair beleid.

Feiten en cijfers in provincie Utrecht

De provincie Utrecht heeft een sterke economie. Dat biedt een gunstige uitgangspositie voor de transitie naar een circulaire samenleving:

- Utrecht heeft het hoogste besteedbare gemiddelde inkomen per huishouden van heel Nederland, namelijk bijna € 55.200 (Bron: Staat van Utrecht).
- Utrecht in 2022 door de Europese Commissie erkend als de meest competitieve regio van Europa. Dit betekent dat Utrecht dankzij een reeks economische en sociale indicatoren wordt gezien als een aantrekkelijke omgeving voor zowel bedrijven als inwoners om te wonen en werken (Bron: Europese Commissie, 2022). De regio combineert een gunstige ligging met een uitstekend ondernemingsklimaat, wat bedrijven aanzet om zich hier te vestigen en te groeien.
- De Utrechtse bevolking is relatief hoog opgeleid. In 2021 was maar liefst 43,4% van de inwoners tussen de 15 en 75 jaar hoogopgeleid, waarmee Utrecht, na groot-Amsterdam, de regio met het

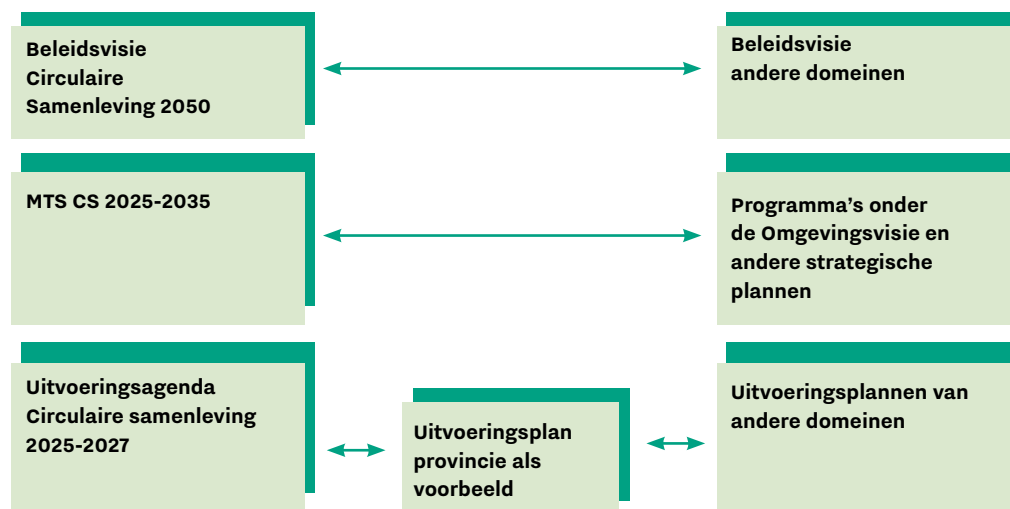
hoogste percentage hoogopgeleiden in Nederland is (Bron: CBS, 2022).

- In 2022 nam de werkgelegenheid toe met 3,7%, wat Utrecht tot een van de snelst groeiende regio's van Nederland maakt (Bron: CBS, 2023).
- De brede welvaart, een indicator die kijkt naar het welzijn van de huidige bevolking, was in 2023 in Utrecht het hoogst van Nederland. Dit betekent dat de inwoners van Utrecht niet alleen economisch profiteren, maar ook op sociaal en cultureel vlak een hoge kwaliteit van leven ervaren. Tegelijkertijd wordt de brede welvaart 'later', oftewel de toekomstige welvaart, juist relatief hoog ingeschat in provincies als Fryslân en Flevoland (Bron: CBS, 2024).

Beleidskaders

De belangrijkste beleidskaders voor deze MTS CS worden gevormd door de Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050 van de provincie Utrecht en het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) van het Rijk. Het NPCE heeft als doelen om in 2030 50% circulair te zijn en in 2050 volledig circulair. Wij sluiten ons aan bij die doelen, waarbij wij ons realiseren dat wij slechts beperkt invloed hebben op het realiseren hiervan.

De Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050 steunt op diverse onderzoeken, waaronder de circulaire doelenboom die in 2020 door het Utrecht Sustainability Institute (USI) in opdracht van de provincie Utrecht is opgesteld. De beleidsvisie schetst drie doelen: minder milieudruk, meer leveringszekerheid en een toekomstgerichte regionale economie. Wij houden vast aan die doelen en leggen ze in deze MTS CS als volgt uit:

- **Minder milieudruk:** we zijn minder afhankelijk van het uitputten van de aarde (delfstoffen, rooibouw) voor onze leefstijl en de milieudruk in termen van schadelijke emissies (CO₂ en andere emissies) neemt af.
- **Meer leveringszekerheid:** bedrijven en consumenten hebben de zekerheid dat de grondstoffen en spullen die ze nodig hebben voor hun dagelijkse activiteiten hernieuwbaar en dus leverbaar zijn (geen lege schappen in de groothandel en de supermarkt).
- **Een toekomstgerichte regionale economie** is toekomstbestendig en sorteert voor op het schaarser worden van abiotische, primaire grondstoffen zodat de bedrijfscontinuïteit niet in het geding komt en is passend binnen de principes van brede welvaart.

In dit schema staat weergegeven hoe beleidsvisies verankerd worden in beleidsprogramma's en uitvoeringsplannen. Meer info zie hierboven.

We sluiten aan bij de uitgangspunten van de Uitvoeringsagenda Circulaire samenleving 2021–2023, maar voegen daar wel wat aan toe:

1. Circulariteit als integraal onderdeel van beleid en uitvoering, niet als een apart project. Dit houden we vast, maar maken in deze MTS CS wel keuzes om focus aan te brengen en zo maximale impact te kunnen maken.
2. Wijze en snelheid verschilt per beleidsthema. Dit blijft zo, maar we stellen wel doelen voor 2035.
3. Bewustwording staat centraal. Bewustwording blijft belangrijk en we sorteren in de MTS CS ook voor op meer zaken standaard voorschrijven/reguleren.

Onderdeel van de strategie is dat we circulariteit in andere strategische beleidsvisies verankeren, waaronder de Omgevingsvisie en alle beleidsprogramma's die daaronder hangen, het beleid t.a.v. het Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI-beleid) en het de provinciale uitvoerings- en handavingsstrategie. De uitvoering van dit plan werken we uit in de Uitvoeringsagenda Circulaire samenleving 2025-2027 (UVA CS) en het Uitvoeringsplan 'provincie als voorbeeld 2024'.

Van een lineaire naar een circulaire samenleving

De transitie naar een circulaire samenleving vraagt een andere ruimtelijke inrichting, ander gedrag, en een ander economisch systeem. Met deze MTS CS willen we de transitie naar een circulaire samenleving versnellen. Dat doen we op twee manieren:

Enerzijds nemen we een stimulerende, faciliterende en aanjagende rol aan om datgeen verder te brengen wat we wenselijk vinden. Bijvoorbeeld faciliterende ondersteuning bieden aan bedrijven die de stap willen maken naar een meer circulaire bedrijfsvoering en het bouwen van nieuwe ketens. Maar ook het ondersteunen van gemeenten die circulair willen inkopen. Dit betreft de 'rechterkant' van de rollen in het NSOB-model, zie bijlage 2.

Aan de andere kant gaan we - meer dan tot dusver - in kaart brengen hoe we dit kunnen reguleren en voorschrijven zonder dat dit leidt tot een onnodige toename van de regeldruk waarmee ondernemers te maken hebben. We gaan in de Omgevingsvisie en omgevingsverordening voorstellen doen voor het 'beschermen' van ruimte die nodig en geschikt is voor circulaire bedrijvigheid (en daarmee de nieuwe ruimte voor lineaire bedrijvigheid inperken) en we gaan in vergunningen voorschriften, ten aanzien van grondstoffengebruik, opnemen. Daarmee zetten we een nieuwe stap ten opzichte van ons eerdere uitvoeringsprogramma, waarmee we ook gaan reguleren. Deze vorm van sturen betreft de 'linkerkant' van de rollen in het NSOB-model, zie bijlage 2.

Relatie andere duurzaamheidsthema's

Naast circulair werkt de provincie ook aan andere duurzaamheidsthema's: Energietransitie, Klimaatmitigatie en -adaptatie, biodiversiteit, sociale samenhang en inclusie, etc. In deze MTS CS en de bijbehorende uitvoeringsagenda investeert de provincie niet extra in deze thema's. Die investeringen vinden plaats in andere programma's op het gebied van onder andere Landbouw, Mobiliteit, Bodem en water. Circulariteit komt in deze programma's aan de orde en de MTS CS is in samenhang met deze programma's opgesteld. Uiteindelijk komen al deze thema's samen in het streven naar een brede welvaart waarin alle aspecten van welzijn, nu en in de toekomst, een rol spelen. Wij zoeken de onderlinge relaties en kijken waar er koppelkansen liggen.

- Circulair heeft vaak gelijk oplopende belangen met andere duurzaamheidsdoelen. Zo levert de energietransitie een grote bijdrage aan circulariteit, omdat daarmee een van de grootste lineaire grondstoffenstromen (fossiele brandstoffen) wordt vervangen door meer circulaire alternatieven. Minder grondstoffen winnen voorkomt ook veel (wereldwijde) CO₂-emissies. Dit geldt eigenlijk voor alles wat we 'minder' doen in het kader van circulariteit (minder verpakkingsmateriaal, minder voedselverspilling, minder materiaalgebruik etc.).
- Circulair staat soms ook op gespannen voet met andere duurzaamheidsdoelen: productie van zonnepanelen en batterijen vraagt veelal ook schaarse grondstoffen. Ruimte kan worden ingezet voor natuur óf een circulair opslagpunt, een circulaire fabriek kan milieuhinder veroorzaken voor omwonenden, upcycling van materialen verbruikt mogelijk veel water en energie, etc.
- We willen dat Utrecht circulair wordt, maar zetten daarbij geen oogkleppen op: uiteindelijk maken we afwegingen op basis van de brede welvaart en dan kan het gebeuren dat we concessies (moeten) doen aan circulaire ambities. Het gaat daarbij om het goed in beeld brengen van dilemma's en het maken van gefundeerde afwegingen.

Relatie met aanbevelingen van de Randstedelijke Rekenkamer en Circularities

In de eerste helft van 2023 heeft de Randstedelijke Rekenkamer (RRK) een [onderzoek](#) uitgevoerd naar het beleid van de vier Randstadprovincies (Noord-Holland, Zuid-Holland, Flevoland en Utrecht) op het gebied van circulaire economie. Op basis daarvan kwam de RRK tot een aantal aanbevelingen die zijn [besproken in en met Provinciale Staten](#). Wij hebben deze aanbevelingen overgenomen en deze betrokken bij het opstellen van deze MTS CS. In bijlage 4 is een overzicht opgenomen van de aanbevelingen en de wijze waarop wij deze hebben verwerkt.

Naast het rapport van de RRK is voor het opstellen van deze MTS CS gebruik gemaakt van het rapport [Aanbevelingen voor Middellangetermijnstrategie Circulaire samenleving provincie Utrecht](#) dat in 2023 in opdracht van de provincie Utrecht is opgesteld door Circularities.

Het versnellen en managen van transities

De transitie van onze lineaire economie naar een circulaire samenleving omvat een systeemwijziging die bestaande structuren en machtsverhoudingen diepgaand verandert, waarin nieuwe patronen ontstaan en oude instituten worden afgebroken. Het is een veranderproces dat het bestaande 'regime' geleidelijk wijzigt onder invloed van op elkaar ingrijpende en elkaar versterkende grootschalige technologische, economische, ecologische, sociaal-culturele en institutionele ontwikkelingen. Een transitie leidt tot een verandering van de dominante wijze van denken (cultuur), de manier van organiseren (structuur) en de wijze van handelen (werkwijzen). Dat gaat niet zomaar. We hebben een strategie uitgewerkt met een uitvoeringsagenda om handen en voeten te geven aan deze systeemwijziging. De uitvoering van deze programmatische aanpak zal niet altijd precies zo lopen als van

tevorens bedacht. We kiezen daarom voor een lerende aanpak: we experimenteren, proberen uit en ontwikkelen kennis. Door middel van monitoring en evaluaties kijken we wat werkt en wat niet. Daarnaast geldt dat we vaak niet alleen als provinciaal bestuur bepalen hoe de transitie in de praktijk verloopt. Andere partijen spelen daarin - soms meer en soms minder - ook een belangrijke rol. Deze partijen meenemen in het transitieproces en hen op de juiste wijze ondersteunen is daarom cruciaal. De provincie wint daarbij aan overtuigingskracht als zij zelf een duidelijke visie uitstraalt, nieuwe dingen probeert, een voorbeeldfunctie vervult en gericht personeel en financiële middelen beschikbaar stelt. De doelen en bijbehorende uitvoering zijn daarom niet in beton gegoten en kunnen desgewenst worden bijgesteld op basis van voortschrijdende inzichten. Om die reden zijn wij voornemens deze strategie periodiek te evalueren en waar nodig te actualiseren op basis van de meest recente inzichten en ontwikkelingen.

Haalbaarheid

Met deze strategie en bijbehorende uitvoeringsagenda sturen we op het realiseren van onze circulaire doelen. De haalbaarheid daarvan is echter afhankelijk van veel factoren, waaronder Rijksbeleid, technologische ontwikkelingen, economische overwegingen en maatschappelijke acceptatie. In de Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023 van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) komt naar voren dat het landelijke tussendoel voor 2030 (50% circulair) waarschijnlijk niet gehaald wordt. Desondanks houden wij vast aan onze strategie en de UVA CS in de verwachting hiermee de juiste stappen te zetten. Hoewel er aanzienlijke obstakels zijn, zijn er namelijk ook veel kansen. Met het aanbrengen van focus en de juiste combinatie van beleid, technologische innovatie, economische prikkels en maatschappelijk draagvlak komen de doelen een stuk dichterbij. De circulaire transitie zal ook betekenen dat we tegen nieuwe drempels of uitdagingen gaan aanlopen, waardoor we belangen moeten afwegen en soms doelen moeten bijstellen als hetgeen we nu bedenken in de praktijk niet realistisch is.

Leeswijzer

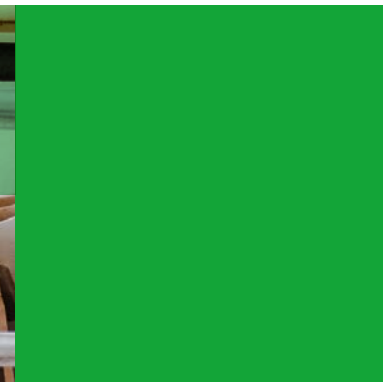
In hoofdstuk 1 leest u de kern van de strategie. Dit hoofdstuk bevat een weergave van de opgave, de wereld om ons heen en de beleidstheorie: welke doelen willen we bereiken en hoe maken we aannemelijk dat deze strategie en de acties in de UVA CS daaraan bijdragen? We introduceren en onderbouwen de thema's waar we ons op richten.

In hoofdstuk 2 leest u de doelen en belangrijkste activiteiten voor de vijf focusthema's en de coördinatie taken. Per thema vindt u een toekomstbeeld voor 2035 en een toelichting op de doelen en de aanpak.

Hoofdstuk 3 gaat over de samenwerking met anderen. U leest hier hoe de provincie Utrecht de samenwerking met het Rijk en EU, met Utrechtse gemeenten en waterschappen, met inwoners en met andere betrokkenen voor zich ziet.

Hoofdstuk 4 bevat het monitoringsplan. In dit plan leest u hoe de provincie de komende jaren de transitie naar de circulaire samenleving en de eigen inzet daarvoor wil monitoren en hoe wij daarin aansluiting zoeken bij (inter)nationale monitors en hoe wij denken de monitoring de komende jaren door te ontwikkelen.

In hoofdstuk 5 leest u hoe wij de uitvoering van de MTS CS organiseren, zowel intern als extern, en welke financiële- en communicatiemiddelen we daarbij inzetten.

Hoofdstuk 1

Strategie

Centrale opgave

Onze maatschappij moet veranderen. Het huidige grondstofgebruik is niet vol te houden. We putten hiermee de bodem, natuur en zoetwatervoorraden uit, niet alleen in Utrecht maar ook elders in de wereld. Het draagt bij aan hedendaagse duurzaamheidsproblemen, zoals CO₂-uitstoot (De aanschaf van nieuwe spullen en kleren voor alle huishoudens in provincie Utrecht zorgt jaarlijks voor een voetafdruk 1.288.000 ton CO₂)¹ en afname van de biodiversiteit. Op termijn loopt ook het economisch en maatschappelijk systeem vast door onvoldoende beschikbaarheid van grondstoffen. Daarom moeten we (veel) zuiniger omgaan met grondstoffen en natuurlijke hulpbronnen.

De provincie heeft een rol in de transitie naar de circulaire samenleving:

De opgave voor de provincie is het nu voorsorteren om grote toekomstige problemen te voorkomen. Een systeemverandering is complex en gaat over combinaties van technische innovaties, gedragsveranderingen en instituties. Hoe het nieuwe systeem er precies uit gaat zien is nog niet duidelijk, de provincie zit niet alleen aan het stuur. Toch zoeken we naar manieren om vanuit onze eigen verantwoordelijkheden en rollen² maximaal impact te maken op de opgave voor de samenleving. In deze MTS CS geven we aan hoe we dat gaan doen.

Wat is een circulaire samenleving?

In een circulaire samenleving wordt de aarde niet uitgeput. Materialen en spullen blijven zo lang mogelijk in gebruik en als dat niet meer kan worden ze hoogwaardig hergebruikt. Nieuwe spullen worden gemaakt met bestaande materialen, aangevuld met biobased (hernieuwbare) grondstoffen. In die wereld is de mens meer in balans met de planeet.

Een circulaire samenleving is méér dan een circulaire economie: het gaat niet alleen om bedrijvigheid, maar om het inrichten van de hele maatschappij op een andere manier. Het gaat ook om gedrag, de (inrichting van de) directe leefomgeving, om onze manier van leven. Economie -onze manier van geld verdienen- is daar onderdeel van.

We weten nog niet precies hoe de circulaire samenleving eruit zal zien, maar we kunnen 'door de oogbaren heen' al wel wat ingrediënten zien:

1. In onze directe leef- en woonomgeving: niet kopen wat je niet nodig hebt. Minder 'wegwerp-artikelen', vaker de fiets nemen, je wasmachine 'huren' in plaats van kopen, vaker eten van 'dichtbij' en minder voedsel verspillen, spullen laten repareren in plaats van nieuwe kopen, hoogwaardig hergebruik van spullen, zuinig omgaan met (zoet)water, enzovoort.
2. In onze werkomgeving: een toename van het aantal bedrijven dat zich richt op reparatie, hergebruik en opslag, het telen van biobased grondstoffen (naast voedsel), anders omgaan met grondstoffenrisico's en andere beoordelingscriteria bij het verstrekken van financiering.

Een circulaire samenleving is niet hetzelfde als een 'groene' (biodiverse), klimaatneutrale of een sociaal rechtvaardige samenleving, maar moet daarmee wel hand-in-hand gaan om toekomstbestendig te zijn. Dat wil niet zeggen dat het overal groener en mooier wordt: circulariteit vraagt ook om ruimte voor verwerking, productie, opslag en vervoer van spullen.

In bijlage 3 is een 'praatplaat' opgenomen als basis voor gesprek over hoe de circulaire samenleving eruit kan zien.

Wat gebeurt er om ons heen?

De afgelopen 100 jaar zijn maatschappelijke vraagstukken steeds meer grensoverschrijdend geworden. Als vraagstukken grensoverschrijdend zijn, dan geldt dat ook voor de oplossingen daarvoor. Zo ook voor de overgang naar een circulaire samenleving. Wij zijn als provincie, maar ook als land, slechts een schakel in het geheel en dus deels afhankelijk van wat elders in de wereld gebeurt. Maar dat geldt ook voor ieder ander land.

Overheden kunnen een belangrijke rol spelen door beleid te ontwikkelen, regelgeving vast te stellen en stimulansen te bieden voor circulaire praktijken, zoals subsidies en belastingvoordelen. Echter, het succes van circulair beleid hangt ook af van de betrokkenheid en medewerking van bedrijven die circulaire businessmodellen omarmen, consumenten die duurzame keuzes maken, en gemeenschappen die circulaire praktijken ondersteunen: het is een gezamenlijke inspanning om een circulaire samenleving te realiseren.

Het bewustzijn van de noodzaak om te komen tot een circulaire samenleving is nog relatief nieuw. Onderstaand staat een beknopt overzicht van wat er met betrekking tot de circulaire samenleving op mondiaal, Europees, nationaal en regionaal niveau gebeurt.

Mondiaal

Internationaal gezien heeft circulariteit de afgelopen jaren een belangrijkere plaats ingenomen op de agenda met initiatieven zoals de Global Alliance on Circular Economy and Resource Efficiency van de Verenigde naties³. Steeds meer landen voeren beleidsmaatregelen in om de overgang naar een circulaire economie te bevorderen.

Het debat over circulariteit wordt gevoed door groeiende zorgen over klimaatverandering, grondstoffenschaaarste en milieuvervuiling, waardoor regeringen en bedrijven gedwongen worden om duurzamere praktijken te omarmen.

¹ Cijfers op basis van factsheet co2 voetafdruk huishoudens milieu centraal en CBS: 560.000 huishoudens in provincie Utrecht (2023).

² Zie ook bijlage 2 over de provinciale rollen

³ <https://www.unep.org/events/online-event/launch-global-alliance-circular-economy-and-resource-efficiency-gacere>

De schaarste en onze afhankelijkheid van grondstoffen wordt extra gevoeld bij conflicten in de wereld. Zo toont, naast al het menselijk leed, de oorlog in Oekraïne ons ook de kwetsbaarheid van toeleveringsketens en wat dat betekent voor onze economische stabiliteit.

Europees

De Europese Green Deal is een beleidsinitiatief van de Europese Unie (EU) dat als doel heeft Europa tegen 2050 klimaatneutraal te maken en tegelijkertijd economische groei te bevorderen. Het is een onderdeel van het streven van de EU om de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs te halen en een leidende rol te spelen in de wereldwijde strijd tegen klimaatverandering. Het omvat een breed scala aan maatregelen om de transitie naar een duurzamere en circulaire economie te versnellen. Kernpunten van de Green Deal zijn:

1. Klimaatneutraliteit: Het streven om tegen 2050 Europa's netto-uitstoot van broeikasgassen tot nul te reduceren.
2. Circulaire economie: Het bevorderen van circulaire praktijken, zoals recycling, hergebruik en reparatie van materialen en producten, om de afvalproductie te verminderen en grondstoffen efficiënter te benutten.
3. Het stimuleren van hernieuwbare energiebronnen en energie-efficiëntie om de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen en de overgang naar een duurzame energievoorziening te versnellen.
4. Het beschermen en herstellen van biodiversiteit door middel van onder andere bosbeheer, natuurherstel en het verminderen van de impact van landbouw en visserij op het milieu.
5. Het bevorderen van duurzame landbouwpraktijken, zoals biologische landbouw, agro-ecologie en het verminderen van het gebruik van chemische meststoffen en pesticiden.

Nationaal

In september 2017 is het Grondstoffenakkoord gesloten tussen het Rijk en meer dan tweehonderd bedrijven, brancheorganisaties, maatschappelijke organisaties en (lokale) overheden, waaronder de provincie Utrecht. Het is gericht op het efficiënter

en duurzamer gebruik van grondstoffen en heeft als doel om de Nederlandse economie te veranderen in een circulaire economie, waarin grondstoffen zo veel mogelijk worden hergebruikt en verspilling wordt geminimaliseerd. Het Grondstoffenakkoord bevat concrete doelstellingen en actieplannen op het gebied van onder andere afvalbeheer, productontwerp en duurzame inkoop. Het akkoord markeert een gezamenlijke inspanning om de overgang naar een circulaire economie in Nederland te versnellen.

Circulariteit heeft de afgelopen jaren een belangrijkere plaats ingenomen in het rijksbeleid met als doelstelling het streven naar een volledig circulaire economie in 2050. Het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023 – 2030 (NPCE) heeft tot doel de overgang naar een circulaire economie te versnellen. Het programma richt zich op het stimuleren van circulaire initiatieven door het verminderen van het gebruik van primaire grondstoffen door hergebruik, recycling en slim ontwerp te bevorderen. Het omvat verschillende maatregelen, zoals het stimuleren van circulaire businessmodellen, het ontwikkelen van nieuwe technologieën en het bevorderen van samenwerking tussen overheden, bedrijven en kennisinstellingen om innovatie en kennisuitwisseling te bevorderen. Daarnaast zijn er verschillende subsidies en financieringsregelingen beschikbaar gesteld om circulaire projecten te ondersteunen.

Wat we ook zien, is een groeiende samenwerking tussen overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties om circulaire initiatieven te bevorderen, zoals gezamenlijke investeringen in innovatieve recyclingtechnologieën en de ontwikkeling van circulaire waardeketens. Een toenemende bewustwording onder consumenten en bedrijven over de impact van lineaire consumptiepatronen draagt bij aan een grotere acceptatie van circulaire principes en leidt tot een grotere vraag naar circulaire producten en diensten en daarmee tot circulaire businessmodellen. Het in 2024 aangetreden kabinet heeft in het hoofdlijnenakkoord veel aandacht voor de leveringszekerheid van (kritieke) grondstoffen. In het regeringsprogramma staat

daarnaast dat het NPCE wordt voortgezet en dat het kabinet werkt aan een plastic heffing en mogelijke alternatieve beprijzingsmaatregelen voor het stimuleren van circulair plastic. De provincie Utrecht zoekt aansluiting bij de actualisatie van het NPCE en andere Rijksinitiatieven op het gebied van circulaire samenleving.

Utrechtse gemeenten

Als het gaat om de ontwikkelingen bij de gemeenten binnen onze provincie, dan constateren wij dat de grote gemeenten vooroplopen. Kleinere gemeenten geven aan dat zij moeite hebben (capaciteitsgebrek) om circulair beleid te maken en uit te voeren. Koplopergemeenten, zoals Utrecht, Amersfoort en Veenendaal, hebben een beleid dat gericht is op het bevorderen van circulariteit en duurzaamheid. Enkele van de belangrijkste initiatieven omvatten het ontwikkelen van circulaire economie strategieën, het stimuleren van circulair inkopen, het integreren van circulaire principes in bouw- en infrastructureurprojecten, het ondersteunen van circulaire initiatieven en bedrijven, het ontwikkelen van circulaire ambachtscentra en het organiseren van bewustwordingscampagnes en educatieve programma's. Deze maatregelen zijn bedoeld om afval te verminderen, hergebruik en recycling te bevorderen, circulaire businessmodellen te stimuleren en de samenleving bewuster te maken van het belang van circulariteit.

Beleidstheorie

Het achterliggende doel van (nagenoeg) alles wat we als provincie doen is het vergroten van de brede welvaart: het welzijn van onze inwoners in alle opzichten, nu en in de toekomst. Brede welvaart betreft de kwaliteit van leven in het hier en nu en de mate waarin deze al dan niet ten koste gaat van die van latere generaties en/of van die van mensen elders in de wereld. Dat geeft echter nog beperkt sturing aan de concrete keuzes ten aanzien van doelen, rollen en activiteiten.

Zoals aangegeven houden we vast aan de drie doelen uit de beleidsvisie. Als we deze drie doelen realiseren, leveren we daarmee een (belangrijke) bijdrage aan de brede welvaart. Het gaat dan met name over de brede welvaartsdoelstellingen: milieu, materiële welvaart en arbeid. Mogelijk ontstaan door de circulaire transitie onbedoelde (gewenste of ongewenste) neveneffecten, zoals hoger energieverbruik of een sociaal onevenwichtige verdeling van lasten en lusten van de circulaire samenleving. Wij evalueren en actualiseren periodiek deze MTS CS en kunnen op grond daarvan bijsturen waar nodig.

Primaire abiotische grondstoffen

Primaire grondstoffen zijn na winning uit de aarde voor de eerste keer in gebruik. Hierbij kan gedacht worden aan ijzererts dat is verwerkt in staal dat voor het eerst wordt gebruikt om een auto of gebouw te maken. Of aan grondstoffen die voor de eerste keer worden gebruikt om een plastic fles te maken. Secundaire grondstoffen zijn na het eerste gebruik teruggewonnen en voor een tweede (of derde, vierde, enzovoorts) keer verwerkt in een product. Bij gebruik van secundaire grondstoffen zijn dus minder (of geen) nieuwe grondstoffen nodig. Abiotische grondstoffen zijn niet binnen een voor mensen relevante tijdschaal hernieuwbaar. Ze ontstaan in lange koolstofkringlopen die duizenden of zelfs miljoenen jaren tijd nodig hebben om nieuwe grondstoffen zoals ijzererts (grondstof voor staal) of koolwaterstoffen (grondstof voor aardolie) te vormen.

Onze strategie om de doelen uit de Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050 te behalen, is in te zetten op het terugdringen van primaire abiotische grondstoffen. Bij het delven, verwerken en transporteren van deze grondstoffen ontstaat veel milieudruk door vervuiling en uitstoot van broeikasgassen. De leveringszekerheid van deze grondstoffen staat onder druk, deels omdat ze eindig zijn en steeds zeldzamer worden, deels

omdat ze vaak in verre landen gewonnen worden en dat risico's met zich meebrengt (geopolitieke risico's, transportrisico's en dergelijke). Dat laatste zet ook de kracht en continuïteit van de regionale economie onder druk. Ook willen we minder afhankelijk zijn van landen als Rusland en China. Daarnaast zien wij kansen om de regionale innovatie en concurrentiepositie toekomstgericht te ontwikkelen door volop in te zetten op de circulaire transitie. Op deze strategie zetten we in door enerzijds heel concreet aan de slag te gaan met reductie van grondstoffengebruik via een aantal focusthema's en anderzijds door in te zetten op het versnellen van de transitie via zogenaamde 'coördinerende taken' doorsnijnd op de focusthema's.

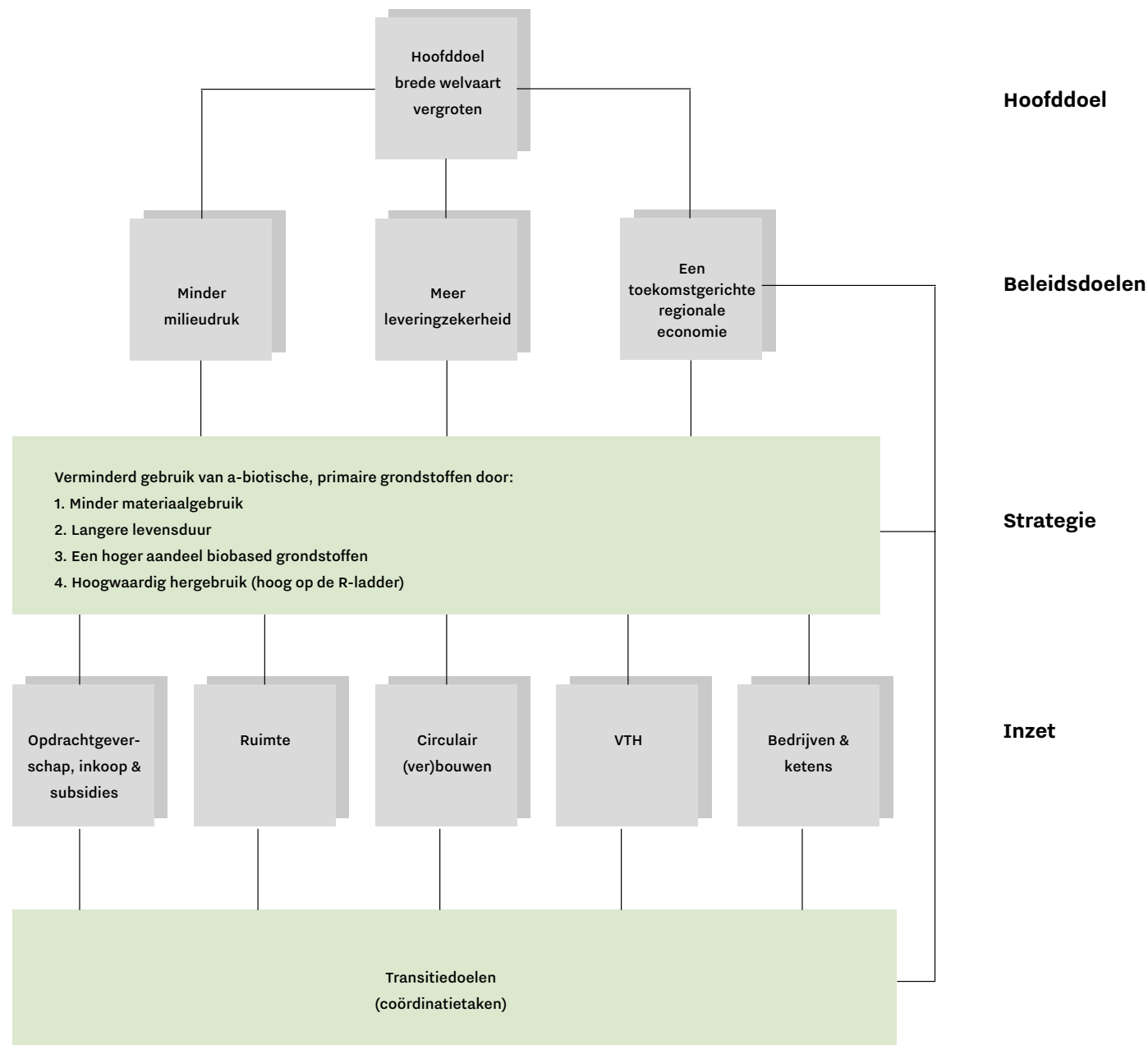
Wij richten onze inspanningen enerzijds op vijf focusthema's (zie P. 18) en anderzijds op een aantal coördinerende activiteiten, zoals kennisdeling en monitoring, die bijdragen aan het versnellen van de transitie. Hoofdstuk 2 bevat een nadere uitwerking van onze doelen en activiteiten. De doelen en activiteiten die wij in deze MTS CS benoemen dragen alle direct of indirect bij aan het reduceren van het gebruik van abiotische, primaire grondstoffen in de provincie Utrecht.

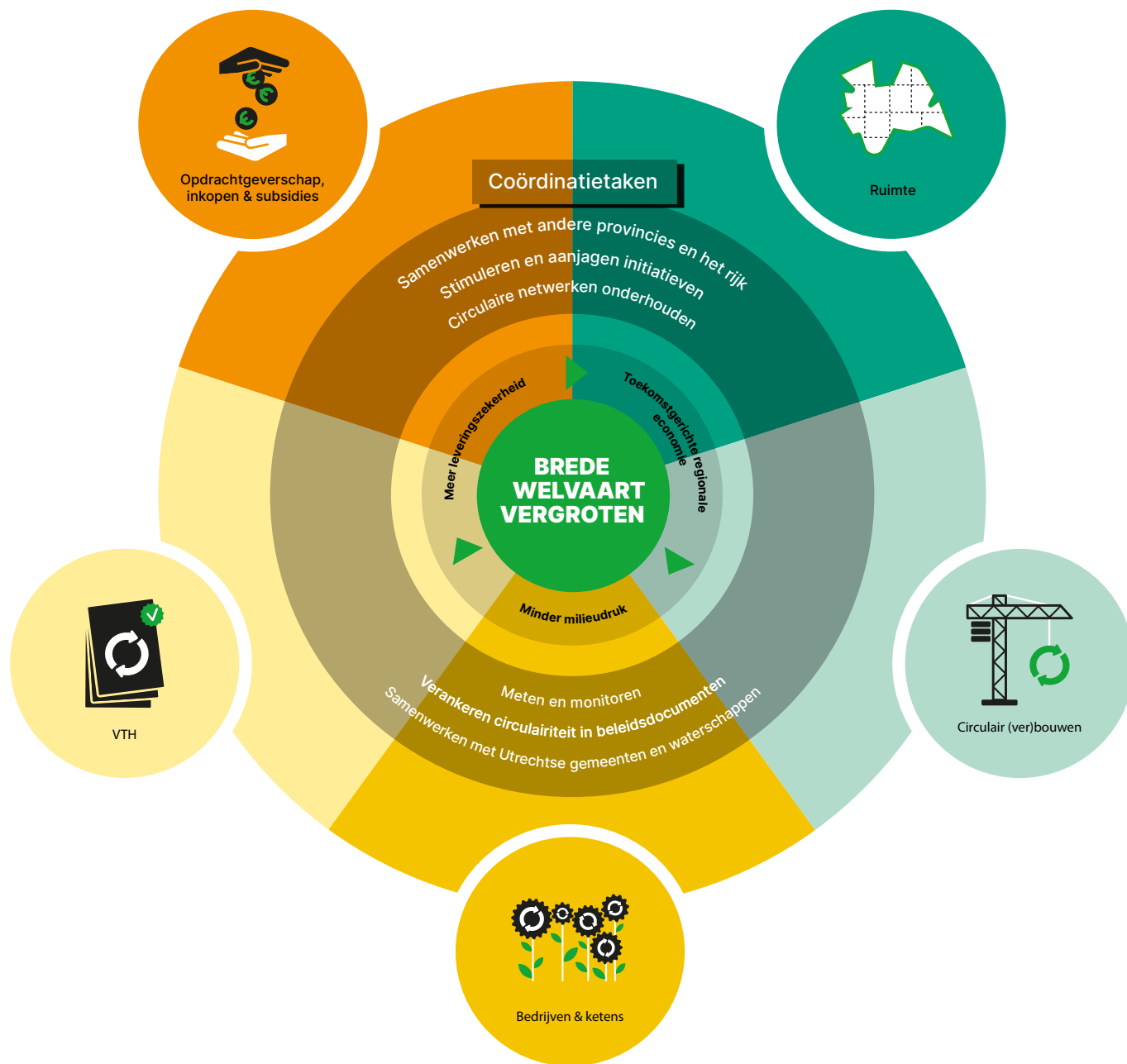
Het schema werkt van het hoofddoel (Brede welvaart, binnen planetaire grenzen) door naar 'beneden'. De beleidsdoelen komen rechtstreeks uit de Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050. De strategie is om in de provincie Utrecht het gebruik van abiotische primaire grondstoffen te verminderen door enerzijds de inzet op vijf focusthema's en anderzijds het versnellen van de transitie via zogenoemde 'coördinatietaken'. Alle activiteiten die de provincie binnen de focusthema's en de coördinatietaken onderneemt dragen direct of indirect bij aan het terugdringen van het grondstoffengebruik. Wij sluiten ons aan bij de Rijksdoelen (50% circulair in 2030 en volledig circulair in 2050) maar tegelijkertijd weten we ook dat we hierop als provincie Utrecht beperkt invloed hebben.

Wij kunnen op dit moment nog slechts beperkt meten wat onze inspanningen (zowel de coördinatietaken als op de focusthema's) op de beleidsdoelen en de brede welvaart zijn.

Hiernaast een schematische weergave van de beoogde beleidsdoelen en de wijze waarop onze acties daaraan bijdragen. Meer info hieronder:

In dit figuur wordt beschreven hoe we het hoofddoel behalen door de beleidsdoelen: minder milieudruk, meer leveringszekerheid en een sterke regionale economie. De strategie die daarvoor gehanteerd wordt is verminderen van gebruik van abiotische, primaire grondstoffen door: 1) Minder materiaalgebruik, 2) Langere levensduur, 3) Een hoger aandeel biobased grondstoffen en 4) Hoogwaardig hergebruik (hoog op de R-ladder. Dit doen we door inzet bij de focusthema's: Inkoop & subsidies, Ruimte, Circulair (ver)bouwen, VTH en Bedrijven & ketens. De strategie en beleidsdoelen worden behaald middels transitiedoelen, ook wel coördinatietaken benoemd. Inhoudelijk wordt dit verder toegelicht in de lopende tekst.

Daarom doen wij aannames ten aanzien van de aannemelijkheid van deze bijdrage. Bij alle focusthema's in deze MTS CS is een schematische weergave opgenomen van de wijze waarop onze inspanningen bijdragen aan de strategie (verminderen van het gebruik van abiotische primaire grondstoffen). In het hoofdstuk monitoring geven wij aan hoe (met welke indicatoren) wij hierop de voortgang meten en daarover rapporteren.

De keuze voor vijf focusthema's

De Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050 is breed georiënteerd op alle domeinen. Dat was in de startfase rond het denken over circulariteit en het verankeren daarvan in het provinciale beleid en de organisatie, een goede aanpak. Deze heeft zijn vruchten afgeworpen in een uitvoeringsprogramma waar uiteindelijk bijna 200 projecten onder vielen. We zien echter ook dat daardoor inmiddels de focus van het programma heel breed is en de inspanningen te versnipperd raken. Een belangrijke aanbeveling van de Randstedelijke Rekenkamer (overgenomen door PS), uit de Voortgangsrapportage Circulaire Uitvoeringsagenda 2021/2023 én uit de participatie rond deze MTS CS, was om meer focus te kiezen in het programma Circulaire samenleving. Dat doen we door ons primair te richten op vijf thema's:

1. Opdrachtgeverschap, inkoop en subsidies
2. Ruimte
3. Circulair (ver)bouwen
4. Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)
5. Bedrijven en ketens

Voor deze thema's kiezen we om meerdere redenen:

1. Ze kwamen bij de Voortgangsrapportage 2021/2023 naar voren als thema's waar zowel veel impact gemaakt kan worden (veel grondstoffenverbruik) als waar de provincie relatief veel toegevoegde waarde en sturingsmogelijkheden heeft;

2. Ze sluiten goed aan bij de thema's waarop het IPO samenwerkt;
3. Uit de participatie bij het opstellen van deze MTS CS blijkt dat er veel herkenning en draagvlak is voor deze onderwerpen.

Zie bijlage 5 voor een nadere onderbouwing van de gekozen thema's. Overigens kunnen deze thema's veranderen of anders ingevuld worden naar aanleiding van een periodieke evaluatie en actualisatie van deze MTS CS.

We kiezen bewust voor het concentreren van onze inzet op de vijf focusthema's. Daarnaast willen we inzet kunnen plegen op kansen die zich voordoen buiten de focusthema's. Vertrekpunt is dat we 80% van de middelen die we besteden aan inhoudelijke doelen inzetten op de vijf focusthema's en 20% aan het aanjagen van initiatieven die daarbuiten liggen, maar die wel aantoonbaar een bijdrage leveren aan het verminderen van grondstoffengebruik en/of waar zich kansen voordoen omdat er veel draagvlak voor is.

We noemen bij de focusthema's niet provincie als voorbeeld. Wij vinden het wel belangrijk dat de provincie het juiste voorbeeld geeft, maar kiezen ervoor om dit niet als apart focusthema te benoemen. Wij sturen binnen de vijf focusthema's op de voorbeeldfunctie van de provincie: door circulair in te kopen en opdrachten te verlenen, via het maken van (soms lastige) afwegingen in ons ruimtelijk beleid en door goed opdrachtgeverschap aan de omgevingsdiensten rondom de uitvoering van VTH-taken bijvoorbeeld. Daarnaast hebben wij in het Uitvoeringsplan provincie als voorbeeld doelen opgenomen ten aanzien van circulariteit. Het Uitvoeringsplan provincie als voorbeeld geeft dus – samen met het UVA CS - uitvoering aan de doelen in deze MTS CS.

Versnellen van de transitie via coördinatietaken

Naast de aanpak via vijf focusthema's zien we een tweede spoor. We zien dat het ook nodig is om de transitie te versnellen. Binnen het provinciehuis, maar bovenal in de samenleving. Daarvoor is het nodig dat het bewustzijn van en de kennis over 'circulair denken en doen' groeit en dat er een levendig circulair netwerk groeit van partijen (overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties, burgerinitiatieven en inwoners) die samenwerken, kennis ontwikkelen en uitwisselen en die zo de transitie versnellen. De provincie kan daaraan bijdragen via 'coördinerende' activiteiten zoals monitoring, kennisdeling onderzoek en communicatie en het onderhouden van een regionaal circulair netwerk. Deze werkzaamheden lopen als een 'satéprikker' door alle beleidsvelden van de provincie heen.

Hoofdstuk 2

Doelen en activiteiten

Inleiding

Dit hoofdstuk bevat een uitwerking van de doelen en aanpak per focusthema en van de coördinatietaken. Alle provinciale inspanningen zijn erop gericht om direct of indirect bij te dragen aan de strategie: terugdringen van het gebruik van primaire abiotische grondstoffen. Dat gebeurt direct als het effect van de

provinciale inzet is dat we minder grondstoffen gebruiken. Denk aan het inkopen van hergebruikte of biobased grondstoffen of het stellen van voorwaarden in vergunningen. Het indirecte effect is bij inspanningen waar we de randvoorwaarden voor een circulaire samenleving creëren, zoals het sturen op voldoende beschikbare ruimte via de Omgevingsvisie of sturen op kennisdeling.

Strategie

Verminderen gebruik van abiotische, primaire grondstoffen door:

1. Minder materiaalgebruik
2. Langere levensduur
3. Een groter aandeel biobased grondstoffen
4. Hoogwaardig hergebruik

Thema 1: Opdrachtgeverschap, inkoop en subsidies

Introductie

De provincie is ontwikkelaar, eigenaar en beheerder van onder andere provinciale wegen, OV-infrastructuur, het provinciekantoor en alle ICT-middelen die de provinciale organisatie gebruikt, of onze OV-vervoerders in de concessies gebruiken. De provincie is daarmee een grote opdrachtgever. Onderdeel van dat opdrachtgeverschap is het inkopen van diensten, leveringen en werken⁴. De provincie Utrecht geeft jaarlijks zo'n € 164 mln. uit aan inkoop en € 233 mln. aan subsidies (2024). Een deel van die opdrachten en subsidies heeft direct of indirect betrekking op materiaalgebruik. Denk aan aanbestedingen voor mobiliteit of ICT, OV-concessies en aan subsidies voor erfgoed of infrastructuur. Circulair opdrachtgeverschap houdt in dat we goed nadenken over welke spullen (en grondstoffen) we nodig hebben, dat we zuinig zijn op wat we hebben, welke grondstoffen we gebruiken en waar we die vandaan halen, hoe we die zo lang mogelijk kunnen gebruiken en hoe we ervoor zorgen dat aan het eind van de levensduur hoogwaardig hergebruik mogelijk is. Onderdeel van circulair opdrachtgeverschap is om aan inkopen (en subsidies⁵) circulaire voorwaarden te verbinden. Daardoor kan de provincie sturen op het (her)gebruik van grondstoffen. In de praktijk is dit overigens best een uitdaging omdat het definiëren van de eisen en voorwaarden bij iedere aanbesteding of subsidie maatwerk -en dus kennis en tijd- vraagt. Wij willen het circulair opdrachtgeverschap, inkopen en subsidieverlening daarom versterken. En dit passend binnen het manifest MVOI.

We zien grote voordelen in het gezamenlijk met andere overheden en OV-concessiehouders ontwikkelen en delen van kennis op het gebied van circulaire inkoop, opdrachtgeverschap en subsidies. Door gezamenlijk op te trekken ontwikkelen we sneller kennis over bijvoorbeeld de manier waarop we voorwaarden formuleren. Marktpartijen kunnen gemakkelijker aan eisen voldoen als meerdere overheden hetzelfde type eisen stellen. Als overheden kunnen we efficiënter werken als we onderling gebruik maken van elkaars kennis en kunde.

Is circulair aanbesteden duurder?

Circulair inkopen kan betekenen dat het aanschafbedrag van goederen of producten hoger wordt, bijvoorbeeld omdat duurder (biobased of hergebruikte materialen) worden gebruikt of omdat reststromen hoogwaardiger worden verwerkt. Tegelijkertijd geldt dat bij circulair inkopen wordt gestuurd op een langere levensduur en op behoud van grondstofwaarde aan het eind van de levensduur. Over de hele levensduur heen kan circulair inkopen dus ook geld besparen. Wel is het zo dat de transitie naar circulair werken vraagt om aanloopinvesteringen en dat circulaire materialen en technieken nog volop in ontwikkeling zijn. Daardoor zijn er nog niet altijd garanties ten aanzien van de functionaliteit en levensduur. Mislukken is onderdeel van innovatie. Al met al is onduidelijk in hoeverre circulair inkopen (over de gehele levensduur) tot meerkosten leidt. Uitgangspunt is dat de aanbestedende afdeling/portefeuille de kosten

draagt, inclusief eventuele meer- en minderkosten van circulariteit. Bij de verdere uitwerking van ons circulaire beleid zullen we de financiële consequenties goed in beeld brengen. Daarbij hebben we niet alleen oog voor de korte termijn, maar ook voor wat circulair aanbesteden oplevert voor de middellange en lange termijn. Zo kunnen op korte termijn de ontwikkelkosten toenemen omdat de markt en industrie nog op zoek moeten naar alternatieven en hier ervaring mee op moeten doen. Die kosten zullen op langere termijn afvlakken. Wat daarbij positief is, is dat we gezamenlijk optrekken met andere overheden en dat vanuit zowel het Rijk, de andere provincies als gemeenten vragen gesteld worden aan de markt, waardoor zowel het risico als de ontwikkelkosten gespreid worden.

Toekomstbeeld in 2035

De provincie Utrecht is een koploper op het gebied van circulair opdrachtgeverschap en inkopen. We hebben het percentage circulaire inkopen en het hergebruik van grondstoffen in ons eigen beheer fors verhoogd door middel van een gecoördineerde aanpak via de UVA CS. Dat doen we niet alleen, maar we ontwikkelen en delen kennis samen met de Utrechtse gemeenten, waterschappen, OV-concessiehouders en eventuele andere partners. De provincie onderscheidt zich bijvoorbeeld door goed assetmanagement, door slim ontwerp uit te

⁴ Als we het in deze MTS CS over inkopen hebben, dan doelen we op alle meervoudig onderhandse, nationale en Europese aanbestedingen van alle Werken, Leveringen en Diensten. Enkelvoudig onderhandse aanbestedingen vallen niet onder het inkoop en aanbestedingsbeleid van de provincie.

⁵ Bij een subsidie is géén sprake van een opdracht gevende relatie met de subsidieontvanger. Bij subsidieverstrekkings is het gebruikelijk om zogenaamde doelgebonden subsidieverplichtingen op te leggen in een subsidieregeling of subsidiebeschikking. Het opleggen van verplichtingen op het gebied van duurzaamheid betreft doorgaans een zogenaamde niet doelgebonden subsidieverplichting. Een niet doelgebonden subsidieverplichting kan alleen worden opgelegd als dit vastgelegd is in een wettelijk voorschrift. Dit zal worden gedaan bij de aanpassing van de Algemene Subsidieverordening Provincie Utrecht in 2024. Daarnaast dient er sprake te zijn van afdoende causaal verband met de activiteiten waarvoor de subsidie wordt verstrekt. Niet doelgebonden verplichtingen kunnen alleen worden opgelegd ten aanzien van de wijze waarop of de middelen waarmee de gesubsidieerde activiteit wordt uitgevoerd. Dit zal bijvoorbeeld gelden wanneer een subsidie wordt verstrekt voor activiteiten waarbij sprake is van substantieel gebruik van grondstoffen. Omdat bij subsidies bijna altijd sprake is van cofinanciering van andere subsidiegevers is ook afstemming aan de voorkant van het aanvraagproces van cruciaal belang om reële verplichtingen te kunnen stellen betreffende duurzaamheid.

Strategie

Verminderd gebruik van abiotische, primaire grondstoffen door:

1. Minder materiaalgebruik
2. Langere levensduur
3. Een hoger aandeel biobased grondstoffen
4. Hoogwaardig hergebruik

Opdrachtgever-
schap, inkoop &
subsidies

Ruimte

Circulair
(ver)bouwen

VTH

Bedrijven &
ketens

Bijdrage strategie

Bij eigen inkoop, opdrachtgeverschap en subsidieverlening sturen op vermindering van het gebruik van abiotische, primaire grondstoffen: Minder inkopen (hebben we dit echt nodig?), slimmer ontwerp (minder grondstoffen, losmaakbaarheid van materialen, materialenpaspoorten), vergroten aandeel biobased en hergebruikte grondstoffen, repareerbaarheid.

Hoofddoel

Het verminderen van het gebruik binnen de provinciale organisatie van primaire, abiotische grondstoffen via onze eigen opdrachtverlening, inkopen en subsidieverlening met 25% in 2027, 50% in 2030 en 75% in 2035.

Activiteiten

PU is toonaangevend in duurzaam opdrachtgeverschap:

- Ontwikkelen van een leer- en verandertraject
- Kwartiermaker circulair opdrachtgeverschap
- Evalueren en bijsturen
- Circulaire begroting opdrachtgeverschap

MVOI, waaronder circulariteit, is stevig verankerd in het inkoopproces:

- MVOI-beleid minder vrijblijvend
- Tool voor circulair aanbesteden
- Uitvragen MKI en materialenpaspoorten
- Expertteam inkopen

We stellen passende duurzame voorwaarden in alle relevante provinciale subsidies:

- Opnemen van en duurzaamheidsgrondslag in de ASV
- Opnemen circulaire voorwaarden in relevante subsidieregelingen
- Evalueren en aanscherpen

Gezamenlijk inkopen en kennis ontwikkelen met andere overheden om massa te maken in de markt en efficiënt te werken:

- RCOI uitbouwen
- Gezamenlijke expertisegroep
- Gezamenlijk inkopen
- Samenwerking met marktpartijen

We verkennen of ook Utrechtse bedrijven circulair kunnen inkopen:

- Is er bereidheid om meer circulair in te kopen (na 2030, als PU meer ervaring heeft en samenwerking met gemeenten loopt)

Transitiedoelen

- Het effect van inkoop en subsidieverlening op grondstoffengebruik en de achterliggende beleidsdoelen meten
- Bewustzijn en kennis vergroten rond circulaire subsidies, inkoop en opdrachtverlening
- Een dynamisch netwerk van samenwerkingspartijen onderhouden

vragen, te repareren in plaats van te vervangen en door duidelijke eisen te stellen aan hoogwaardig hergebruik van vrijkomende materialen. We vragen bij werken en grote leveringen een materialen paspoort op zodat we materialen in de toekomst beter kunnen hergebruiken en we meer inzicht krijgen in de samenstelling van onze eigendommen. We stellen, binnen de mogelijkheden van de wet en proportioneel, voorwaarden aan de wijze waarop subsidiemiddelen besteed worden. Op termijn kunnen we wellicht ook grote bedrijven in Utrecht verleiden om vergelijkbare circulaire inkoopvoorwaarden te stellen, zodat we nog meer massa maken en ook private investeringen in Utrecht meer circulair worden.

Doelstellingen

Hoofddoel:

Het verminderen van het gebruik van primaire, abiotische grondstoffen waar we invloed op hebben via onze eigen opdrachtverlening, inkopen en subsidieverlening met 25% in 2027, 50% in 2030 en 75% in 2035^{6,7}.

Subdoelen

Om deze hoofddoelen te realiseren ontwikkelen wij een aanpak langs de volgende lijnen:

1. De provincie Utrecht is toonaangevend in duurzaam opdrachtgeverschap.
2. MVOI, waaronder circulariteit, is stevig verankerd in het inkoopproces.
3. We stellen passende duurzame voorwaarden in alle relevante provinciale subsidies.

4. We maken afspraken met Utrechtse gemeenten en waterschappen over het gezamenlijk (doorontwikkelen van) circulair opdrachtgeven, inkopen en subsidies.
5. We verkennen (als we meer ervaring hebben met circulair inkopen als overheden) of ook (grote) Utrechtse bedrijven en instellingen circulaire inkoopvoorwaarden (kunnen) stellen.

Hiernaast wordt de aanpak per subdoel kort toegelicht.

Aanpak

1. De provincie Utrecht is toonaangevend in duurzaam opdrachtgeverschap

Opdrachtgeverschap gaat verder dan het inkoopproces: het behelst ook de aanloop daarnaartoe (is deze aankoop echt noodzakelijk? Is levensduur verlenging mogelijk? Kunnen we ook bestaande zaken repareren? Kunnen we met minder doen? Is het mogelijk om circulariteit (of juist het gebrek daaraan) te beprijzen (true pricing), parallel aan de beprijzing van CO₂ in De Utrechtse Klimaataanpak? Hoeveel budget hebben we voor onze aankopen over? Hoeveel risico accepteren we met een innovatieve toepassing?) en het traject ná de inkoop (hoe worden de gestelde eisen in de praktijk uitgevoerd, ook bij onverwachte gebeurtenissen? Voldoen de prestaties aan de verwachte instandhoudingsnormen?). Alleen circulaire eisen stellen in de offertefase is daarom ontoereikend.

- We ontwikkelen samen met de afdeling inkoop en de maatschappelijke thema's uit het MVOI-beleid in 2026 een leer- en verbeterprogramma rond duurzaam opdrachtgeverschap op alle niveaus in de organisatie en voeren dat in de jaren daarna uit.
- We stellen een Kwartiermaker circulair opdrachtgeverschap aan voor een periode van twee jaar, die aan de slag gaat om circulair opdrachtgeverschap en assetmanagement binnen de provincie te versterken bij drie prioritaire gebieden:

mobiliteit, facilitaire zaken en ICT. Deze kwartiermaker ontwikkelt o.a. een werkwijze rond het registreren en toegankelijk maken van informatie over materialen in provinciale assets en materialenpaspoorten.

- We evalueren de resultaten en ervaringen van de kwartiermaker (en de acties uit de UVA CS) en besluiten op basis daarvan over eventuele vervolgstappen.
- We onderzoeken hoe we circulair opdrachtgeverschap verwerken in de provinciale begroting.

2. Circulariteit steviger verankeren in het inkoopproces

- We sturen aan op minder vrijblijvendheid bij de keuze voor duurzaamheidscriteria in aanbestedingen. Bij aanbestedingen waarmee substantiële hoeveelheden grondstoffen gemoeid zijn stellen we voortaan het opnemen van circulaire eisen verplicht. We scherpen het MVOI-beleid aan in 2025.
- We kiezen voor de komende drie jaar focus op aanbestedingen met betrekking tot mobiliteit (infra en materieel, zowel voor wegen als OV), eigen huisvesting (vastgoed) en ICT.
- We werken in 2025 een inkoopplan uit en een tool die het gemakkelijker maakt voor projectleiders om circulaire eisen te formuleren. We ontwikkelen zoveel mogelijk standaard-eisen. Daar waar van toepassing vragen we op basis van de Milieu Kosten Indicator (MKI)⁸ uit. Wij overwegen via een marktconsultatie input op te halen over onze (standaard) eisen.
- We vragen een materialenpaspoort uit voor (substantiële) leveringen en werken. In dat materialenpaspoort is in elk geval opgenomen welke materialen zijn gebruikt, hoe ze losmaakbaar⁹ zijn, of én welke toxische stoffen zijn gebruikt. We voeren deze werkwijze in de loop van 2025 in voor opdrachten waarvoor een geschikt materialenpaspoort ontwikkeld is.

⁶ Het gaat om het verminderen van het grondstoffengebruik als gevolg van circulair opdrachtgeverschap (bijvoorbeeld: besluiten om iets niet te doen), het stellen van circulaire eisen in aanbestedingen en het stellen van voorwaarden bij subsidies. Het gaat niet om de vergelijking met een bepaald ijk-jaar, maar om een vergelijking met de situatie waarin we dergelijke eisen en voorwaarden niet opnemen.

⁷ De haalbaarheidspercentages kan bij aanbestedingen door product productspecifieke verschillen. Zowel meer als minder dan 50%.

⁸ MKI vormt de grootste toegevoegde waarde in de werkzaamheden op de infrastructuur, voor gebouwen is MPG (milieuprestatie gebouwen) vanuit omgevingsvergunningen verplicht. De MKI en MPG zeggen niets over de losmaakbaarheid (of iets uit elkaar gehaald kan worden) en geven geen inzicht over de samenstelling of herkomst van materialen, vandaar dat wij ons aanvullend richten op materialenpasporten en losmaakbaarheid.

⁹ Uit elkaar gehaald kunnen worden

- We organiseren vanaf 2025 een expertteam duurzaam inkopen en aanbesteden dat projectleiders helpt met het specificeren en formuleren van duurzame (waaronder circulaire) inkoopvoorwaarden.
- We evalueren de ervaringen en effecten iedere drie jaar en scherpen op basis daarvan de werkwijze en (standaard)eisen waar nodig aan, conform een plan-do-check-act werkwijze.

3. Circulaire subsidievoorwaarden opnemen in de ASV en relevante regelingen

- Eind 2024 wordt de Algemene Subsidieverordening provincie Utrecht aangepast. Hierin is als algemene strekking opgenomen dat het bij subsidieregelingen mogelijk wordt om nadere subsidieverplichtingen op te leggen op het gebied van duurzaamheid (waaronder circulariteit).
- Per subsidieregeling zal worden afgewogen of verplichtingen met betrekking tot duurzaamheid (waaronder circulariteit) relevant en uitvoerbaar zijn.
- We evalueren de ervaringen en effecten iedere drie jaar en scherpen op basis daarvan de werkwijze en (standaard)eisen waar nodig aan, conform een plan-do-check-act werkwijze.

4. Gezamenlijk met gemeenten en waterschappen circulaire inkoop doorontwikkelen

- We bouwen de bestaande Coalitie Regionaal Circulair Inkoop en Opdrachtgeverschap binnen de Cirkelregio Utrecht uit met als doel om regionaal meer samen te werken aan het tot stand komen van standaard (circulaire eisen en wensen in) inkoopdocumenten bijvoorbeeld op het gebied van wegen en openbare ruimte. Hierdoor creëren we meer “massa” en kunnen we efficiënter werken.
- We onderzoeken de mogelijkheid om samen met Utrechtse gemeenten en waterschappen een expertisegroep inkopen in te richten die deze kennis verankert, deelt en die projectleiders kan ondersteunen bij inkoopvragen.
- We nemen deel in relevante landelijke netwerken (met gemeenten maar ook met provincies en met bedrijven als ketenpartner) en in kopgroepen op het gebied van de

transitie naar circulair inkopen, DigiC en sluiten aan bij ontwikkelingen in de markt.

- We onderzoeken waar het efficiënt en effectief is om gezamenlijk met bijvoorbeeld gemeenten in te kopen en waar mogelijk gaan we dat doen.
- We ontwikkelen samen met gemeenten kennis over de risico's van circulair inkopen en kijken hoe we die (gezamenlijk) beter kunnen beheersen.
- We onderzoeken waar het effectief en mogelijk is om de samenwerking met marktpartijen te zoeken bij het formuleren van uitvragen en het bevorderen van innovatie.

Circulair zoutstrooiers

De circulaire zoutstrooiers zijn door onze innovatieve circulaire aanbesteding gemaakt en onderhouden met duurzame en hergebruikte materialen (remanufactured). Hiermee bespaart de provincie ruim 80 procent CO₂ ten opzichte van de aanschaf van nieuwe, niet circulaire zoutstrooiers.

Daarnaast is gekeken naar de effectiviteit van de bestaande strooiroutes. Deze zijn aangepast om de strooiklus nog sneller te kunnen klaren, met minder 'omrijkilometers', dus minder uitstoot. Daarbij zijn de circulaire strooiers voorzien van een automatisch routesysteem en is de strooi techniek verbeterd waardoor er minder zout nodig is.

Thema 2: Ruimte

Introductie

Uit onderzoek blijkt dat een transitie naar een circulaire samenleving een grotere ruimtevrage heeft (PBL 2023). Als onze materiële consumptie blijft stijgen volgens de huidige trend, zal het ruimtebeslag en de ruimtebehoefte op bedrijventerreinen met 40% en industriegebieden met 10%-15% toenemen. Dit is een schatting en op lange termijn is het mogelijk dat dit ruimtegebruik ook weer kan afnemen bij afbouw van de lineaire economie. Hoe dan ook heeft een circulaire samenleving (meer) ruimte nodig. Binnen de provincie is fysieke ruimte onmisbaar voor de nodige activiteiten om de transitie naar een circulaire samenleving mogelijk te maken. Met ruimte voor opslag en hoogwaardige verwerking van herbruikbare grondstoffen, waardoor de behoefte aan primaire grondstoffen geminimaliseerd wordt. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan ruimte voor reparatieactiviteiten (wijkniveau, regionale schaal en landelijk), retour- en reparatielogistiek, terugwinnen en verwerken van (hergebruikte en biobased) grondstoffen en productie van biobased grondstoffen.

Ruimte is schaars in de provincie Utrecht. Als we niet ruimtelijk regisseren en faciliteren kunnen we de circulaire transitie niet maken. Dit moet in ons ruimtelijk beleid worden opgenomen. Circulariteit is op dit moment nog niet goed verankerd in de provinciale Omgevingsvisie en omgevingsverordening. Daarom zetten we volop in op de integratie van circulariteit in de Omgevingsvisie bij de wijziging die in 2026 zal plaatsvinden. We moeten de huidige (lineaire economische) ruimte ombouwen naar een andere economie met ruimte om herbruikbare grondstoffen terug te winnen. Circulair betekent ook dat je bepaalde dingen niet (meer) gaat doen, want refuse en reduce staan het hoogste op de R-ladder. Door nieuw (landelijk) circulair beleid (bv. minder wegwerpartikelen of verpakking) zullen bepaalde industriële functies verdwijnen of minder ruimte krijgen. Hierbij

Strategie

Verminderd gebruik van abiotische, primaire grondstoffen door:

1. Minder materiaalgebruik
2. Langere levensduur
3. Een hoger aandeel biobased grondstoffen
4. Hoogwaardig hergebruik

Opdrachtgever-
schap, inkoop &
subsidies

Ruimte

Circulair
(ver)bouwen

VTH

Bedrijven &
ketens

Bijdrage strategie

Zorgen dat er fysiek plek is binnen de PU voor de activiteiten die hier nodig zijn om de transitie naar een circulaire samenleving mogelijk te maken. Bijvoorbeeld ruimte voor reparatieactiviteiten (wijkniveau, regionale schaal en landelijk), retour- en reparatielogistiek, terugwinnen en verwerken van (hergebruikte en biobased) grondstoffen, productie van biobased grondstoffen.

Hoofddoel

50% minder gebruik van primaire abiotische grondstoffen in 2035 binnen provincie Utrecht door via het ruimtelijk beleid circulaire activiteiten te faciliteren en lineaire activiteiten te ontmoedigen.

Activiteiten

PU heeft een ruimtelijk-economische strategie met circulaire hoofdstructuren, zodat circulaire functies die nodig zijn een geschikte plek kunnen krijgen:

- Ontwerpend onderzoek doen
- Koppeling aan andere beleidsdomeinen
- Onderzoek naar ontwikkeling in circulaire ruimtevraag

In 2035 is circulaire bedrijvigheid de norm bij nieuwe economische ontwikkeling binnen PU:

- strategische locaties circulaire bedrijvigheid beschikbaar
- Beschermen ruimte voor hoge milieucategorie bedrijvigheid
- Opnemen van provinciaal programma wonen en werken

Voorgaande doelen integreren in de provinciale Omgevingsvisie en omgevingsverordening:

- Ruimtelijk-economische strategie en strategische locaties als pijler in de Omgevingsvisie
- Waar mogelijk vertaling naar beleidsregels in de verordening
- Borgen inbreng vanuit circulaire kaders VTH

Coördinatie tussen de provinciale ruimtelijke structuur en het nationaal en lokaal niveau:

- Provinciaal ruimtelijk beleid afstemmen met andere overheden
- Regie nemen over afstemming tussen gemeenten op regionale circulaire functies
- Circulaire samenleving verankeren in de gemeentelijke ruimtelijke plannen

Transitiedoelen

- Meetbaar maken en monitoren van de ruimtevraag versus de beschikbare ruimte
- Kennisontwikkeling rond de ruimtevraag (kwalitatief en kwantitatief) van de circulaire samenleving

volgen we de uitgangspunten van de Omgevingsvisie door het combineren en concentreren van functies.

Toekomstbeeld in 2035

Er is in de provincie Utrecht voldoende ruimte voor de functies, innovaties en activiteiten met een belangrijke rol in de circulaire samenleving. Door ruimte te scheppen voor bepaalde circulaire (bedrijfs)activiteiten is bovendien het economische profiel en de economische kracht van de provincie Utrecht versterkt. Circulariteit draagt bij aan natuur en biodiversiteit, maar heeft ook aspecten die stinken, herrie maken en gevaarlijk zijn. Opgaves voor circulariteit gaan zo veel mogelijk hand in hand met ruimtelijke kwaliteit. In het landelijk gebied worden delen die minder geschikt zijn (of worden) voor voedselproductie ingevuld met gewassen voor biobased-materialen, waardoor er toekomst is voor boeren en natuur. Daar waar dat past in de landelijke en internationale 'circulaire hoofdstructuur' worden biobased en herbruikbare grondstoffen in Utrecht verwerkt, gerepareerd en toegepast. Er is ruimte om herbruikbare grondstoffen terug te winnen en zo nodig tijdelijk op te slaan. De circulaire transitie draagt ook bij aan andere maatschappelijke opgaves zoals CO₂-besparing. De ecologische voetafdruk van de provincie Utrecht is mede daardoor veel kleiner, de leveringszekerheid van kritieke grondstoffen is gewaarborgd en er is een bloeiende circulaire bedrijvigheid.

Doelstellingen

Hoofddoel

50% minder gebruik van primaire abiotische grondstoffen in 2035 mogelijk maken binnen provincie Utrecht, door via het ruimtelijk beleid aan te sturen op voldoende ruimte voor circulaire activiteiten.

Subdoelen

1. De provincie Utrecht heeft een ruimtelijk-economische strategie voor de circulaire samenleving, geënt op ruimtelijke circulaire hoofdstructuren. Hierdoor krijgen de functies die nodig zijn voor een werkende circulaire samenleving ook daadwerkelijk een geschikte plek binnen de provincie Utrecht.
2. We bereiden de provincie voor op de ruimtelijke transitie van een lineaire naar een circulaire economie zodat in 2035 circulaire bedrijvigheid de norm is bij nieuwe economische ontwikkeling binnen en hiervoor strategische locaties beschikbaar zijn provincie Utrecht.
3. Subdoel 1 en 2 integreren in de provinciale Omgevingsvisie en omgevingsverordening in 2026.
4. Coördinatie tussen de provinciale ruimtelijke structuur en het nationaal en lokaal niveau.

Aanpak

1. **Een ruimtelijk-economische strategie voor de circulaire samenleving geënt op de ruimtelijke circulaire hoofdstructuren voor de provincie Utrecht, zodat de functies die in de provincie Utrecht nodig zijn voor een werkende circulaire samenleving daadwerkelijk een geschikte plek kunnen krijgen.**
- In 2024 en 2025 wordt er een ruimtelijk-economische strategie voor de circulaire samenleving in de provincie Utrecht opgesteld op basis van ontwerpend onderzoek. Daarin brengen we de circulaire hoofdstructuren, de omgeving waarbinnen onze circulaire samenleving gaat draaien, met specifieke schakels in kaart. Dit gebeurt in drie fases op

basis van [kennismontage](#) circulaire economie en ruimte (20 december 2023). Fase 1 kaders en randvoorwaarden; Fase 2 strategievorming; Fase 3 ruimtelijk beleid met concrete maatregelen. Dit traject wordt samen aangegaan met team Ruimtelijke Ontwikkeling, team Economie en een ruimtelijk ontwerp bureau.

- We brengen in beeld welke circulaire functies we in de provincie Utrecht een plek willen geven (noodzakelijk voor transitie en/of omdat ze het economisch profiel van de provincie versterken). We onderzoeken wat het verwachte ruimtebeslag is van circulaire functies op korte en lange termijn en wat de impact van deze transitie is op de lineaire functies in de huidige economie.
- Deze strategie bestaat uit impressies en kaartlagen met circulaire hoofdstructuren met ruimtelijke schakels en ketens binnen circulaire deelgebieden op verschillende schaalniveaus.
- Ruimtelijk-economische strategie wordt gekoppeld met andere provinciale programma's onder de Omgevingsvisie zoals Economie, Mobiliteit (circulair vervoersplan en vervoershubs), Energietransitie, Klimaatadaptatie, Wonen, Landbouw- en voedselvisie.
- Er wordt onderzocht hoe om te gaan met bestaand beleid dat de circulaire transitie naar bijvoorbeeld biobased bouwen kan vertragen/blokkeren zoals openheid, landschap en welstand.
- In de ruimtelijk-economische strategie per deelgebieden kijken we ook naar de gemeentelijke invulling. Samen met de gemeenten brengen we knelpunten, focus, opgave en kansen in beeld.
- Doorlopend vervolgonderzoek naar nieuwe ontwikkelingen in de ruimte(vraag) van de circulaire samenleving aangezien we niet alle ontwikkelingen in het vervolg van de transitie al kunnen overzien.

- **We bereiden de provincie voor op de ruimtelijke transitie van een lineaire naar een circulaire economie, zodat in 2035 circulaire bedrijvigheid de norm is bij nieuwe economische ontwikkeling en hiervoor strategische locaties beschikbaar zijn binnen provincie Utrecht.**
- Wat je aandacht geeft, dat groeit. Dat geldt ook voor bedrijvigheid die bijdraagt aan de transitie naar een circulaire samenleving. Deze bedrijvigheid willen we ruimtelijk faciliteren in de provincie Utrecht. Maar ook daarbinnen willen we mogelijk keuzes maken: we streven specifiek naar bedrijvigheid die aansluit bij het economisch profiel van Utrecht nu en in de toekomst. Denk aan hoog-innovatieve bedrijvigheid gerelateerd aan de gezondheidssector, aan digitalisering enz.
- In deze aanpak worden ook andere strategisch belangrijke locaties meegenomen zoals: bedrijventerreinen met een hoge milieucategorie (HMC) en multimodale transportmogelijkheden (bereikbaar via water, spoor en weg), aan water gelegen bedrijventerreinen met milieuruimte; plek voor circulaire economie in haven- en industriegebieden, bedrijventerreinen in stadsranden, bedrijfslocaties bij ov, winkelcentra en in woonwijken voor reparatie, delen, hergebruik en recycling.
- Parallel gaan we aan de slag om ruimte in de hogere milieucategorie bedrijventerreinen planologisch te ‘beschermen en behouden’ voor dito bedrijven en -voor zover al mogelijk- met voorrang in te zetten voor de circulaire transitie en de energietransitie. We onderzoeken of we ook een ‘minimale milieucategorie’ verplicht kunnen stellen aan bedrijven die zich vestigen op bedrijventerreinen met een hoge milieucategorie. Het knelpunt van betaalbaarheid van ruimte voor circulaire economie wordt hierin meegenomen. Dure strategische grond wordt vaak gekocht/gehuurd door bedrijven van lagere milieucategorie zoals logistiek die meer financiële middelen hebben.
- We geven de ROM en de OMU opdracht om vanuit hun rol bij te dragen aan de realisatie van de ruimtelijk-circulaire visie,

bijvoorbeeld bij het herontwikkelen van bedrijventerreinen en stimuleren van circulaire innovatie.

- De strategische locaties circulaire bedrijvigheid worden opgenomen in het Provinciaal Programma Wonen en Werken.
- 2. Doel 1 en 2 integreren in de provinciale Omgevingsvisie en omgevingsverordening vanaf 2026.**
 - Verwerken van de ruimtelijk-economische strategie voor de circulaire samenleving van de provincie Utrecht en de strategische locaties voor circulaire bedrijvigheid tot een pijler binnen de Omgevingsvisie en verordening. In ruimtere-servering, randvoorwaarden en kaartlagen. Hierbij sluiten we aan bij de reikwijdte van de Omgevingsvisie (2050).
 - In 2025 wordt tijdens het wijzigingstraject van de Omgevingsvisie circulair meegenomen. Ook bij volgende wijzigingsrondes zorgen we ervoor dat de laatste inzichten verankerd worden in de Omgevingsvisie en verordening.
 - In de toekomst zal de Omgevingsvisie en verordening ook standaarden voor circulaire bedrijvigheid in ruimtelijke randvoorwaarden bevatten. Daarnaast wordt er onderzocht of circulaire (woon-)initiatieven tot een aparte categorie kunnen worden ingedeeld in de verordening, zodat deze aanspraak kunnen maken op experimenteerruimte. De circulaire kaders en voorwaarden die de komende jaren op basis van de ervaring van VTH worden ontwikkeld, worden ook geborgd in het ruimtelijk beleid.
 - Naast de Omgevingsvisie en omgevingsverordening verankeren we circulariteit ook in daarmee samenhangende beleidsdocumenten, zoals de provinciale programma's onder de Omgevingsvisie.
 - 3. Coördinatie tussen de provinciale ruimtelijke structuur en het nationaal en lokaal niveau.**
 - Provinciaal circulair ruimtelijk beleid afstemmen met gemeenten, andere provincies en het Rijk.
 - We nemen regie op afstemming tussen gemeenten waar het gaat om regionale circulaire functies zoals circulaire

ambachtscentra, locaties voor bedrijven die afval opnieuw gebruiken (upcycle centers), sorteercentra voor reststromen, depots en ruimte voor bedrijven die GFT/GFE overslaan en/of kunnen verwerken.

- Strategie ontwikkelen met gemeenten en het Rijk voor een opschaling van circulaire initiatieven naar een circulaire samenleving.
- Bij alle gemeenten kennen omgevingsplannen reserveringen t.b.v. circulaire samenleving geïntegreerd in gemeentelijke Omgevingsvisie op basis van die van de provincie.

Thema 3: Circulair (ver)bouwen

Introductie

Circulair (ver)bouwen is een atypisch focusthema voor de provincie Utrecht, omdat we als provincie slechts beperkt zelf bouwen/ontwikkelen en een beperkte rol hebben in het verlenen van omgevingsvergunningen¹⁰. De primaire overheidstaken op dit gebied liggen bij de gemeenten. Tegelijkertijd hebben we in Utrecht een grote woningbouwopgave, zowel wat betreft nieuwbouw van woningen als betreffende het verduurzamen van bestaande gebouwen. De bouwsector is één van de grote grondstoffengebruikers in de provincie Utrecht, Utrecht heeft veel (ver)bouwbedrijven en er worden veel woningen gebouwd en verbouwd. De bouwsector biedt mogelijkheden voor groei en innovatie en we willen de kansen die hier liggen voor een meer circulaire samenleving benutten. Bovendien hebben we als provincie de afgelopen jaren al veel resultaten bereikt op het gebied van het verduurzamen van de woningbouw, onder meer via het Convenant Toekomstbestendig Bouwen en het in 2024 opgerichte Energie Diensten Centrum. We denken daarom dat we -ook zonder dat we zelf aan de lat staan voor de bouwopgave- de instrumenten in handen hebben om circulariteit in de bouw te vergroten.

¹⁰ Wij verstaan onder het thema 'circulair (ver)bouwen' de woon- en werkomgeving. Wij sturen via het thema Opdrachtgeverschap, inkoop en subsidies op circulariteit in de provinciale infrastructuur.

Strategie

Verminderd gebruik van abiotische, primaire grondstoffen door:

1. Minder materiaalgebruik
2. Langere levensduur
3. Een hoger aandeel biobased grondstoffen
4. Hoogwaardig hergebruik

Opdrachtgever-
schap, inkoop &
subsidies

Ruimte

Circulair
(ver)bouwen

VTH

Bedrijven &
ketens

Bijdrage strategie

In het circulair (ver)bouwen gaat veel materiaal om. Door te sturen op afspraken over circulair en biobased bouwen en verbouwen, kan de provincie het gebruik van primaire abiotische grondstoffen terugdringen. De provincie bouwt zelf relatief weinig, maar kan hierover afspraken maken met bijvoorbeeld gemeenten, bedrijven en woningcorporaties.

Hoofddoel

In zowel de nieuwbouw als de renovatie/verbouw worden 50% minder primaire abiotische grondstoffen gebruikt in 2030 en 60% in 2035.

Activiteiten

Doorontwikkelen convenant toekomstbestendig bouwen:

- Make van afspraken met woningbouw-corporaties, overheden en andere stakeholders
- Convenant (nog verder) opschalen naar landelijk niveau

50% biobased materiaalgebruik bij isolatie en verbouwing:

- Gemeenten ondersteunen met de aanpak rondom biobased bouwen/isoleren
- Ondersteuning van particulieren en gemeenten via het Energie Diensten Centrum
- Via de SPOR-subsidieregeling van het Rijk biobased isoleren extra stimuleren

Circulariteit in de bouwketen stimuleren:

- Inzet van ketenregisseurs voor bouwketens
- Faciliteren van digitalisering in de bouwketen via Digi-C
- Inkoop van circulaire/biobased materialen
- Via ruimtelijk beleid sturen op bouw hubs

Het goede voorbeeld geven:

- Zie hiervoor uitwerking onder het thema opdrachtgeverschap, inkoop en subsidies, waar eigen huisvesting wordt benoemd als één van de speerpunten

Transitiedoelen

- Bewustzijn en kennis rondom circulariteit bij aannemers en consumenten vergroten
- Actief delen van goede voorbeelden

Toekomstbeeld in 2035

In 2035 zijn of worden bestaande panden verduurzaamd met behulp van biobased isolatiematerialen. Consumenten, gemeenten en aannemers weten wat er te koop is en deze materialen zijn minimaal net zo gebruiksvriendelijk, effectief en betaalbaar als de niet-circulaire materialen die tot nu toe (vaak) gangbaar zijn. Aannemers gebruiken duurzame materialen en technieken en zorgen dat sloopmaterialen hoogwaardig worden hergebruikt in de keten. Installatievrij bouwen en houtbouw (CCS) hebben een vlucht genomen en 'Het Nieuwe Normaal' is inmiddels gangbare praktijk en verder doorontwikkeld. Niet alleen in de provincie Utrecht, maar in heel Nederland. Er zijn bouw hubs en goede (digitale) systemen rondom materialen en materiaalgebruik, waardoor aannemers laagdrempelig gebruikte materialen kunnen toepassen en aanleveren.

Doelstellingen

Hoofddoel

In zowel de nieuwbouw als de renovatie/verbouw worden 50% minder primaire abiotische grondstoffen gebruikt in 2030 en 60% in 2035¹¹.

Subdoelen

1. Doorontwikkelen van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen
2. 50% biobased materiaalgebruik bij isolatie en verbouwing in 2035
3. Circulariteit in de (woning)bouwketen stimuleren
4. Het goede voorbeeld geven

Aanpak

1. Doorontwikkelen van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen

- Maken van afspraken met woningbouwcorporaties, overheden, en andere stakeholders.
- Convenant (nog verder) opschalen en verankeren naar landelijk niveau.
- Onderzoeken hoe de afspraken uit het Convenant in de praktijk worden toegepast en op basis daarvan verbeteracties uitvoeren.

2. Biobased isoleren en verbouwen

- Gemeenten, via de coalitie bouw van de Alliantie Cirkelregio Utrecht, ondersteunen met een aanpak rondom biobased bouwen en isoleren in bestaande bouw, bijvoorbeeld met model-teksten voor subsidieregelingen of het informeren van inwoners en aannemers.
- Ondersteuning van gemeenten via het Energie Diensten Centrum.
- Via een integrale aanpak biobased (waaronder de Utrechtse Aanpak Biobased Isoleren¹²) stimuleren we gemeenten, particulieren en bedrijven om met biobased isolatiemateriaal aan de slag te gaan.
- In samenwerking met Building Balance, wordt in lijn met de landelijke aanpak, gewerkt aan het stimuleren van biobased materialen en ketens.

3. Circulariteit in de (woning)bouwketen versterken

- Inzet van ketenregisseurs (zie het focusthema Bedrijven & ketens) ten behoeve van ketens rondom biobased bouwmaterialen, installatieloos bouwen en houtbouw.
- Inzet van ketenregisseurs (zie het focusthema Bedrijven & ketens) ten behoeve van samenwerking met en tussen architecten¹³.

- Faciliteren van digitalisering in de bouwketen via DigiC (DigiC loopt van eind 2023 tot eind 2027)
- Via opdrachtverlening en inkoop sturen op het inkopen van circulaire/biobased materialen door overheden (zie focusthema Opdrachtgeverschap, inkoop en subsidies).
- Via ruimtelijk beleid sturen op voldoende ruimte voor bouw hubs (zie thema Ruimte).

4. Het goede voorbeeld geven

- Zie hiervoor uitwerking onder het focusthema Opdrachtgeverschap, inkoop en subsidies, waarin de eigen huisvesting is benoemd als één van de speerpunten.

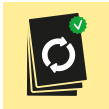
Utrechtse Aanpak Biobased Isoleren

In Nederland moeten we vóór 2027 alle woningen met energielabel E t/m G goed geïsoleerd zijn. Om deze uitdaging duurzaam aan te pakken hebben Alliantie Cirkelregio Utrecht, Building Balance, Natuur- en Milieufederatie Utrecht, Cirkelstad en de provincie Utrecht hun krachten gebundeld. Door concrete acties en praktische ondersteuning geven deze partijen een stevige impuls aan het gebruik van biobased isolatiematerialen in de provincie Utrecht. Biobased isoleren biedt namelijk veel voordelen, zoals: energiebesparing, minder fossiele grondstoffen, CO₂-opslag, gezond binnenklimaat en een verdienmodel voor boeren. Door deze Utrechtse aanpak Biobased Isoleren zetten we samen met gemeenten, bouwers, woningcorporaties, maatschappelijke organisaties en vele andere organisaties een belangrijke stap in het circulair maken van de energietransitie.

¹¹ In de omgevingsvisie is al het doel opgenomen van 50% minder grondstoffen bij nieuwbouw in 2030. Wij voegen daaraan verbouwen/renoveren toe en stellen ook een doel voor 2035.

¹² Alliantie Cirkelregio Utrecht, Building Balance, Natuur en Milieufederatie Utrecht, Cirkelstad en de provincie Utrecht bundelen hun krachten om binnen deze isolatieopgave de toepassing van biobased materialen te stimuleren.

¹³ In Utrecht zitten veel hoofdkantoren van bouwbedrijven en architectenbureaus gevestigd. Door te investeren in deze doelgroepen (aan de vóórkant van het bouwproces) willen wij het materiaalgebruik in de uitvoering terugdringen.

Thema 4: Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

Introductie

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) is een belangrijk onderdeel om te komen tot een circulaire samenleving. In het coalitieakkoord 'Aan de slag voor Utrecht' staat aangegeven dat de provincie Utrecht voorwaarden wil opnemen om de circulariteit te kunnen versnellen. Dit heeft betrekking op de bedrijven die onder het bevoegd gezag vallen van de provincie én van de gemeenten. De omgevingsdiensten voeren de VTH-taken uit namens de bevoegde gezagen en hebben een uitvoerende en controlerende rol. Circulariteit is in het provinciale VTH-beleid opgenomen, in de [Uitvoerings- en Handhavingsstrategie \(UHS\) 2024 – 2027](#). In de regionale UHS wordt circulariteit bij de doorontwikkeling meegenomen. De doelen uit de UHS worden (meer)jaarlijks vertaald naar een uitvoeringsopdracht aan de omgevingsdiensten. De focus van het provinciale beleid ligt op kennis opdoen en capaciteit genereren bij de omgevingsdiensten. In 2024 is in de opdracht van de provincie Utrecht aan de omgevingsdiensten opgenomen om via een pilot ervaring te doen met circulaire eisen in de vergunningverlening en om meer inzicht te krijgen in de grondstoffen- en afvalstromen.

Het stellen en handhaven van circulaire eisen vergt kennis en capaciteit van de regionale omgevingsdiensten die verantwoordelijk zijn voor uitvoering van de (wettelijke) VTH-taken. Bovendien is het juridisch deels onontgonnen terrein, dus deze eisen gaan stellen vraagt een zorgvuldige voorbereiding en een 'lerende aanpak', waarbij de opgedane kennis uit het VTH-traject gedeeld wordt tussen omgevingsdiensten, overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Toekomstbeeld in 2035

In 2035 worden vergunningen verleend op basis van de (minimale) instroom van grondstoffen en hoogwaardig hergebruik. Laagwaardig verwerken en scheiding van afval (downcycling) zijn niet langer de norm. Iedere vergunning bevat (standaard) voorschriften voor een onderzoek naar vermindering van grondstofstromen en afvalstromen. Hierbij komt de aanvrager met een voorstel voor maatregelen die in de het proces van vergunningverlening, toezicht en handhaving zijn verankerd. Ook zijn in de vergunningvoorschriften opgenomen die experimenteerruimte bieden voor verdere verduurzaming. Er is een stevige kennisinfrastructuur waarin bedrijven eenvoudig de relevante informatie over circulaire subsidies, innovatie, wetgeving en maatregelen weten te vinden. De omgevingsdiensten hebben voldoende deskundige adviseurs op het gebied van grondstoffen, zoals dat bijvoorbeeld al het geval is op thema's als geluid. In 50% van de vergunningaanvragen zijn de circulaire kansen in beeld gebracht en zo nodig zijn in de vergunningvoorschriften circulaire eisen opgenomen. Er zijn voldoende goed opgeleide toezichthouders en handhavers om de naleving op deze vergunningen te controleren. Dankzij vergunningverlening, toezicht en handhaving (en geholpen door strengere wet- en regelgeving) is de instroom van grondstoffen en de uitstroom van afval van Utrechtse bedrijven significant afgenomen.

Doelstellingen

Hoofddoel

Via het VTH-instrumentarium het gebruik van primaire abiotische grondstoffen door bedrijven reduceren.

Subdoelen

1. Versterken van omgevingsdiensten
2. Opnemen van circulaire vergunningsvoorschriften
3. Meer experimenteerruimte creëren voor circulaire activiteiten van de bedrijven
4. Vergroten en intensiveren van de kennisontwikkeling en training voor bedrijven
5. Opzetten van kenniskringen tussen bedrijven en omgevingsdiensten en daarmee onder andere inbreng genereren voor ketenregisseurs en innovatie.

Aanpak

1. Versterken inzet omgevingsdiensten

- Inzetten van circulaire adviseurs bij de omgevingsdiensten. De inzet van MTS CS richt zich op zowel provinciale als gemeentelijke bedrijven en hiervoor zijn meerdere circulaire adviseurs nodig.
- Gesprek met gemeenten over extra inzet op circulair beleid. Dit kan via het spoor van VTH en de omgevingsdiensten. Maar er zijn meer mogelijkheden om circulariteit te stimuleren, bijvoorbeeld via subsidies en accounthouderschap.
- Circulaire trainingen van VTH-medewerkers.

2. Opnemen van circulaire voorschriften

- Afvalpreventie voorschrijven in de vergunning voor de maakindustrie. Hierbij beginnen we met Provinciale en/of Seveso-bedrijven¹⁴.
- Standaard voorschriften voor onderzoek naar vermindering grondstofstromen, zo zet je het bedrijfsleven aan het denken hoe het circulair(der) kan. Met eventueel de mogelijkheid

¹⁴Seveso-inrichtingen zijn bedrijven waar met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen wordt gewerkt.

Strategie

Verminderd gebruik van abiotische, primaire grondstoffen door:

1. Minder materiaalgebruik
2. Langere levensduur
3. Een hoger aandeel biobased grondstoffen
4. Hoogwaardig hergebruik

Opdrachtgever-
schap, inkoop &
subsidies

Ruimte

Circulair
(ver)bouwen

VTH

Bedrijven &
ketens

Bijdrage strategie

Gebruik van abiotische, primaire grondstoffen door bedrijven in Utrecht verminderen door in vergunningverlening, toezichthouden en handhaving voor te schrijven dat bedrijven een grondstoffenplan maken over hoe zij 1) kunnen besparen op (abiotische, primaire) grondstoffen die het bedrijf in komen en 2) kunnen zorgen dat reststromen geschikt zijn voor (hoogwaardig) gebruik elders.

Hoofddoel

Via het VTH-instrumentarium het gebruik van primaire abiotische grondstoffen door bedrijven met 50% te reduceren in 2035 ten opzichte van 2024.

Activiteiten

Opnemen van circulaire
vergunningen-
voorschriften:

- Afvalpreventie voorschrijven en onderzoek naar vermindering grondstofstromen
- Circulair VTH-beleid aanscherpen
- Inzetten op opvolging voorschriften vergunning

Vergroten en intensiveren van
kennisontwikkeling en training
voor bedrijven:

- Opzetten circulaire kennisinfrastructuur voor bedrijven bij OD's

Opzetten van circulaire
kennisinfrastructuur voor
bedrijven bij OD's

Opzetten van kenniskringen
tussen bedrijven en
omgevingsdiensten

- en daarmee o.a. inbreng genereren voor ketenregisseurs:
- Opzetten van kenniskringen van bedrijven i.s.m. VNO-NCW, ROM, gemeenten

Meer experimenteerruimte
creëren voor circulaire
activiteiten van de bedrijven:

- Experimenteerruimte de komende jaren beter meenemen in de vergunningen
- Experimenteerruimte als standaardvoorschrift in vergunningen

Transitiedoelen

- Bewustzijn en kennis vergroten rondom grondstoffen bij bedrijven
- Verzamelen en analyseren van data en ervaringen rond VTH, grondstoffenplannen en CSRD
- Een lerend netwerk van omgevingsdiensten ondersteunen

om in de vergunningverlening rekening te houden met de uitkomsten van het onderzoek. Deze onderzoeken zorgen ook voor kennisopbouw bij de VTH-medewerkers.

- Inzetten op de fase na vergunningverlening: de opvolging en controle van de uitvoering van de voorschriften en maatregelen.
- Circulair beleid ten aanzien van de uitvoering van VTH-taken aanscherpen in de vierjaarlijkse herziening van de uitvoerings- en handavingsstrategie van de provincie Utrecht.

3. Mee experimenteerruimte creëren voor circulaire activiteiten

- Beleid en proces opstellen zodat experimenteerruimte de komende jaren beter kan worden meegenomen in vergunningen (via proefnemingen).
- Standaardvoorschriften voor experimenteerruimte opstellen en opnemen in nieuwe vergunningen of via de actualisatie van bestaande vergunningen.

4. Vergroten en intensiveren van de kennisontwikkeling en training voor bedrijven

- Opzetten van circulaire kennisinfrastructuur voor bedrijven bij de omgevingsdiensten, aansluitend op bestaande ontwikkelingen en loketten zoals ODNL en het digitaal ondernemersplein.
- CSRD¹⁵ moment bij bedrijven gebruiken als kans om circulaire kennis bij bedrijven te vergroten. De resultaten uit de CSRDs worden geanalyseerd.
- Het aanwijzen van circulaire VTH-ambassadeurs (provincie, gemeenten, OD's). Deze ambassadeurs worden opgeleid om bedrijven goed te adviseren en informeren over circulaire maatregelen.

5. Opzetten van kenniskringen tussen bedrijven en omgevingsdiensten en daarmee inbreng genereren voor ketenregisseurs en innovatie

- Opzetten van kenniskringen van bedrijven in samenwerking met VNO-NCW, ROM, gemeenten en bedrijven.

Thema 5: Bedrijven en ketens

Introductie

Een groot deel van het grondstoffengebruik bij maakbedrijven vindt plaats in het productieproces van bedrijven. Maar ook de dienstensector, dat zelf geen/weinig grondstoffen gebruikt, heeft invloed op het grondstoffengebruik wanneer het onderdeel is van een keten waarin dat wel gebeurt (bijvoorbeeld een architectenbureau of projectontwikkelaar).

Wij denken daarom dat bij bedrijven en ondernemers veel winst valt te behalen in het circulair maken van bedrijfsactiviteiten. Voor ondernemers is dit interessant en biedt het diverse kansen, omdat een circulaire werkwijze nieuwe verdienmodellen en leveringszekerheid en daarmee een potentieel concurrentievoordeel op de lange termijn oplevert. Stimulering van circulaire ketens zorgt voor meer gezamenlijke activiteiten tussen bedrijven die direct of indirect leiden tot minder verbruik van (nieuwe) grondstoffen en voorkomen van afval. Maar ook zijn er nog veel onzekerheden en onduidelijkheden rond circulair ondernemen en circulaire bedrijfsactiviteiten. Technieken zijn vaak nog niet circulair en er zijn op dit moment nog weinig circulaire ketens. Ook lopen ondernemers aan tegen financieringsproblemen, knellende of onduidelijke regelgeving en is er een gebrek aan kennis. Verder is er sprake van beperkte fysieke ruimte voor de vestiging van circulaire bedrijven. Om de beweging richting een circulaire economie te versnellen, helpen we ondernemers bij het oplossen van de hier boven geschetste problemen. Hierbij richten we ons op zowel lineaire bedrijven die circulair willen worden als op circulaire bedrijven die willen opschalen. We streven naar een groei die aansluit bij het regionaal profiel met daarbij de juiste circulaire activiteiten. We gaan periodiek monitoren hoe deze activiteiten zich ontwikkelen.

Wat is een circulaire onderneming?

Circulaire bedrijven laten zien hoe circulaire businessmodellen in de praktijk worden toegepast. Er bestaan al veel voorbeelden van circulair ondernemerschap bij start-ups, maar ook in het MKB, bij multinationals en in de semipublieke organisaties.

Het onderscheid tussen circulaire en niet-circulaire bedrijven is niet altijd scherp te maken, bijvoorbeeld omdat bedrijven nog op weg zijn om circulair te worden en/of omdat nog maar een deel van hun productie circulair is. Met deze nuancering in het achterhoofd verstaan we onder een circulair onderneming: een bedrijf dat systematisch en/of innovatief gebruik maakt van circulaire bedrijfsmodellen en strategieën om grondstoffen te minimaliseren, afval te verminderen en door de gehele levenscyclus van producten en diensten waarde te creëren.

Toekomstbeeld in 2035

In 2035 hebben Utrechtse ondernemers een grote stap gezet richting een circulaire economie. Er is een duidelijk kader en beleid welke type ondernemers de provincie faciliteert (zowel ruimtelijk als anderszins). Er zijn ketens versterkt, opgeschaald, en nieuw ontwikkeld rondom de grondstofstromen in Utrecht welke het grootste potentieel hebben om bij te dragen aan een circulaire economie. Utrecht staat bekend om zijn innovatieve, kennisintensieve en meest competitieve karakter, wat ervoor heeft gezorgd dat er doorbraakinnovaties hebben plaatsgevonden rondom biobased grondstoffen, hoogwaardige verwerking van reststoffen/afval, retour- en reparatielogistiek en op het gebied van circulaire energieopslag. De provincie heeft al een

¹⁵De CSRD is een Europese richtlijn voor duurzaamheidsrapportage. Deze richtlijn verplicht ondernemingen te rapporteren over hun duurzaamheid door middel van verschillende duurzaamheidscriteria.

Strategie

Verminderd gebruik van abiotische, primaire grondstoffen door:

1. Minder materiaalgebruik
2. Langere levensduur
3. Een hoger aandeel biobased grondstoffen
4. Hoogwaardig hergebruik

Opdrachtgever-
schap, inkoop &
subsidies

Ruimte

Circulair
(ver)bouwen

VTH

Bedrijven &
ketens

Bijdrage strategie

Gebruik van abiotische, primaire grondstoffen door bedrijven in Utrecht verminderen door het bouwen van ketens rondom biobased grondstoffen en afvalstromen, het stimuleren van circulaire innovaties en het organiseren van circulaire samenwerking en afspraken.

Hoofddoel

Versterken van de kracht van de regionale economie door bedrijven te ondersteunen in de circulaire transitie. Daardoor blijft de Utrechtse economie toekomstbestendig, ook als grondstoffen schaarser worden.

Activiteiten

Visie/beleid ontwikkelen welke bedrijven we in Utrecht willen hebben (in samenhang met ruimtelijke visie):

- Visie operationaliseren en integreren binnen alle economische thema's
- Visie verankeren in relatie/opdracht tot UTA, EBU, OMU en ROM. Verbonden partijen helpen vanuit hun eigen rol met de realisatie

Samenwerkingen en ketens bevorderen:

- In beeld brengen welke ketens een groot potentieel hebben
- Ketenregisseurs in nieuwe ketens of het doorontwikkelen en opschalen van bestaande ketens
- Maatwerk-ondersteuning verlenen
- Circulaire bedrijfsnetwerken ondersteunen en verstevigen

Individuele ondernemers ondersteunen en faciliteren:

- Coördinatie en samenwerking tussen gemeenten stimuleren
- Aandacht voor circulaire innovaties vanuit ROM
- Ondersteuning ondernemers o.b.v. behoefte, bijvoorbeeld een circulaire scan aanbieden aan ondernemers

Utrecht maakt het verschil in (circulair) financieren:

- Inzet op verdere ontwikkeling kopgroep circulair financieren
- Inzet op toenemende acceptatie en integratie van circulaire businessmodellen
- Ondernemers ondersteunen (via de ROM) in het aanvragen van investeringen en leningen

Transitiedoelen

- Bewustzijn en kennis rondom circulariteit bij bedrijven vergroten
- Monitoring van de ontwikkeling van circulaire bedrijvigheid
- Actief delen van goede voorbeelden

aantal circulaire ketens gesloten en er gaan daadwerkelijk biobased bouwmaterialen van land tot pand. Circulaire bedrijfsmodellen zijn normaal geworden en financiering voor circulaire activiteiten is beschikbaar, stabiel en risicobeperkend. Dit heeft geleid tot een bloeiende circulaire economie die niet alleen duurzamer is, maar ook veerkrachtiger en concurrerender voor de lange termijn. De ondersteunende en faciliterende rol van provincie Utrecht heeft geleid tot sterke en krachtige ondernemersnetwerken die het ondernemerschap in de regio laten bloeien en groeien.

Doelstellingen

Hoofddoel

Versterken van de kracht van de regionale economie door bedrijven te ondersteunen in de circulaire transitie. Daardoor blijft de Utrechtse economie toekomstbestendig, ook als grondstoffen schaarser worden.

Subdoelen

1. Visie/beleid ontwikkelen (in 2026) welke bedrijven we in Utrecht willen hebben (in samenhang met ruimtelijke visie)
2. Samenwerkingen en ketens bevorderen
3. Individuele ondernemers ondersteunen en faciliteren
4. Utrecht maakt het verschil in (circulair) financieren

Aanpak

1. **Visie/beleid ontwikkelen welke bedrijven we in Utrecht willen faciliteren**
 - Visie ontwikkelen welk type bedrijvigheid we willen faciliteren (wordt opgesteld als onderdeel van thema Ruimte).

- Deze visie wordt blijvend geïntegreerd en geoperationaaliseerd binnen alle economische thema's; Digitalisering, MKB-beleid, Innovatie, en Arbeidsmarkt & Onderwijs.
- De visie wordt ook verankerd in relatie/opdracht tot UTA, EBU, OMU en ROM. Verbonden partijen helpen vanuit hun eigen rol met de realisatie.

2. Samenwerkingen en ketens bevorderen

- In beeld brengen welke ketens een groot potentieel hebben. Hierin zal een afweging moeten worden gemaakt in de mate van innovatie, mate van milieuvoordelen, en economische waarde voor de regio.
- Ketenregisseurs (kan gaan om ketens, sectoren, gebieden: het gaat om bedrijfsopstijgende samenwerking gericht op circulariteit) gaan aan de slag met concrete kansen om circulaire stappen te zetten.
- Ketenregisseurs kunnen worden ingezet voor het ontwikkelen van een nieuwe keten of het door- ontwikkelen en opschalen van een bestaande keten
- Indien nodig om ketens en samenwerkingen tot stand te brengen kan de provincie maatwerk-ondersteuning verlenen (in de vorm van innovatiesubsidie, afnamegarantie, een investering of anderszins). We leveren maatwerk daar waar zich kansen voordoen (met respect voor de bevoegdheden van PS).
- Circulaire bedrijfsnetwerken ondersteunen en verstevigen om kennisdeling te stimuleren en contacten te leggen. Hierbij wordt ook de verbinding gelegd met de bedrijfsnetwerken die vanuit het VTH-spoor worden opgezet en met relevante gemeentelijke contactpersonen.

3. Individuele ondernemers ondersteunen en faciliteren

- We geven algemene ondersteuning aan bedrijven en ondernemers door coördinatie en samenwerking tussen gemeenten te stimuleren (bijv. uitwisselen van 'best practices' tot

het hosten van platforms). Samen met gemeenten en andere partners zal worden gekeken naar de invulling.

- We stimuleren en helpen de ROM om in het kader vanuit kerntaken op investeren en innoveren aandacht te houden voor circulaire (doorbraak) innovaties.
- We zoeken uit wat werkt en waar behoefte zit, samen met vertegenwoordigers van bedrijven en onze partners (ROM, gemeenten, kennispartners etc.). We denken aan:
 - Een circulaire kansenscan (of: toekomstscan) voor ondernemers. We monitoren wat de scan oplevert.
 - Voucher voor onderzoek of advies over een concrete maatregel (bijvoorbeeld voor activiteiten die uit de circulaire scan komen of hoe het verdienmodel circulair gemaakt kan worden). We monitoren wat de vouchers opleveren.
 - Hulp bij certificering van nieuwe materialen en (productie) technieken.

4. Utrecht maakt het verschil in (circulair) financieren

- Inzet op verdere ontwikkeling van kopgroep circulair financieren¹⁶.
- Inzet op toenemende acceptatie en integratie van circulaire businessmodellen.
- Ondernemers ondersteunen (via de ROM) in het aanvragen van investeringen en leningen.
- Het gezamenlijk optrekken met medeoverheden bij investeringskansen.

Provinciale ketenregisseurs Utrechtse Zorg

Vanuit de provincie Utrecht hebben wij provinciale ketenregisseurs Utrechtse Zorg aangesteld. De ketenregisseurs verbinden partijen in de zorgsector (denk aan ziekenhuizen, toeleveranciers en afvalverwerkers)

¹⁶ www.invest-nl.nl/invest-nl-verhalen/kopgroep-circulair-financieren?lang=nl

met elkaar om circulariteit te bevorderen en ketens te sluiten. Dit leidt tot meer hergebruik, hoogwaardige recycling en minder afval. Een mooi voorbeeld waar de ketenregisseurs een rol spelen zijn de Wiva vaten om specifiek ziekenhuis afval in op te slaan. Inmiddels is er een techniek beschikbaar waardoor een gedeelte van het afval gerecycled kan worden in plaats van verbrand. Het UMCU maakt gebruik van de mogelijkheid om een deel van het afval te recycleren, waardoor hoogwaardige metalen en plastics opnieuw beschikbaar komen voor gebruik. De ketenregisseurs hebben de verbinding gelegd tussen het UMCU, de producent van de Wiva vaten en de recycleer van het afval. Doel hiervan was te bepalen of de herwonnen plastics inzetbaar zijn voor de productie van Wiva vaten. De eerste tests met het gerecycled plastic worden op korte termijn ingezet met als doel begin 2025 deze keten gesloten te hebben. Hierdoor kan een “gesloten” plastic keten in de zorg worden gerealiseerd.

Thema 6: Coördinatie-taken

Introductie

Zoals aangegeven in de strategie werkt de provincie via twee sporen aan doelen en resultaten die moeten leiden tot minder grondstoffengebruik: enerzijds via de focusthema's, anderzijds via coördinerende thema's die daar dwars doorheen lopen. Die coördinatie heeft tot doel om de transitie te versnellen. Transitie vragen om het vormen van (nieuwe) netwerken, om experimenten en innovaties en om kennisontwikkeling en -uitwisseling. Op die manier ontstaan nieuwe ideeën en initiatieven, experimenten en uiteindelijk nieuwe 'rules of the game'. Bij een transitie hoort ook het verschuiven van maatschappelijke gebruiken, normen, waarden en opvattingen. De provincie is er niet verantwoordelijk voor (of afrekenbaar op) als dat gebeurt,

maar kan wel een aanjagende rol hebben. Dat vatten wij samen onder de noemer 'coördinatie-taken'. Communicatie is een rode draad door alle coördinatie-taken. Het ophalen, uitwisselen en delen van inzichten en kennis is essentieel om de transitie te laten slagen. In het hoofdstuk middelen is daarom een aparte paragraaf opgenomen over de middelen die we daarvoor inzetten. Communicatie is een rode draad door alle coördinatie-taken. Het ophalen, uitwisselen en delen van inzichten en kennis is essentieel om de transitie te laten slagen. In het hoofdstuk middelen is daarom een aparte paragraaf opgenomen over de middelen die we daarvoor inzetten.

Toekomstbeeld in 2035

Over 10 jaar ziet de Utrechtse samenleving het nut, de urgentie en de kansen van circulair en draagt daaraan bij. Circulariteit is verankerd in regels en voorschriften, zowel op provinciaal als op landelijk en Europees niveau. Er zijn levendige (circulaire) bedrijvennetwerken die die door experimenteren en (gezamenlijk) leren steeds beter in staat zijn om minder abiotische primaire grondstoffen te gebruiken. Goede voorbeelden worden gedeeld, gekopieerd en doorontwikkeld. We kunnen meten en monitoren wat de voortgang is in relatie tot het doel om volledig circulair te worden. We hebben 'circulair en klimaatneutraal' stevig verankerd in de organisatie, het beleid en de uitvoering van de provincie Utrecht.

Hoofddoel

Wij versnellen de transitie door het uitvoeren van een aantal coördinatie-taken.

Subdoelen

1. Circulaire netwerken onderhouden. De Cirkelregio Utrecht is een levendig en actief netwerk waar alle Utrechtse

gemeenten in deelnemen en wat goed is aangesloten bij relevante bedrijfsnetwerken en/of die netwerken ondersteunt.

2. Samenwerken met de Utrechtse gemeenten en waterschappen. We maken in 2026 samenwerkingsafspraken met gemeenten en waterschappen. We hechten daarbij aan bestuurlijk commitment en het significant op hoger niveau tillen van de bestaande samenwerking door middel van een lichte borging.
3. Stimuleren en aanjagen van circulaire initiatieven van bedrijven, inwoners, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Onze Utrechtse partners en de provinciale organisatie kennen goede voorbeelden en krijgen hulp en advies bij het ondersteunen van circulaire initiatieven.
4. Verankeren van circulariteit in alle provinciale beleidsdocumenten. Circulariteit is verankerd in alle nieuwe relevante provinciale beleidsdocumenten, ook buiten de gekozen focusthema's.
5. Meten en monitoren. Wij voorzien Provinciale Staten van de best mogelijke sturingsinformatie en brengen de voortgang van de circulaire transitie in beeld.
6. Samenwerking met andere provincies, het Rijk, de EU en internationale partners. We dragen aantoonbaar bij aan het realiseren van circulaire resultaten in IPO-verband op landelijk en Europees niveau (zie ook het hoofdstuk Samenwerking met anderen op pagina 39).

Aanpak

1. Circulaire netwerken onderhouden

De samenleving bereiken doen we als provincie niet alleen. We zien een belangrijke rol voor circulaire netwerken, in het bijzonder voor de drie circulaire regioversnellers die in Utrecht actief zijn (Cirkelregio Utrecht, Groene Hart Werkt en Circular Foodvalley) en die zich verenigd hebben in de Alliantie Cirkelregio Utrecht. Deze regioversnellers zijn bottom-up samenwerkingsverbanden die dicht bij circulaire inwonersinitiatieven en bedrijven staan. Juist vanuit hun vrije rol en verbindingskracht kunnen zij een belangrijke -en op

de provincie aanvullende- rol spelen aan het realiseren van provinciale doelen.

- We blijven de ondersteuning van de Cirkelregio Utrecht mogelijk maken door middel van een subsidie en zullen zelf als provincie ook participeren in de Coalities (netwerken) binnen de Cirkelregio die voor de provincie relevant zijn.
- We sturen aan op productieve netwerken waarin niet alleen kennis wordt gedeeld, maar ook samengewerkt en kennis ontwikkeld.
- Dit doen we in aansluiting op de kennisdeling en netwerken die we faciliteren vanuit de focusthema's.

2. Samenwerken met de Utrechtse gemeenten en waterschappen

We onderzoeken de mogelijkheden om met Utrechtse gemeenten en waterschappen tot gezamenlijke doelen en afspraken te komen rondom onze focusthema's, eventueel aangevuld met gemeentelijke thema's zoals afval of gebiedsontwikkeling. We denken daarbij aan praktische samenwerkingsafspraken rond bijvoorbeeld het gezamenlijk inkopen en/of het hanteren van gelijklopende eisen in aanbestedingen, gezamenlijk opleiden van medewerkers, een gelijklopende VTH-aanpak en opdracht aan omgevingsdiensten, het afstemmen van ruimtelijke plannen etc. Die afspraken moeten ruimte bieden aan gemeenten om op eigen tempo 'in te stappen' en op onderdelen ook voor verschillende ambitieniveaus.

We monitoren de voortgang van de afspraken en evalueren deze periodiek. Waar nodig en mogelijk scherpen we de afspraken op basis van die evaluatie aan.

Zichtbaar leiderschap

De gemeenten geven aan dat wij regionaal een leidende rol moeten spelen in de transitie naar een circulaire samenleving. Dit doen we door zelf het goede voorbeeld te geven, kennis en projecten te overzien, duidelijke kaders te stellen en richting te bieden. We coördineren overkoepelde taken zoals kennisdeling, bewustwording en educatie. Zo stimuleren en motiveren we de grotere en kleine gemeenten bij het concreet invullen van hun circulaire beleid, afgestemd op de regionale context.

3. Stimuleren en aanjagen van initiatieven

- We delen goede voorbeelden via onze eigen website, de Cirkelregio Utrecht en andere relevante gremia.
- We ondersteunen waar mogelijk losse initiatieven die passen in de strategie (minder primaire abiotische grondstoffen)¹⁷.
- We organiseren in Utrecht regelmatig activiteiten die circulaire samenleving onder de aandacht brengen in de week van de circulaire economie en daarbuiten. Waar nodig en mogelijk zoeken we daarbij samenwerking met de Cirkelregio Utrecht, andere provincies, het Rijk en/of bedrijven.

4. Kennisontwikkeling, kennisdeling en beleidsontwikkeling

- We stellen een kennisagenda op met (onderzoeks)vragen waar we samen met wetenschap, kennisinstellingen en andere partners antwoorden op willen zoeken.
- We delen nieuwe kennis op het gebied van circulariteit. Die kennis kan voortkomen uit onze thematische aanpak, uit de kennisagenda, uit eigen monitoring en evaluaties, uit wetenschappelijk onderzoek of elders.
- We clusteren kennis en kunde op het gebied van circulariteit in het programmeerplan Circulaire samenleving. We zorgen

dat deze kennis toegankelijk is voor alle beleidsdomeinen binnen de provincie.

- We laten beleidsdocumenten 'tegenlezen' door circulaire experts om ze in lijn te brengen met onze ambities voor een circulaire samenleving.

Innovatief werken

Transities vragen om innovaties. De provincie Utrecht wil innovatief werken. Dat wil zeggen dat we ruimte zoeken om te experimenteren, nieuwe dingen te proberen en daarvan te leren. Daarnaast zien we een belangrijke rol voor de maatschappij op het gebied van innovatie: dat kan gaan om technische innovaties, maar ook om sociale innovatie en nieuwe manieren van (samen)werken. Binnen het focusthema Bedrijven en ketens maken wij ruimte om individuele bedrijven en samenwerking tussen bedrijven te ondersteunen. Via het ondersteunen van bewonersinitiatieven doen we hetzelfde voor groepen inwoners.

5. Meten en monitoren

- We zorgen dat er in de provinciale organisatie expertise is op het gebied van monitoring van circulariteit.
- We brengen jaarlijks monitoringsrapportages uit en gaan op basis daarvan sturen.
- We ontwikkelen onze monitoring door in samenwerking met Utrechtse gemeenten en met andere provincies in IPO-verband.
- Meer informatie is te lezen in hoofdstuk Monitoring (P. 44).

¹⁷Ondersteuning kan in de vorm van advies, het organiseren van een bijeenkomst of mogelijk (beperkte) financiële bijdrage vanuit het budget voor circulaire samenleving, voor zover dat past in het bestedingsvoorstel op pagina 54, (bijvoorbeeld aan een onderzoek).

6. Samenwerking met andere provincies en het Rijk

- We verstevigen onze contacten met de betrokken ministeries¹⁸.
- We nemen deel aan circulaire initiatieven in IPO-verband en vervullen een voortrekkersrol op onderwerpen die relevant zijn voor de provincie Utrecht.
- We voeren innovatieve projecten uit waar we Europese subsidie(s) op kunnen aanvragen.
- Zie voor meer informatie over samenwerking en beïnvloeding van Rijksbeleid hoofdstuk 3.

¹⁸In het bijzonder het Ministerie van I&W als trekker van het NPCE en uitvoeringsorganisatie RWS, Het Ministerie van EZK dat verantwoordelijk is voor de nationale grondstoffenstrategie en het Ministerie van BZK dat verantwoordelijk is voor Ruimtelijke Ordening en Bouw.

Hoofdstuk 3

Samenwerking met anderen

Inleiding

De provincie Utrecht werkt vanuit verschillende rollen aan de circulaire samenleving: soms als beleidsmaker, soms als bevoegd gezag, soms als opdrachtgever, en heel vaak als aanjager, regisseur of coördinator. Maar om de transitie naar een circulaire samenleving te maken is inzet van alle betrokkenen nodig. In dit hoofdstuk beschrijven we hoe we willen samenwerken met anderen. Een toelichting op de rollen van de provincie is te zien in bijlage 2.

Beïnvloeding van Rijksbeleid en Europees beleid

Behalve de provincie(s) willen ook de EU en het Rijk de circulaire samenleving en de circulaire economie (snel) dichterbij brengen. Om de circulaire transitie op effectieve wijze te realiseren is het belangrijk dat er tussen deze overheidslagen goede afstemming en samenwerking bestaat en dat er gewerkt wordt vanuit dezelfde doelstellingen. In de UVA CS doen we voorstellen om deze afstemming en samenwerking vorm te geven en om specifieke Utrechtse inbreng én belangen via een lobby bij Europa en het Rijk onder de aandacht te brengen.

Doelen van beïnvloeding

We richten ons bij beïnvloeding op drie zaken:

1. Het ondersteunen van het Rijk en EU door het agenderen van knelpunten, goede voorbeelden en praktijkervaringen uit Utrecht. Op die manier helpen we Rijk en Europa om de juiste vraagstukken te agenderen en om relevante beleidsbeslissingen te nemen die uitvoerbaar zijn.
2. Creëren van (wettelijke) randvoorwaarden die buiten het directe bereik van de provincie Utrecht liggen. We denken hierbij specifiek aan een 'algemene' lobby op de volgende punten:
 - Verschuiven van belasting op arbeid naar belasting op grondstof en product;

- Uniforme regels over repareerbaarheid, renovatie en garantstelling;
- Normering, standaardisering, certificering en keurmerken;
- Weghalen van belemmeringen in beleid, regelgeving en subsidies.

3. Het oplossen van Utrechtse vraagstukken en het benutten van kansen voor de provincie Utrecht, bijvoorbeeld door gebruik te maken van Europese subsidies of door nationale pilotprojecten naar Utrecht te halen.

De provincie trekt hierbij waar mogelijk en nodig samen op met gemeenten, andere provincies en (in het geval van beïnvloeding van EU-beleid) de Rijksoverheid.

Europa

Via onze vertegenwoordiging in Brussel monitoren we Europese beleidsontwikkelingen op het gebied van de circulaire economie en de circulaire samenleving. We anticiperen op belangrijke momenten in de Europese beleidscyclus zoals roadmaps, consultaties, nieuwe voorstellen van de Europese Commissie en standpuntbepaling van het Rijk (de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de EU), het Europees Parlement en de Europese Raad. Ook analyseren we jaarlijks het werkprogramma van de Europese Commissie en schrijven we mee aan BNC-fiches (Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen) en position papers om aandacht te vragen voor Utrechtse belangen. Daarnaast zijn we aanwezig bij Europese evenementen zoals de Europese week van regio's en steden (EWRC) en monitoren we de ontwikkelingen in het kader van het Meerjarig Financieel Kader (MFK). Enerzijds betekent dit dat we ons goed voorbereiden op de implementatie van Europese programma's en Europese regelgeving die voor de provincie relevant zijn. Maar ook dat we, samen met anderen, waar dit vanwege kansen of risico's relevant is, Europese beleid beïnvloeden, deelnemen aan internationale netwerken en evenementen en Europese (subsidie) programma's en projecten.

We streven naar Europese subsidieregelingen die toegankelijk zijn voor decentrale overheden. Ook zetten we ons in voor uniforme regelgeving op Europees niveau die de circulaire economie bevordert en de handel vergemakkelijkt. De afgelopen jaren zijn hierin ook stappen gezet met b.v. de Green Deal, de Ecodesign richtlijn en de Right to Repair- en Critical Raw Materials Act waarop verder kan worden voortgebouwd.

In Brussel werken we samen met de andere provincies in het Huis van de Nederlandse provincies (HNP). Bestuurlijk zijn we onder meer actief in de commissie ENVE van het Comité van de Regio's. Tevens vormen we bondgenootschappen met andere Europese regio's en steden. Dit doen we door actief te zijn in de relevante Europese netwerken op het gebied van circulaire samenleving, zoals het ERRIN-netwerk en ACRplus. We benutten deze netwerken ook om (gezamenlijk met nationale en internationale partners) Europese subsidies aan te vragen. Daarbij maken we zo veel mogelijk gebruik van de kennis, ervaring en ideeën die in de provincie Utrecht ontwikkeld worden door bedrijven, medeoverheden, kennisinstellingen en burgerinitiatieven. De strategisch PA-adviseur klimaatmitigatie en circulariteit speelt hierbij een belangrijke rol.

Het Rijk

We zorgen voor goede ambtelijke en (het voorbereiden van) bestuurlijke relaties. We willen zoveel mogelijk 'aan de voorkant' beïnvloeden, maar als het nodig is stappen we (met hulp van onze Haagse lobbyisten) naar de Tweede Kamer.

We leveren -waar mogelijk in IPO verband- constructief inbreng op beleidsvoornemens van het Rijk en voeden het Rijk met Utrechtse praktijkvoorbeelden. We doen handreikingen door circulaire 'best practices' uit de provincie Utrecht landelijk onder de aandacht te brengen. We maken hierbij gebruik van de voorbeelden uit de diverse Utrechtse netwerken, zoals Alliantie Cirkelregio Utrecht, Foodvalley Circulair, Groene Hart Werkt en het UCAN. Waar dit nodig en kansrijk is vragen we Het Rijk om

ondersteuning bij het verder ontwikkelen en/of opschalen van deze voorbeelden.

De provincie identificeert de juridische, financiële en beleidsmatige barrières die circulariteit voor ondernemers en inwoners belemmeren. We maken hierbij gebruik van de kennis en ervaring die ons via netwerken van medeoverheden, kennisinstellingen, bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven ter ore komt, maar ook van kennis en ervaring die we zelf opdoen via de omgevingsdiensten en ons eigen inkoop- en opdrachtverleningsbeleid. We bundelen deze ervaringen en brengen ze deze middels een lobby onder de aandacht van de ministeries en – waar relevant – van het parlement en het kabinet. We trekken hierbij samen op met het IPO en met wisselende coalities van medeoverheden, bedrijven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven.

We dringen er bij het Rijk op aan om flinke en waar nodig ook extra stappen te zetten zodat in 2030 zoveel mogelijk barrières zijn weggenomen en alle bedrijven en inwoners hierover zijn geïnformeerd, zodat zij kunnen toewerken naar een volledige circulaire economie in 2050.

Afspraken met medeoverheden

Een circulaire samenleving vraagt om overheden die samenwerken en beleid dat op Europees, nationaal, regionaal en lokaal niveau op elkaar is afgestemd. Daarom willen we graag concrete afspraken maken met medeoverheden over beleid, uitvoering en monitoring. Dat doen we via twee sporen:

1. Samenwerkingsafspraken met gemeenten en waterschappen

Utrecht heeft een aantal koplopergemeenten op het gebied van circulariteit, waaronder de gemeenten Utrecht, Amersfoort en Veenendaal. Tegelijkertijd zien we dat veel kleine gemeenten

worstelen met de complexiteit van het onderwerp in relatie tot de (beperkte) beschikbare capaciteit. Wij willen graag naar analogie van de provincie Zeeland onderzoeken of wij, met de Utrechtse gemeenten en waterschappen, tot samenwerkingsafspraken (bijvoorbeeld in de vorm van een Convenant) kunnen komen op het gebied van circulariteit. Wij denken daarbij aan praktische samenwerkingsafspraken om bijvoorbeeld samen in te kopen (of gelijklopende eisen op te nemen), samen medewerkers op te leiden, eensluidende opdrachtverlening richting omgevingsdiensten of het gezamenlijk organiseren van informatieverstrekking richting inwoners. Het doel daarvan is meervoudig:

- Het is efficiënter om samen te werken.
- We maken meer impact in de buitenwereld als we eenduidig optreden, bijvoorbeeld als het gaat om gelijklopende circulaire inkoopvoorwaarden of VTH-beleid.
- We kunnen kleine gemeenten op basis van deze afspraken ondersteunen en ontlasten, zodat zij niet zelf 'het wiel hoeven uit te vinden'.

Wij realiseren ons dat er verschillen zijn in het ambitieniveau, het tempo en de timing die voor gemeenten haalbaar is. Wij gaan in gesprek met gemeenten over de wijze waarop we met deze verschillen om kunnen gaan bij de totstandkoming van afspraken.

2. Afspraken ter uitwerking van het NPCE

In aanvulling op de beïnvloeding van Rijksbeleid (zie de voorgaande paragraaf) willen we ook werken aan een aantal landelijke afspraken. Op het moment van schrijven van deze MTS CS loopt een traject waarin het Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten op landelijk niveau werken aan een aantal samenwerkingsafspraken in relatie tot het NPCE. Die samenwerkingsafspraken gaan in elk geval over de onderwerpen Financiën (opdrachtgeverschap, inkoop en subsidies), MKB, VTH, Ruimte, Monitoring en Ketens.

Betrokkenheid van inwoners

Om circulariteit te realiseren hebben we de samenleving nodig. Het komt de kwaliteit van het provinciale beleid ten goede als wij bij het vormgeven, evalueren en bijstellen van het beleid, de expertise die beschikbaar is bij bedrijven, kennisinstellingen, medeoverheden, maatschappelijke organisaties, burgerinitiatieven en inwoners zo goed mogelijk benutten. Daarom zullen we ook in de uitvoeringsfase van de MTS CS regelmatig een participatietraject opzetten.

Participatie is maatwerk. Dat betekent dat we altijd een passende strategie op de participatieladder toepassen. Uitgangspunt is dat we in dit traject minimaal inzetten op informeren, maar ook zullen er vormen van participatie toegepast worden die 'hoger op de participatieladder' staan (denk aan coöperatieve samenwerkingsvormen, het afsluiten van samenwerkingsovereenkomsten, co-creatie etc.).

Wat gaan we doen aan participatie?

- We stellen een Toekomstpanel in waarin burgers kunnen meepraten over duurzaamheidsthema's zoals de circulaire samenleving en (de uitvoering van) het provinciale beleid
- We maken met andere overheden afspraken over het voeren van publiekscampagnes en het steunen van burgerinitiatieven
- We houden enquêtes en meningspeilingen onder de bevolking en gebruiken die om – wanneer de uitkomsten daartoe aanleiding geven – de koers bij te stellen
- We raadplegen met enige regelmaat ons professionele netwerk van bedrijven, kennisinstellingen, medeoverheden en maatschappelijke organisaties

De provinciale rol richting inwoners

Op dit moment zien we dat overheden onderling geen duidelijke taakverdeling hebben op het gebied van de communicatie richting inwoners. Het Rijk richt zich op een circulaire economie en kiest in het NPCE primair voor een benadering gericht op bedrijven. Gemeenten ontbreekt het vaak aan de slagkracht en middelen en de provincie voelt zich 'van nature' niet het eerste aanspreekpunt voor inwoners. Op dit moment zijn het met name de 'groene' maatschappelijke organisaties die de verantwoordelijkheid en taak voelen om inwoners te betrekken. Dat is een goede zaak, maar het is niet voldoende. Wij vinden dat de overheid een verantwoordelijkheid heeft.

Terwijl overheden tijdens het schrijven van deze MTS CS werken aan gezamenlijke afspraken rondom NPCE-doelen, constateren wij dat er tekortkomingen zijn op het gebied van participatie, het ondersteunen van inwonersinitiatieven en het beïnvloeden van inwoners. Wij zetten in op afspraken met medeoverheden over taak- en verantwoordelijkheidsverdeling op dit gebied. Vooruitlopend op die afspraken reserveren wij in het bestedingsplan (zie hoofdstuk 5) middelen om bij te dragen aan inwonerscommunicatie en het stimuleren van inwonersinitiatieven.

Afhankelijk van de afspraken die we op landelijk én op provinciaal niveau maken (noot: hiermee duiden wij op onze inzet om met de Utrechtse medeoverheden tot samenwerkingsafspraken/een convenant te komen), zetten wij deze middelen rechtstreeks in voor een publiekscampagne(s) en het stimuleren van bewonersinitiatieven, of doen wij dit via de gemeenten.

De inwoner als burger

In een circulaire samenleving spelen inwoners een belangrijke rol, als burger én als consument. Voor het verkrijgen van voldoende draagvlak is het van belang dat de burger goed wordt geïnformeerd en dat de stem van de burger doorklinkt in het provinciale beleid.

We richten een Toekomstpanel Circulaire samenleving in om met inwoners in gesprek te gaan over circulariteit en met name over de voortgang van de MTS CS. De feedback die we ophalen kan dienen als input voor de evaluatie van de MTS CS. In het toekomstpanel kan ook de relatie van circulariteit met onderwerpen als klimaatmitigatie, klimaatadaptatie, vergroening en biodiversiteit aan de orde komen. Wij doen dit omdat we een orgaan willen om met een representatieve groep inwoners toekomstbeelden en dilemma's op het gebied van duurzaamheid te bespreken: welke ambities ten aanzien van gedragsverandering zijn realistisch? Welke voordelen zien onze inwoners van verduurzaming? En (onder welke voorwaarden) zijn onze inwoners bijvoorbeeld bereid om minder nieuwe spullen te kopen, kleiner te wonen, of spullen vaker te laten repareren?

We koesteren circulaire bewonersinitiatieven. Deze initiatieven vervullen vaak een voortrekkersrol en kunnen als inspiratie voor andere burgers dienen. Zo helpen ze om het bewustzijn over het belang van een circulaire samenleving en duurzaam consumentengedrag te vergroten. Denk bijvoorbeeld aan inwoners die ruilmarkten voor tweedehands kleding organiseren, repaircafés opzetten of een duurzaamheidswinkel openen. In de energietransitie spelen inwonersinitiatieven al een grote rol en wij zien dit als inspirerend voorbeeld voor de transitie naar circulariteit. We voeren overleg met het Rijk en gemeenten om te komen tot afspraken over taak- en verantwoordelijkheidsverdeling bij het (financieel) ondersteunen van circulaire inwonersinitiatieven. Tot dat moment nemen we als provincie een rol en ondersteunen we dit type initiatieven via een subsidie aan de NMU en het organiseren van een prijsvraag, waarbij inwoners(initiatieven) ideeën voor circulaire projecten in kunnen dienen. Zie ook de UVA CS.

De inwoner als consument

Veel van de veranderingen richting een circulaire samenleving, zijn niet of maar zeer beperkt mogelijk zonder gedragsverandering bij consumenten. Denk bijvoorbeeld aan het scheiden van afval, maar ook aan reparatie en/of hergebruik van textiel, meubels en andere consumentengoederen.

Opvattingen, houding en beelden die onze inwoners hebben zijn belangrijke graadmeters voor de mate waarin de circulaire transitie vordert en kunnen worden gebruikt om de koers bij te stellen of juist om in dezelfde richting te intensiveren. Daarom meten we regelmatig de opvattingen van onze inwoners met behulp van enquêtes en andere vormen van meningspeilingen. Hiermee meten we niet alleen meningen, maar toetsen ook de bereidheid om een actieve bijdrage aan de circulaire samenleving te leveren door bijvoorbeeld afgedankte elektronica in te leveren of in een biobased huis te wonen. Deze informatie kan vervolgens gebruikt worden voor het versnellen van de transitie, bewustwording en draagvlak in de maatschappij en daarmee (indirect) aan de marktvraag door consumenten.

In de visie van de provincie Utrecht is communicatie richting inwoners primair een taak van de gemeenten. Wij ondersteunen gemeenten hierbij onder andere door informatie en voorbeeldteksten aan te leveren als basis voor gemeentelijke berichtgeving en bewustwordings- en gedragsbeïnvloedingscampagnes, bijvoorbeeld over biobased bouwen. Daarnaast willen we in de samenwerkingsovereenkomsten tussen provincie, gemeenten en waterschappen ook afspraken over inwonerscommunicatie maken.

Samenwerking met multiple helixpartijen

Naast medeoverheden en inwoners richten wij ons op de samenwerking met 'multiple helix partijen'. Zoals bedrijven, kennisinstellingen, onderwijs, maatschappelijke organisaties. Dat doen we uiteraard in de projecten en initiatieven in het UVA CS bij deze MTS CS: per project/initiatief kijken we welke samenwerking en/of participatie nodig is. Bijvoorbeeld: 'Welke kennisvragen kunnen we aan de universiteit stellen over het ruimtebeslag van de circulaire samenleving? Welke ketensamenwerkingen tussen en met bedrijven gaan we bouwen?' enzovoorts.

Daarnaast bevat deze MTS CS al een aantal voorstellen die gericht zijn op het (voort)bouwen aan samenwerking met de multiple helixpartijen:

1. Doorontwikkelen van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen waar onder andere gemeenten, bouwondernemingen en woningcorporaties aan meedoen.
2. Het opzetten van (kennis)netwerken rond circulariteit in het algemeen (bijvoorbeeld de Alliantie Cirkelregio Utrecht) en specifiek rond de focusthema's Bedrijven en ketens en rond VTH.

Wij zien tot slot ook mogelijkheden om in de toekomst de samenwerking met multiple helixpartijen te vergroten. We denken dan aan het uitbreiden van de samenwerkingsafspraken tussen provincie, gemeenten en waterschappen naar andere partijen en/of het maken van gezamenlijke inkoopafspraken met grote Utrechtse bedrijven (na 2030).

Hoofdstuk 4

Monitoringsplan

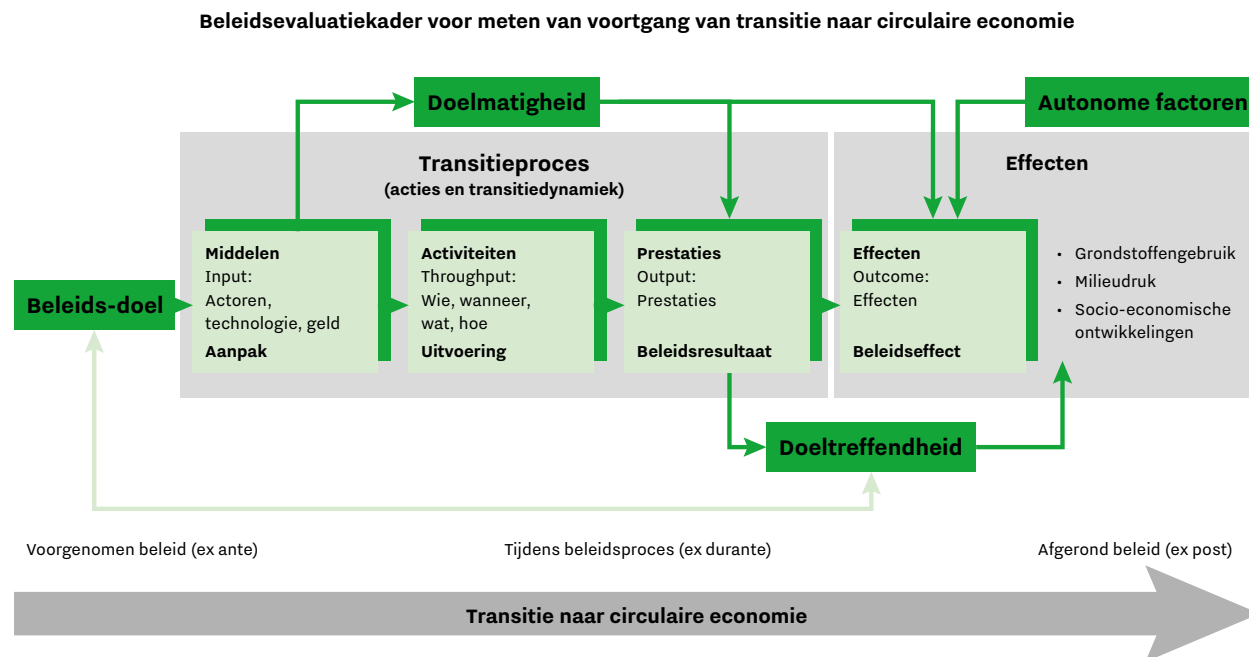
Inleiding

Goed meten en monitoren maakt de analyse van de circulaire transitie mogelijk en definieert of we 'op koers liggen' en hoe de provincie Utrecht ambities het best kan realiseren. Monitoring is complex: het begrip 'grondstoffen' is diffuus, het gaat over heel verschillende typen stoffen en halffabricaten. Denk aan alle soorten plastics, heel veel verschillende gewassen en dierlijke producten en aan natuurlijke hulpbronnen zoals zoet water. Daarnaast gaat het begrip circulair over alle niveaus op de R-ladder. Daarbij geldt 'hoe hoger op de R-ladder, hoe beter', maar er is geen strakke afbakening wanneer we een product 'circulair' noemen. Is een laagwaardig gerecycled product circulair als het ook veel hoogwaardiger hergebruikt had kunnen worden? Bovendien ontbreken veel relevante data, bijvoorbeeld over hoe producten precies zijn samengesteld. Tegelijkertijd zijn er zoveel data wél beschikbaar, dat we soms het overzicht verliezen.

Omdat circulariteit een complex begrip is kunnen we niet zomaar zeggen waar we staan ten opzichte van landelijke doelen (50% circulair in 2030, volledig circulair in 2050). Uit de ICER¹⁹ blijkt wel dat het landelijke tussendoel voor 2030 waarschijnlijk niet gehaald wordt. Desondanks houden wij vast aan het streven naar een volledig circulaire samenleving in 2050. In deze MTS CS proberen we meetbare doelen te stellen. We kijken per doelstelling wat we nu al kunnen meten, geven een vooruitblik van wat en hoe we in de toekomst (uiterlijk in 2035, maar soms eerder) kunnen monitoren en hoe we daar naartoe willen groeien. Dit monitoringsplan is dynamisch: als er nieuwe, betere meetmethoden en data komen, dan vullen we de monitoring aan. Daarom laten wij ons in onze aanpak leiden door het evaluatiekader van het PBL (zie figuur rechts). Wij streven naar een heldere en eenduidige aanpak van monitoring, waarbij wordt verwezen naar gevestigde en bekende nationale en provinciale benaderingen die voor de provincie kunnen worden

aangepast. Het uitgangspunt van monitoring is gebaseerd op circulair beleid als 'oorzaak' en monitoring van het 'effect'. Het transitieproces zoals geschetst in het diagram, geeft prioriteit aan de beweging van een lineaire naar een circulaire economie door de selectie van beleidsdoelen. Deze doelen worden uitgevoerd via geselecteerde circulaire thema's die specifiek zijn voor hun toepassingscontext. De doeltreffendheid van dit beleid wordt gemonitord via de 'impact' die ze hebben gehad op de circulaire transitie. De aanpak profiteert van monitoring als middel om beleid gedurende een bepaalde periode te verfijnen.

Figuur 1. Dit is een beleidsevaluatiekader voor meten en van voortgang van transitie naar circulaire economie. Verdere info staat beschreven in de tekst.

¹⁹ De Integrale Circulaire Economie Rapportage die tweejaarlijks wordt uitgebracht door PBL.

Als provincie Utrecht werken wij aan de doorontwikkeling van de monitoring langs meerdere sporen²⁰:

- Doorontwikkeling van de bestaande goederen- en afvalstromenmonitor van GeoFluxus²¹.
- Aansluiten bij landelijke ontwikkelingen (Rijk en IPO) rondom (door)ontwikkeling van monitoring²².
- Samenwerking zoeken met de Utrechtse gemeenten en waterschappen en toewerken naar een standaard voor monitoring op circulaire doelstellingen.
- Monitoring op de voortgang van de doelen en inspanningen in de MTS CS en het bijbehorende UVA CS.

We kiezen voor een pragmatische vorm van monitoring, waarbij we zoeken naar een balans tussen de kosten en inspanningen voor monitoring én de mate waarin we de monitoring kunnen gebruiken om effectief op de voortgang (bij) te sturen. We kiezen voor elk niveau in onze doelenboom enkele -de meest veelzeggende- indicatoren die nu al beschikbaar zijn en enkele nieuw te ontwikkelen indicatoren die we als provincie Utrecht ontwikkelen of die in IPO-verband ontwikkeld worden. Hierin maken wij onderscheid tussen indicatoren die gelden voor de provincie als geheel (zoals abiotische grondstoffenstromen) en indicatoren die gaan over de inzet van de provincie als organisatie (zoals onze eigen inkoop). We actualiseren de komende jaren tweejaarlijks ons monitoringplan om aan te sluiten bij de meest recente onderzoeken en data. In deze MTS CS staat de samenvatting van ons monitoringplan. Een toelichting op de indicatoren is te lezen in bijlage 6.

Los van de monitoring van deze MTS CS zullen wij ook tweejaarlijks rapporteren over de voortgang van de UVA CS. Een eerste nulmeting van de voortgang is separaat opgenomen en dient als basis voor de voortgangsrapportages. Deze monitoring heeft betrekking op concrete provinciale inspanningen zoals georganiseerde opleidingen, toegekende subsidies en dergelijke.

Samenwerking rond monitoring

We willen monitoring zo weinig mogelijk zelf ontwikkelen en zoveel mogelijk in samenwerking met medeoverheden, of aansluitend op wat zij doen. De reden daarvoor is tweeledig: enerzijds is het efficiënter om samen monitoring te ontwikkelen: het verzamelen en verwerken van data is duur en tijdrovend. Anderzijds is de impact groter als er gezamenlijke definities en indicatoren ontstaan: het wordt daardoor veel gemakkelijker onszelf en de buitenwereld te vergelijken met anderen, eenduidig te sturen, beleid te ontwikkelen etc. Denk bijvoorbeeld aan definities en standaarden voor wanneer een bedrijf 'circulair' is. Om die reden willen we samenwerken met Rijk, provincies en gemeenten/waterschappen. We zoeken daar waar mogelijk aansluiting bij de concretisering (en monitoring) van Rijksdoelen. Samen met andere provincies ontwikkelen wij een 'P-CER': een Provinciale doorvertaling van de landelijke ICER. Tot slot is ons streven om samen met Utrechtse gemeenten en waterschappen monitoring te ontwikkelen, bij voorkeur op basis van gedeelde afspraken rond Utrechtse circulariteitsdoelen (zie ook hoofdstuk 3 Samenwerken met anderen).

(Inter)nationaal referentiekader voor monitoring

Het monitoringsplan in de MTS CS gebruikt indicatoren waarvan we op hoog abstractieniveau kunnen zien of we op de goede weg zijn voor het behalen van de doelstellingen. Door te verwijzen naar bestaande monitoringindicatoren op Europees en internationaal niveau sluit onze aanpak aan bij nationale en andere provinciale monitoren. De provincie krijgt een gedeeld referentiekader van waaruit op eenvoudige wijze verfijningen en verbeteringen kunnen worden toegevoegd. Zo zullen transitieindicatoren zoals innovatieve businessmodellen en gedragsverandering van consumenten een belangrijke rol spelen in de circulaire transitie. Het wordt belangrijk om in dit stadium ruimte voor hen te bieden als we begrijpen wat er op EU- en nationaal niveau gebeurt. We maken een classificatie van bestaande indicatoren en koppelen die aan de doelstellingen van de MTS CS. De huidige monitoring tools die beschikbaar zijn voor de provincie Utrecht dienen als beginpunt. Om deze redenen is onze aanpak gecentreerd rond de volgende referenties in Tabel 1 op de volgende pagina.

²⁰ Zie ook Statenbrief met kenmerk UTSP-2075818508-6097.

²¹ Deze monitor is ontwikkeld in opdracht van de provincie Utrecht en wordt in de loop van 2024 geactualiseerd en uitgebreid.

²² De provincie Utrecht zet zich in om samen met andere provincies te werken aan een interprovinciale aanpak van CE-rapportage. Deze rapportage zal een belangrijke input vormen voor de komende ICER- en PCER-rapporten. Samen met Groningen, Limburg, Noord-Holland, Overijssel en Zeeland heeft de provincie Utrecht onderzoek laten doen naar een Provinciale monitor. Binnen deze monitor zijn zeven indicatorcategorieën afgesproken die laten zien waar elke provincie staat, ontwikkeld op basis van praktische methoden en praktische gegevensbronnen.

Tabel 1 Bestaande raamwerken voor het monitoren van circulariteit

Level:	Bron:	Naam Publicatie:
Internationaal	The Organization for Economic Cooperation and Development OECD (2020)	The OECD Inventory of Circular Economy indicators (2020)
EU	EUROSTAT (2023)	EU Circular Monitoring Framework (Versie:2023)
Nationaal	Planbureau voor de leefomgeving, Nederland (2023)	De Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER 2023)
Provinciaal	Circularities	Ambtelijke Oplegger bij Aanbevelingen voor Middellange termijnstrategie circulaire samenleving provincie Utrecht (2023)

Doordat we werken met dit referentiekader bevat de provinciale monitoring altijd de meest actuele en relevante ontwikkelingen voor circulariteit op (inter)nationaal niveau. Ontwikkelingen zoals de ISO²³-standaarden voor de circulaire economie zijn belangrijke bouwstenen voor (inkoop)beleid en helpen in de communicatie naar publiek en bedrijven, zodat zij circulaire praktijken kunnen implementeren.

In die zin is onze aanpak gebaseerd op een SMART-methodologie waarin we heldere doelen stellen (S); aangeven hoe die prestaties zullen worden bereikt (M); leiderschap tonen (A); de acties uitvoeren die nodig zijn om deze doelen te bereiken (R); en daaraan ook een tijdpad verbinden (T). Deze SMART zorgt voor samenhang en nauwkeurigheid in onze aanpak. Dit heeft als voordeel dat we werken binnen (inter)nationaal erkende en gerespecteerde kaders en dat we daarmee aan kunnen sluiten op ontwikkelingen in het circulaire werkveld, dat we over de laatste gegevens beschikken en dat het makkelijker wordt om samen te werken met anderen (die binnen dezelfde kaders werken).

Specifiek voor de provincie Utrecht: meer monitoren op potentie

Het evalueren van de impact en het meten van de vooruitgang van de circulaire transitie vraagt om relevante en eenduidige indicatoren. De bestaande benaderingen voor het monitoren van circulaire activiteiten zijn vaak ontstaan vanuit risico-denken. Bijvoorbeeld: wat is het risico van klimaatverandering voor bestaande toeleveringsketens en de rol van grondstoffen? Die risico's zijn groot in gebieden met veel economische activiteiten die afhankelijk zijn van grondstoffen, zoals de (maak)industrie. De provincie Utrecht heeft een economie die minder afhankelijk is van grondstoffen dan andere provincies zoals Noord- en Zuid-Holland. Dat betekent dat wij deels ook een andere opgaven en een andere monitoringbehoefte hebben, bijvoorbeeld als het gaat om innovatiekracht en het veranderen van (nu nog lineaire) verdienmodellen. Wij willen daarom inzetten op het meer en beter meten van circulaire potentie in de regio. Circulaire potentie geeft grofweg aan waar kansen liggen voor bedrijven om meer circulair te worden, door in kaart te brengen wat een bedrijf nu doet en zo inzicht te krijgen in waar extra

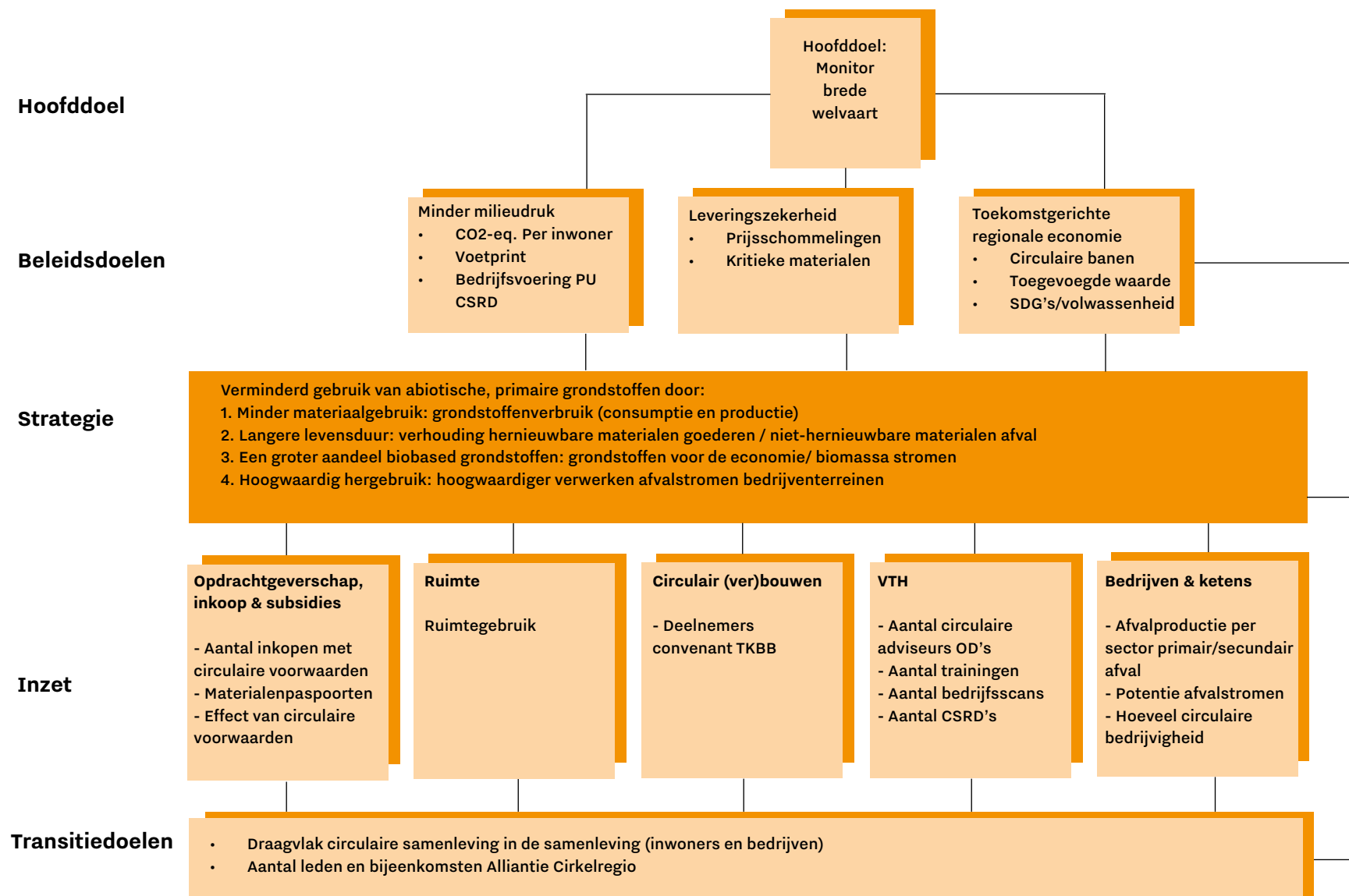
stappen te zetten zijn. Dit gaat dan bijvoorbeeld om het meer hoogwaardig verwerken van afvalstromen. Er zijn verschillende organisaties die dit soort metingen uit kunnen voeren en wij zijn in gesprek met deze partijen. Daarvoor zoeken we niet zozeer de aansluiting op de hiervoor geschetste (inter)nationale kaders, maar veel meer de samenwerking met gemeenten en andere betrokkenen binnen onze provincie.

Indicatoren nu en in de toekomst

De structuur van het MTS CS dient als raamwerk voor het monitoringsplan. Bij het gebruik van indicatoren maken wij onderscheid tussen indicatoren die wij op dit moment kunnen inzetten en indicatoren die nog in ontwikkeling zijn en over tien jaar worden ingezet. Daarnaast houden wij rekening met het indicatoren die op dit moment niet in ontwikkeling zijn maar mogelijk wel binnenkort belangrijk zijn voor het monitoren van een circulaire samenleving. We blijven open staan voor nieuwe en betere indicatoren. Indien deze in de toekomst beschikbaar zijn voor de provincie Utrecht, zullen we deze opnemen in de MTS CS.

De indicatoren zijn deels bestaande indicatoren die door CBS, PBL, RIVM en Eurostat eerder zijn ontwikkeld vanuit het EU en landelijk niveau. Op het provinciaal niveau kijken wij naar recente onderzoeken van Circularities, PACE (Platform for Accelerating the Circular Economy), Royal Haskoning en provincie Utrecht die zich richten op circulair ondernemen en innovatie in de provincie. Via deze onderzoeken kunnen wij monitoren op bijvoorbeeld circulaire potentie in de regio én circulaire bedrijvigheid. Hierbij sluiten wij aan bij bestaande initiatieven en werken we samen aan een monitor in IPO-verband. Deze indicatoren helpen de provincie om te monitoren op de voortgang van de doelen voor 2035 en 2050. Daarnaast zijn we voornemens om zelf als provincie een aantal onderzoeken uit te voeren onder inwoners en bedrijven.

²³ International Organization for Standardization

Voor de MTS CS monitoren wij ook de doelen die zijn opgesteld binnen de verschillende focusthema's. We meten onder andere de voortgang en effecten van onze eigen provinciale inspanningen. Indien er veranderingen plaatsvinden in het uitvoeringsplan, zal het monitoringsplan hier ook op worden aangepast.

Beleidsdoelen	Indicatoren nu	Indicatoren over 10 jaar
Minder milieudruk	• Broeikasgasemissies per inwoner (CO₂-eq, bron: RIVM uitstoot CO₂ elektriciteitscentrales, Regionale Klimaatmonitor: verbruiksbenadering CO₂-eq) • Voetprint bedrijfsvoeringplan (CO₂, via domein BIO team klimaat) • Totale hoeveelheid restafval binnen de provincie Utrecht (in kg per inwoner)	• Milieukosten indicatoren voor een of enkele nader te bepalen materiaalstromen (MKI) • Inkoop binnen de provincie Utrecht in CO₂-eq en MKI (zie kop: Inkoop) • Nader in te vullen indicator aan de hand van de CSRD (wat komt daar precies in en hoe kunnen we dat gebruiken)
Meer leveringszekerheid	• Prijschommelingen van kritieke grondstoffen in de afgelopen jaren (evaluatie van groei/daling totaal) (bron: TNO/GeoFluxus) • Toegankelijkheid van materialen die in de provincie gebruikt worden op productieniveau en sectorniveau (bron: GeoFluxus)	• Periodiek en nieuw op te starten enquête onder ondernemers over hun ervaren leveringszekerheid • Leveringszekerheid met voorspellende waarde voor de komende 10 of 20 jaar
Toekomstgerichte, regionale economie	• Aantal circulaire banen binnen de provincie Utrecht (CBS, RHDHV, Team economie) en distributie circulaire banen per R-strategie • Toegevoegde waarde circulaire activiteiten (miljarden euro's, bron: CBS) • Circulaire volwassenheid (bron: onderzoek Hogeschool Utrecht)	• Periodiek en nieuw op te starten enquête onder ondernemers naar de potentie van de circulaire economie en de kracht van de regionale economie

Focusthema's	Indicatoren nu	Indicatoren over 10 jaar
Opdrachtgever-schap, Inkoop en Subsidie	- Aantal % inkoopprocedures en de waarde van werk en levering waar circulaire vragen zijn gesteld aan de markt (binnen de eigen organisatie) - Aantal subsidiebeschikkingen en/of subsidieregelingen waarin circulaire voorwaarden zijn gesteld	- Aantal aangeleverde materialenpaspoorten - Periodiek onderzoek achteraf naar effect van de circulaire eisen in gedane aanbestedingen²⁴ - Gemiddelde MKI-scores van gegunde aanbestedingen (waar MKI is uitgevraagd) - Dashboard Duurzaam GWW: gemiddelde MKI/CO₂-waarde per ton per materiaal in GWW (tram volgt later)
Ruimte	Landgebruik binnen de PU (in duizenden hectaren)	% Ruimte bedoeld voor hoge milieucategorie bedrijven dat daadwerkelijk gebruikt wordt door hoge milieucategorie bedrijven
Circulair (ver) bouwen	- Aantal deelnemers aan het convenant toekomst bestendig bouwen. - Aantal woningen gerealiseerd op basis van het convenant	Aandeel gebruik biobased bouwmaterialen. We onderzoeken hoe we dit beter kunnen meten
VTH	- Aantal circulaire trainingen en opleidingen die VTH-medewerkers of collega's van de omgevingsdienst hebben gevolgd - Nader overleg met omgevingsdienst over indicatoren	- Aantal % vergunningen waar circulaire voorschriften zijn opgenomen (inclusief data afkomstig uit de vergunningen) - Aantal % voorschriften voor onderzoek dat omgezet is naar verplichting - Aantal bedrijven dat advies vraagt aan het kennisloket - Aantal kenniskringen in samenwerking met VNO-NCW, omgevingsdiensten en bedrijven - Mogelijke nadere indicatoren op basis van analyse CSRDs
Bedrijven & ketens	- Afvalproductie per economische sector (kg/t, bron: GeoFluxus) - Materiaalgebruik door producenten in de provincie Utrecht (bron: GeoFluxus) - Potentie voor hoogwaardiger verwerken van afvalstromen bedrijventerreinen (bron: LMA, GeoFluxus) - Hoeveel circulaire bedrijvigheid (CBS en eigen monitor provincie) - Circulaire volwassenheidsmeting	We onderzoeken hoe we dit beter kunnen gaan meten

²⁴ Op dit moment zijn er geen data beschikbaar over de (historische) inkoop van grondstoffen door de provincie Utrecht. Bovendien is iedere aanbesteding uniek, waardoor het niet gemakkelijk is deze op het gebied van grondstofgebruik te vergelijken met een eerdere aanbesteding. Om inzicht te krijgen in de effecten van ons inkoopbeleid laten we daarom periodiek (iedere drie jaar) op basis van een representatieve steekproef van daadwerkelijke uitvragen doorrekenen tot welke reductie in abiotische primaire grondstoffen het opnemen van circulaire inkoopvoorwaarden heeft geleid. We nemen hierin het effect van niet-inkopen (rethink op de R-ladder) niet mee, tenzij we aantoonbaar zaken niet hebben ingekocht. Hierbij wordt ook gekeken naar de CO₂-voetafdruk die jaarlijks wordt gemaakt

Transitieindicatoren

Indicatoren nu	Indicatoren over 10 jaar
Draagvlak en bewustwording van samenleving	Levendigheid Alliantie Cirkelregio Utrecht (a.d.h.v. aantal bijeenkomsten, aantal deelnemers en resultaat)
Draagvlak bedrijven a.d.h.v. enquête bedrijven.	Vitaliteit (vernieuwers)netwerk meten

Een toelichting op deze indicatoren en het theoretisch kader is te vinden in bijlage 6.

Rapportage over de voortgang

PS ontvangt de volgende voortgangsrapportages:

1. Tweejaarlijks: voortgangsrapportage op basis van bovenstaande indicatoren.

Deze vragen een forse inspanning om te monitoren, waarbij en bijvoorbeeld ook enquêtes onder bedrijven en bewoners houden. Daarom meten we deze gegevens tweejaarlijks. Wij geven hierbij ook een kwalitatieve analyse per indicator en voor de voortgang en de ontwikkeling van de transitie. Wij stellen de eerste voortgangsrapportage in 2025 op en evalueren de mate van inspanning die dit met zich meebrengt. Indien nodig kunnen wij aanpassingen maken (vereenvoudigen of juist uitbreiden van de rapportage). Wij zoeken naar een balans tussen het bieden van inzicht en inspanning om de rapportage te maken. Een eerste nulmeting van deze rapportage is als apart document opgenomen.

Jaarlijks: voortgangsrapportage over het UVA CS 2025 – 2027 en de mijlpalen in de roadmap.

Separaat van deze MTS CS stellen wij een UVA CS 2025 – 2027 op, waarin we de mijlpalen en doelen vertalen naar concrete acties voor de resterende duur van onze collegeperiode. Over de voortgang van de uitvoering rapporteren wij jaarlijks aan PS. Daarnaast geven we jaarlijks aan voor welke mijlpalen we op schema liggen en welke niet (groen=gehaald, oranje=onzeker/aandachtspunt, rood=niet op schema). Eventueel te koppelen aan een jaarlijkse of tweejaarlijkse update van de roadmap op basis van nieuwe informatie en inzichten.

2. Jaarlijks: voortgangsrapportage over het UVA CS 2025-2027

Separaat van deze MTS CS stellen wij een Uitvoeringsagenda 2025-2027 op, waarin we de mijlpalen en doelen vertalen naar concrete acties voor de resterende duur van onze collegeperiode. Over de voortgang van de uitvoering rapporteren wij jaarlijks aan PS.

3. Jaarlijks: voortgangsrapportage via de klimaatparagraaf in het jaarverslag

We onderzoeken mogelijkheid en wenselijkheid om de klimaatparagraaf uit te breiden met het onderwerp circulair. Het gaat dan niet om volledige monitoring van doelen en effecten, maar vooral om het uitlichten van bijzonderheden (waar gaat het goed, waar is bijsturing noodzakelijk) waar PS desgewenst op kunnen bijsturen.

Hoofdstuk 5

Middelen

Organisatie intern

We maken in de organisatie rond het onderwerp Circulaire samenleving een onderscheid tussen de coördinerende taken die we oppakken voor de hele organisatie (gericht op het versnellen van de transitie) en de focusthema's.

We brengen de volgende prioriteiten aan:

1. Het programmteam Circulair voert provincie breed coördinerende taken uit voor de circulaire opgave.
2. We zetten een plus op vijf focusthema's in de vorm van capaciteit en middelen uit de opgave.
3. Bij de overige thema's spelen we in op vragen vanuit de domeinen en kansen vanuit de buitenwereld.

Focusthema's

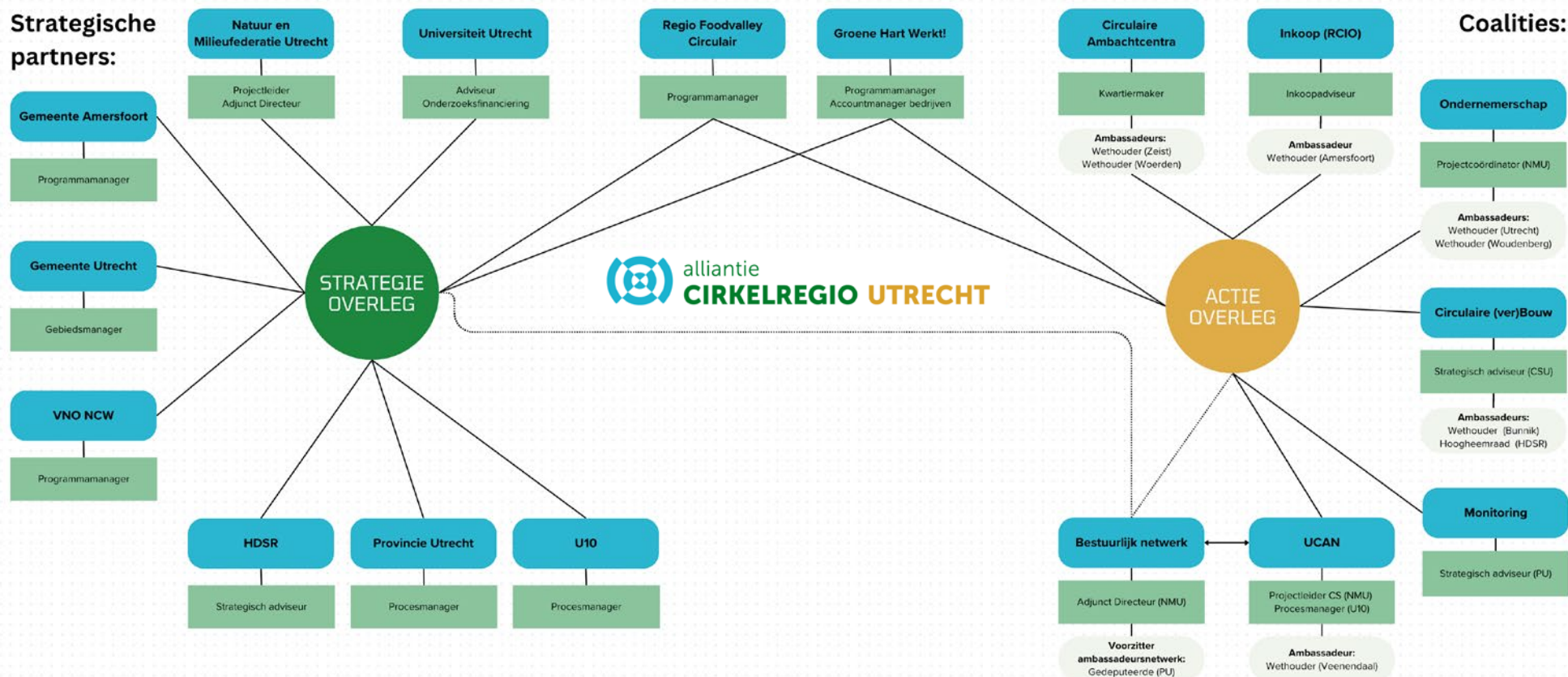
De bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de focusthema's zoals Ruimte en VTH ligt (en blijft liggen bij) de desbetreffende portefeuillehouder. De werkzaamheden worden uitgevoerd door het desbetreffende inhoudelijke team of domein, dat daarbij desgewenst ondersteuning krijgt in de vorm van capaciteit en middelen vanuit de opgave (en het team) Circulaire samenleving.

In de praktijk beogen wij een nauwe samenwerking tussen het team Circulaire samenleving en de teams in de domeinen.

Organisatie extern

Het belangrijkste circulaire netwerk in Utrecht is de Alliantie Cirkelregio Utrecht. De Cirkelregio is een informeel netwerk (geen juridische entiteit) en het secretariaat van het netwerk wordt gevoegd door Natuur en Milieufederatie (NMU), met subsidie vanuit de provincie. Deelnemers aan de Cirkelregio zijn gemeenten, waterschappen, Universiteit Utrecht, en VNO-NCW.

Het figuur laat de samenwerking in de Alliantie Cirkelregio Utrecht zien. Aan de rechterkant van het figuur wordt de kern gevormd door een Actieoverleg. Het actieoverleg bestaat uit de trekkers van alle coalities die de cirkelregio kent. Op dit

moment zijn dat het bestuurlijk netwerk, de UCAN (het Utrechts Circulaire Ambtenaren netwerk) de coalitie monitoring, de coalitie Circulaire (ver)bouwen, de coalities Inkoop (ook wel RCOI genoemd: Regionale coalitie opdrachtgeverschap en inkoop), en Circulaire ambachtscentra. Het actieoverleg coördineert concrete uitvoeringsinitiatieven uit de verschillende coalities.

Aan de linkerkant van het figuur staat het strategieoverleg centraal waarin overheden, kennisinstellingen en VNO-NCW vertegenwoordigd zijn. Het strategieoverleg kijkt wat er gebeurt in de buitenwereld en waar er kansen liggen. De voorzitters van Actieoverleg en Strategieoverleg nemen deel in elkaars overleggen en vormen zo 'linking pins'. Regioversnellers het Groene Hart Werkt en Circulair FoodValley nemen deel in beide groepen. NMU coördineert het geheel van de Alliantie Cirkelregio Utrecht.

Naast samenwerking in de Cirkelregio zoekt de provincie bij de uitvoering van deze MTS CS de samenwerking met: Gemeenten en waterschappen; als het gaat om het thema Ruimte en mogelijk de OMU als het gaat om het daadwerkelijk anders inrichten van bedrijventerreinen (realisatie van het ruimtelijk beleid)

- De omgevingsdiensten; als het gaat om VTH
- ROM, VNO-NCW, Economic Board, bedrijfsnetwerken en individuele bedrijven
- Omgevingsdiensten
- Relevante kennisplatforms zoals de Verschilmakers en CircuLaw
- Het IPO en soms individuele provincies
- Het Rijk

Contacten met bewoners zullen doorgaans via de gemeenten lopen. De provincie kan gemeenten daarbij wel ondersteunen, bijvoorbeeld door in Cirkelregio-verband hulpmiddelen te ontwikkelen. Uitzondering hierop is het Toekomstpanel (zie pagina 42).

Verbonden partijen

De provincie heeft een aantal verbonden partijen. Een deel daarvan kan relevant zijn voor de opgave Circulaire samenleving. Wij denken in het bijzonder aan de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht (RUD), Vitens, Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht NV en de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht NV (OMU). Wij zullen met deze organisaties afspraken maken op welke wijze zij kunnen bijdragen aan het versnellen van de transitie naar de Circulaire samenleving.

Communicatie

Hoe gaan we communiceren?

We maken gebruik van verschillende communicatiemiddelen om de betrokkenheid van stakeholders te versterken. Hierbij houden we rekening met de interesses en communicatievoorkeuren van

de doelgroepen. Onze kernboodschap verbindt de beleving van de doelgroep met het doel van team Circulaire samenleving. Deze boodschap wordt gebruikt als kader voor zowel interne als externe communicatie.

Met wie?

De communicatie richt zich op diverse doelgroepen en stakeholders:

1. **Interne organisatie:** medewerkers en afdelingen binnen de provincie
2. **Samenwerkingspartners:** NMU, ROM, VNO-NCW en andere organisaties
3. **Overheidsinstanties:** het Rijk, Europese Unie, andere provincies, lokale gemeenten en waterschappen
4. **Inwoners, bewonersinitiatieven en ondernemers:** mensen en bedrijven in ons gebied
5. **Kennis- en onderzoeksinstanties:** Universiteiten en onderzoekscentra.

Communicatiemiddel	Doelgroep	Onderwerp
Nieuwsberichten (intranet), narrowcasting, events (intern)	Interne organisatie	Bewustwording en betrokkenheid
Social media, website, pers, media	Inwoners en ondernemers	Initiatieven, kennis, bewustwording en betrokkenheid
Webinars, seminars	Kennisinstellingen	Kennis en educatie, samenwerkingen
Nieuws- / persberichten	Overheidsinstanties	Initiatieven en programma's
Netwerkevenement, nieuwsberichten	Samenwerkingspartners	Samenwerkingen, motivatie en inspiratie

Waarover gaan we communiceren?

Onze communicatie richt zich op verschillende onderwerpen, gerelateerd aan onze doelen:

1. **Bewustwording:** verhogen van kennis en bewustzijn over de noodzaak en voordelen van een circulaire samenleving
2. **Betrokkenheid:** versterken van de betrokkenheid van de doelgroepen en stakeholders
3. **Kennis en educatie:** vergaren en delen van kennis over grondstoffen en hergebruik
4. **Voorbeeldfunctie:** het goede voorbeeld geven in het nastreven van een circulaire samenleving
5. **Samenwerkingen:** aangaan en stimuleren van samenwerkingen met diverse partners
6. **Initiatieven en programma's:** communicatie over initiatieven gericht op het verminderen van milieudruk, vergroten van leveringszekerheid en ontwikkelen van een toekomstgerichte regionale economie
7. **Motivatatie en inspiratie:** motiveren en inspireren van doelgroepen om circulair te werken door succesvolle voorbeelden en innovatieve oplossingen te delen.

Hoe gaan we communiceren?

Met deze aanpak zorgen we voor een heldere en gerichte communicatie die aansluit bij de behoeften van onze diverse doelgroepen en stakeholders.

Risico's en kansen

De provincie is voor het realiseren van de doelen in deze MTS CS afhankelijk van andere partijen en van externe ontwikkelingen. Denk bij dat laatste niet alleen aan nieuw Europees- of Rijksbeleid, maar ook aan bijvoorbeeld schaarste en leveringsproblemen door oorlog of klimaatontwikkelingen, aan kansen door innovaties, aan economische ontwikkelingen enzovoorts. Dat betekent dat het realiseren van onze doelen onzeker is. Hieronder zetten wij de belangrijkste risico's en kansen op een rij:

	Risico's	Kansen	Beheersmaatregel bij het risico
Geopolitiek	Dumping van goedkope (nieuwe duurzame) materialen, waardoor duurzame materialen uit de markt worden geprijsd.	Nauwelijks. Wel om te illustreren dat circulariteit in deze fase van de transitie ondersteunende regelgeving nodig heeft.	Dit risico is nauwelijks te beheersen, anders dan samen met het Rijk te pleiten voor Europese marktregulering. Wel kan de provincie inspelen op kansen (door ruimte te scheppen, launching customer te zijn etc.).
	Leveringsonzekerheid van materialen neemt toe voordat er alternatieven zijn ontwikkeld.	Schaarste van materialen kan een boost geven aan innovatie en aan het verdienvermogen van circulaire producenten.	Dit risico is nauwelijks te beheersen, anders dan samen met het Rijk te pleiten voor Europese marktregulering. Wel kan de provincie inspelen op kansen (door ruimte te scheppen, launching customer te zijn etc.).
Rijks- en Europees beleid	Lineair beleid wordt niet aangepast. Bijvoorbeeld: aankoop van 'nieuw' blijft prijstechnisch aantrekkelijker dan repareren of hergebruiken, circulaire bedrijfsprocessen worden gehinderd door verouderde wetgeving. Bestaand beleid, wet- en regelgeving wordt afgezwakt of afgeschaft.	Wetgeving wordt in lijn gebracht met de transitie naar een circulaire samenleving.	Lobby bij het Rijk (en de EU)
Inzet van gemeenten en waterschappen	Gemeenten en waterschappen in Utrecht moeten (of willen) bezuinigen op circulariteit en pakken daardoor onvoldoende hun rol.	Door slim samenwerken zijn er kansen om efficiënter en effectiever te zijn. De provincie neemt hierin initiatief.	Waar nuttig en nodig samen met Utrechtse gemeenten lobby voeren bij het Rijk voor meer middelen.
Maatschappelijk draagvlak	Maatschappelijk draagvlak brokkelt af (bijvoorbeeld in tijden van tegenslag) en/of men is niet bereid om gedrag te veranderen.	Maatschappelijk draagvlak neemt toe.	Goede communicatie richting inwoners in samenspraak met Rijk en gemeenten. Bijsturen om binnen de 'donut' te blijven van planetaire én sociale grenzen.
Innovaties	Innovaties komen niet van de grond vanwege marktfalen (geen verdienmodel of coördinatieproblematiek).	Innovaties sneller toepasbaar maken via een goed netwerk en het ondersteunen van initiatieven en experimenten.	Kennis- en innovatieagenda.
Uitvoering door de provincie	Experimenten mislukken en/of acties hebben minder effect dan gehoopt.	Leren van ontwikkelingen, experimenten en nieuwe kennis.	Beheersmaatregelen verschillen per activiteit in het UVA CS. Overkoepelend geldt dat een lerende aanpak, monitoring en evaluatie ervoor moeten zorgen dat we de meest effectieve maatregelen nemen.

Financiën

In het coalitieakkoord is een fors budget vrijgemaakt voor de opgave Circulaire samenleving: in totaal gaat het om € 0,5 mln. in 2024, € 2 mln. in 2025, € 2,5 mln. in 2026 en 2027 en € 2,0 mln. structureel voor de jaren daarna. Deze middelen worden ingezet voor het uitvoeren van de coördinatietaken van het team Circulaire samenleving en het realiseren van de extra inspanningen als gevolg van deze MTS CS. Deze middelen zetten wij niet in ten behoeve van regulier werk dat al voorzien was binnen de relevante beleidsvelden (bijvoorbeeld lopende inzet op het gebied van Circulaire economie, Ruimte en VTH). Ook zetten wij dit niet in ter dekking van circulariteit in de uitvoering van reguliere taken, bijvoorbeeld ter dekking van de meerkosten van een circulaire aanbesteding. Wel moet de extra benodigde capaciteit voor de uitvoering van de MTS CS vanuit het team Circulaire samenleving uit dit budget gedekt worden. Op hoofdlijnen ziet de financiële raming voor de MTS CS er de komende jaren als volgt uit (zie tabel hiernaast).

In de Uitvoeringsagenda Circulaire samenleving (UVA CS) werken GS uit welke activiteiten zij ontplooiën.

Tegelijkertijd met deze MTS CS is een Uitvoeringsagenda voor de periode 2025-2027 ter kennisname aangeboden aan PS.

Bestedingsplan middelen coalitieakkoord

	Budget 2025	Budget 2026 en 2027
Team CS (inzet 3,2 FTE bovenop 3 structurele FTE)	€ 400.000	€ 400.000
Bijdrage klimaat en facilitair*	€ 100.000	€ 100.000
Opdrachtgeverschap, inkoop en subsidies	€ 200.000	€ 250.000
Ruimte	€ 100.000	€ 150.000
Circulair (ver)bouwen	€ 100.000	€ 150.000
VTH	€ 300.000	€ 400.000
Bedrijven en ketens	€ 400.000	€ 500.000
Overige coördinatietaken	€ 350.000	€ 450.000
10% overleg, afstemming**	-	-
20% vrije ruimte**	€ 50.000	€ 100.000
Totaal	€ 2.000.000	€ 2.500.000
Toelichting		
*Er is afgesproken om vanuit Circulaire Samenleving een bijdrage te leveren aan het programma klimaatmitigatie (CO ₂ -reductie) en voor de inzet van een duurzaamheidsexpert bij het team facilitair. Bijdrage klimaat is € 80.000 in 2025, € 65.000 in 2026, € 205.000 in 2027 en € 100.000 in 2028. Bijdrage kosten FTE facilitair € 30.000 in 2025 en 2026		
**We ramen 70% van de capaciteit voor directe inzet voor activiteiten in dit uitvoeringsplan, ca. 10% voor overleg en afstemming en ca. 20% als vrije ruimte, in te zetten voor het inspelen op kansen en onverwachte zaken.		

Bijlagen

Bijlage 1: Verklarende woordenlijst

Woord/afkorting	Verklaring
Abiotische grondstof	Zie: primaire abiotische grondstof
ASV	Algemene subsidieverordening
Brede welvaart	Een concept dat de kwaliteit van leven en welzijn meet aan de hand van economische, sociale, ecologische en culturele factoren, naast traditionele economische indicatoren zoals het BBP.
Biotische grondstof	Zie: biobased grondstof
Biobased grondstof	Biobased of biotische grondstoffen zijn materialen van biologische oorsprong, zoals planten, bomen, en andere organische bronnen, die worden gebruikt als grondstoffen voor producten en energie, ter vervanging van abiotische grondstoffen. Deze zijn op relatief korte termijn hernieuwbaar, zoals hout wat over enkele tientallen of soms honderden jaren groeit of zonne- en windenergie wat telkens opnieuw beschikbaar is.
CB23	Platform Circulair Bouwen '23
Circulaire economie	Een economisch systeem gericht op het minimaliseren van afval en het optimaal hergebruiken van producten, materialen en grondstoffen door middel van recycling, hergebruik, reparatie en het ontwerpen van producten met een langere levensduur, om zo grondstoffenkringlopen te sluiten en duurzaam gebruik van hulpbronnen te bevorderen.
Circulaire samenleving	Een samenleving die is georganiseerd rondom de principes van de circulaire economie, waarbij duurzaamheid centraal staat en producten, materialen, en hulpbronnen continu worden hergebruikt, gerepareerd, en gerecycled om afval te minimaliseren en het gebruik van nieuwe grondstoffen te beperken, met als doel een evenwichtige en langdurige balans tussen mens, milieu en economie.
Circular Food Valley	Een regionaal initiatief of samenwerkingsverband gericht op de transitie naar een circulair voedselsysteem. Het doel is om voedselproductie, -verwerking en -consumptie te verduurzamen door middel van innovaties die verspilling verminderen, hergebruik van reststromen bevorderen en kringlopen sluiten. Hierbij wordt samengewerkt tussen diverse stakeholders zoals boeren, bedrijven, kennisinstellingen en overheden om een duurzame en veerkrachtige voedselketen te realiseren.

Woord/afkorting	Verklaring
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive: Een Europese richtlijn die bedrijven verplicht om gedetailleerde en gestandaardiseerde informatie te verstrekken over hun impact op duurzaamheid, milieu, sociale zaken, en governance (ESG). De CSRD is bedoeld om transparantie te vergroten, duurzaamheidsprestaties te verbeteren en investeerders en andere belanghebbenden beter te informeren over de niet-financiële prestaties van bedrijven.
DigiC	Versnelt circulair bouwen in Nederland door het stimuleren van digitalisering. Het is een onderdeel van de ROM Utrecht Region en stimuleert innovatie, publiek-private samenwerking en kennisdeling. Het is gericht op fabrieksmatig bouwen, digitaliseren van materialen en slimme bouwlogistiek.
Doorbraakinnovatie	Een innovatie die een fundamentele verandering teweegbrengt in een bestaande markt of industrie door een compleet nieuw product, dienst, of technologie te introduceren. Het resulteert in significante verbeteringen in prestaties, efficiëntie, of gebruiksgemak en heeft vaak een disruptieve impact op bestaande marktspelers en structuren. Doorbraakinnovaties creëren vaak nieuwe markten en mogelijkheden, en veranderen de manier waarop mensen en bedrijven opereren.
Ecologische voetafdruk	Een maatstaf voor de impact van menselijke activiteiten op het milieu, uitgedrukt in de hoeveelheid land- en wateroppervlakte die nodig is om de hulpbronnen te leveren die een individu, een groep mensen, of een activiteit verbruikt, en om het afval dat daarbij ontstaat te absorberen. Het concept helpt inzicht te krijgen in de duurzaamheid van consumptiepatronen en de mate waarin deze bijdragen aan milieuproblemen zoals uitputting van natuurlijke hulpbronnen en klimaatverandering.
Groene Hart Werkt	Platform Groene Hart Werkt! is het regionale platform voor circulaire economische initiatieven in het Groene Hart. Het platform vormt een ontmoetingsplaats voor ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden in het Groene Hart als het gaat om circulaire initiatieven. Er zijn 11 gemeenten in het Groene Hart aangesloten en het platform telt zo'n 900 deelnemers uit het bedrijfsleven en onderwijs. Het platform organiseert verschillende activiteiten en ondersteunt projecten die de ontwikkeling van de circulaire economie bevorderen.

Woord/afkorting	Verklaring
Grondstof	Een natuurlijk materiaal dat wordt gebruikt als input voor de productie van goederen of diensten. Grondstoffen worden gewonnen uit de natuur en kunnen zowel in ruwe vorm worden gebruikt als worden verwerkt tot halffabricaten voordat ze in productieprocessen worden gebruikt. Voorbeelden van grondstoffen zijn mineralen, metalen, hout, water, aardolie en landbouwgewassen. Grondstoffen vormen de basis van de economische activiteit en spelen een cruciale rol in verschillende industrieën.
ICER	Integrale Circulaire Economie Rapportage die tweejaarlijks wordt uitgebracht door PBL.
IPO	Interprovinciaal Overleg: Het Interprovinciaal Overleg is een samenwerkingsverband van de twaalf provincies in Nederland. Het heeft tot doel om de belangen van de provincies te behartigen en samen te werken aan regionale en nationale kwesties op het gebied van beleid, bestuur en uitvoering. Het IPO fungeert als een platform voor overleg, samenwerking en lobbywerk tussen de provincies en tussen de provincies en andere overheden, zoals de nationale regering.
Ketenpartner	Verwijst naar de verschillende entiteiten, organisaties of individuen die betrokken zijn bij een bepaalde keten, zoals de productieketen, toeleveringsketen, of waardeketen. Deze partners werken samen binnen de keten om goederen of diensten te produceren, te distribueren, te verkopen of op andere wijze te leveren aan eindgebruikers.
Ketensamenwerking	Het verbinden van verschillende ketenpartners waardoor een nieuwe samenwerking ontstaat. Samen wordt een nieuwe manier van denken, doen of organiseren bereikt, ook onderling.
Lineaire economie	Een economisch systeem waarbij grondstoffen worden gewonnen, verwerkt tot producten, gebruikt, en vervolgens als afval weggegooid, zonder nadruk op hergebruik of recycling, wat leidt tot uitputting van natuurlijke hulpbronnen en verhoogde afvalproductie.
Leveringszekerheid	De mate waarin een bepaalde dienst of product consistent en betrouwbaar beschikbaar is om aan de vraag te voldoen, zonder onderbrekingen of tekorten. Het concept van leveringszekerheid is van toepassing op verschillende sectoren, waaronder energie, water, voedsel, grondstoffen, logistiek, enzovoort.

Woord/afkorting	Verklaring
Materialenpaspoort	Een document dat gedetailleerde informatie bevat over de materialen die worden gebruikt in een product gedurende zijn hele levenscyclus. Het kan informatie bevatten zoals de herkomst van de materialen, hun samenstelling, eigenschappen, en hoe ze kunnen worden gerecycled of hergebruikt. Het doel van een materialenpaspoort is om transparantie te bieden over de herkomst en samenstelling van materialen, en om de circulaire economie te bevorderen door het stimuleren van hergebruik en recycling van materialen.
MVOI-beleid	Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen houdt in dat aanbestedende diensten niet alleen rekening houden met de prijs van hun inkopen, maar ook met de milieu- en sociale effecten. Deze effecten zijn ondergebracht in zes thema's: Milieu en Biodiversiteit, Klimaat, Circulair (inclusief biobased), Ketenverantwoordelijkheid (Internationale Sociale Voorwaarden), Diversiteit & Inclusie en Social Return. Dat is het stimuleren dat ondernemers bij aanbestedingen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt inzetten.
NMU	Natuur en Milieufederatie Utrecht
NPCE	Nationaal Programma Circulaire Economie
ODRU	Omgevingsdienst Regio Utrecht ondersteunt 15 gemeenten en andere overheden in de regio Utrecht bij de uitvoering van milieu- en omgevingstaken.
Omgevingsvisie	Een Omgevingsvisie is de integrale langetermijnvisie van een bestuursorgaan voor de hele fysieke leefomgeving en haar grondgebied. De Omgevingsvisie is, onder de Omgevingswet, een verplicht instrument voor het Rijk, provincies en gemeenten. Het Rijk maakt een nationale Omgevingsvisie, de provincie een provinciale Omgevingsvisie en de gemeente een gemeentelijke Omgevingsvisie.
Opdrachtgeverschap (OG's)	De rol en verantwoordelijkheden van de provincie die een opdracht verleent aan een andere partij om een specifiek project uit te voeren. Deze rol houdt in dat de opdrachtgever de leiding heeft over het project, de doelstellingen en vereisten vaststelt, en de uitvoering ervan superviseert en coördineert.
PCER	Provinciale Circulaire Economie Rapportage

Woord/afkorting	Verklaring
Primaire abiotische grondstof	primaire abiotische grondstoffen. Primaire grondstoffen zijn na winning uit de aarde voor de eerste keer in gebruik. Hierbij kan gedacht worden aan ijzererts dat is verwerkt in staal dat voor het eerst wordt gebruikt om een auto of gebouw te maken. Of aan grondstoffen die voor de eerste keer worden gebruikt om een plastic fles te maken. Secundaire grondstoffen zijn na de eerste keer gebruik teruggewonnen en voor een tweede (of derde, vierde, enzovoorts) keer verwerkt in een product. Bij gebruik van secundaire grondstoffen zijn dus minder (of geen) nieuwe grondstoffen nodig. Abiotische grondstoffen zijn niet binnen een voor mensen relevante tijdschaal hernieuwbaar. Ze ontstaan in lange koolstofkringlopen die duizenden of zelfs miljoenen jaren tijd nodig hebben om nieuwe grondstoffen zoals ijzererts (grondstof voor staal) of koolwaterstoffen (grondstof voor aardolie) te vormen.
R-ladder	De R-ladder geeft de mate van circulariteit aan. De R-ladder heeft 6 tredes (R1 tot en met R6) die verschillende strategieën van circulariteit weergeven. Strategieën hoger op de ladder, besparen meer grondstoffen. Hoe hoger een strategie op de R-ladder staat, hoe meer circulair de strategie is. Waarbij R1 de hoogste trede is.
Regioversnellers	Initiatieven, programma's of organisaties die gericht zijn op het versnellen van de transitie naar een circulaire economie in een specifieke regio.
ROM	De Regionale OntwikkelingsMaatschappij is een onderneming met publieke aandeelhouders, gericht op het versterken van de economie en werkgelegenheid in een regio.
RUD	De Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht verleent vergunningen, houdt toezicht, handhaaft en adviseert voor de provincie Utrecht en de gemeenten Amersfoort, Baarn, Bunschoten, Eemnes, Houten, Leusden, Lopik, Nieuwegein, Soest, Utrecht en Woudenberg.
SDG's	De Sustainable Development Goals (SDG's), zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. Ze zijn een mondiaal kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis.
Transitie	Een fundamentele en vaak geleidelijke verandering van de ene toestand, situatie, of systeem naar een andere, met als doel het realiseren van een nieuwe, vaak verbeterde situatie, structuur, of paradigma.
Upcycling	Een proces waarbij afvalmaterialen of gebruikte producten worden omgezet in nieuwe materialen of producten van betere kwaliteit of met een hogere waarde dan het oorspronkelijke materiaal. In tegenstelling tot recycling, waarbij materialen worden afgebroken en opnieuw worden gevormd tot nieuwe producten van gelijke of lagere kwaliteit, behoudt upcycling de oorspronkelijke eigenschappen en waarde van het materiaal of product en voegt er waar mogelijk extra waarde aan toe.
VTH	Vergunningverlening, toezicht en handhaving

Bijlage 2: Rollen van de provincie

Rollen van de provincie

Er zijn verschillende manieren waarop de rollen van de provincies beschreven kunnen worden. Zo kan men denken aan de provincie als bevoegd gezag, beleidsmaker en uitvoerder. Momenteel wordt de indeling van de NSOB breed geaccepteerd en toegepast. De NSOB onderscheidt vier rollen:

1. **Regisserende rol:** provincies fungeren als regisseur bij complexe maatschappelijke opgaven en coördineren de inzet van verschillende partijen om gezamenlijke doelen te bereiken. Ze faciliteren samenwerking tussen gemeenten, maatschappelijke organisaties, bedrijven en andere stakeholders.
2. **Kaderstellende rol:** provincies stellen kaders en beleid vast op het gebied van ruimtelijke ordening, economie, milieu, en andere beleidsterreinen. Ze bepalen daarmee de richting en prioriteiten voor de ontwikkeling van de provincie.
3. **Uitvoerende rol:** provincies voeren taken uit op diverse terreinen, zoals infrastructuurbeheer, natuurbeheer, en regionale economische ontwikkeling. Ze zorgen voor de uitvoering van beleid en nemen concrete maatregelen om doelstellingen te realiseren.
4. **Toezichthoudende rol:** provincies houden toezicht op de uitvoering van taken door gemeenten en andere regionale partners. Ze controleren of deze partijen hun verantwoordelijkheden naleven en grijpen in wanneer dat nodig is om de kwaliteit en rechtmatigheid van het beleid te waarborgen.

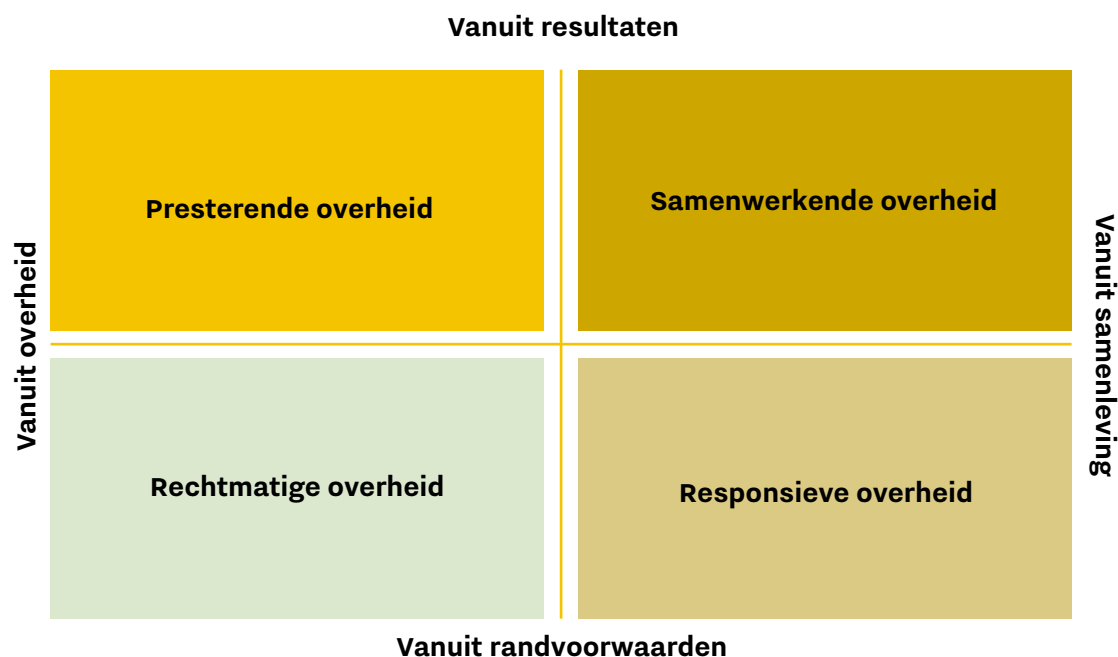
Deze vier rollen vormen de kern van het functioneren van provincies. Maar de wettelijke taken die aan de provincies zijn toebedacht en deze rollenbeschrijving, zeggen nog niets over de (mate van) inzet op de beleidsthema's van de provincie. Dat bepalen de provincies grotendeels zelf; ook bij de uitvoering van de wettelijke taken is er speelruimte in de uitvoering daarvan. De opgaves waarvoor provincies zich gesteld zien en het ambitieniveau van de te bereiken doelen worden bestuurlijk bepaald. En omdat geld en personele capaciteit beperkt zijn,

dwingen die tot het maken van keuzes (prioriteiten stellen). Welke doelen de provincie wil bereiken en met inzet van welke middelen (geld en personeel), wordt met name bij de Provinciale Statenverkiezingen en de daaropvolgende collegevorming op hoofdlijnen voor de eerstkomende vier jaar bepaald.

Naast de genoemde NSOB-rollen kunnen provincies ook andere (sub)rollen/taken vervullen, zoals facilitator, regisseur, adviseur, financier, partner, promotor/aanjager, lobbyist, dienstverlener, inspirator/voorbeeldgever, onderzoeker/data-analist, coördinator, facilitator van netwerken, beheerder van infrastructuur enz.

Het ambitieniveau en de beschikbare middelen zijn bepalend voor de rollen/taken die provincies op zich (kunnen) nemen; zet de provincie veel of juist minder geld en personeelscapaciteit in, neemt zij een meer bepalende rol in (initiator, regisseur, beleidsbepaler, projectuitvoerder) of is de rol beperkter (participerend, kennismakelaar).

Provincies kunnen dus op weg naar een circulaire samenleving een breed scala aan (sub)rollen vervullen, afhankelijk van hun specifieke taken, bestuurlijke prioriteiten en de behoeften van de regio waarin ze opereren.

Bijlage 4: verwerking aanbevelingen Randstedelijke Rekenkamer

Aanbeveling 1

Aanbeveling	Wijze van verwerking
Als nieuw of herzien circulaire samenlevingsbeleid aan u voorgelegd wordt (naar verwachting in de MTS), draag GS op dan duidelijk aan te geven: a. Hoe zij meer strategie en richting hebben aangebracht in de aanpak en activiteiten (conform leerpunt twee in Evaluatierapport Uitvoeringsagenda Circulaire samenleving 2021 – 2023)	Wij richten ons op vijf focusthema's en een aantal coördinerende activiteiten gericht op het versnellen van de transitie. Zie hoofdstuk 1. Strategie.
b. Voor welke wijzigingen ten opzichte de Beleidsvisie en Uitvoeringsagenda's GS hebben gekozen.	Wij handhaven de doelen in de beleidsvisie. De uitgangspunten handhaven we ook, maar we voegen daaraan wat toe (zie inleiding).
c. Op welke inzichten vanuit monitoring, verzamelde lessen en/of wetenschap het nieuwe circulaire-samenlevingsbeleid gebaseerd is.	Wij hebben de keuze voor de focusthema's gebaseerd op de inzichten uit de rapportage 2022/2023 (dd. 2 april 2024, Kenmerk UTSP-2075818508-6052), de opbrengsten van de participatie (waarover PS worden geïnformeerd in de Statenbrief bij de MTS CS) en de thema's waaraan in IPO-verband wordt gewerkt. Wij onderbouwen die keuze in bijlage 5.
d. In hoeverre aangesloten wordt op landelijk circulaire-economiebeleid en welke afwegingen GS daarbij hebben gemaakt.	Het NPCE is vooral gericht op sectorbeleid en het aanpassen van wet- en regelgeving. Daarmee biedt het NPCE beperkt basis voor de Utrechtse strategie. Wel nemen we de vier strategieën die het NPCE schetst voor het verminderen van grondstoffenbeleid over.
e. Op welke wijze dit nieuwe beleid middels VTH- en RO-beleid en -instrumentarium anticipeert op het inzetten van meer dwingende maatregelen zoals door Europa en het Rijk is aangekondigd.	Zie daarvoor hoofdstuk 2 (pagina 25 Ruimte, pagina 31 VTH).

Aanbeveling	Wijze van verwerking
f. Hoe het beleid eraan zal bijdragen dat raakvlakken met andere opgaven en beleidsvelden benut worden.	Wij verwachten dat ongeveer 80% van onze inzet gericht zal zijn op de focusthema's en bijbehorende coördinatie. Dat laat 20% ruimte om in te spelen op kansen en ontwikkelingen in andere beleidsvelden. Onderdeel daarvan is in elk geval dat wij bij alle nieuwe beleidsnota's kijken hoe wij circulariteit daarin kunnen verankeren.
g. Welke impact de circulaire beleidskeuzes hebben op andere beleidsopgaven, medeoverheden, ondernemers en inwoners.	Zie hoofdstuk 3 over samenwerking met anderen.
Betrek deze informatie bij uw besluitvorming over het nieuwe of herziene circulaire-samenlevingsbeleid.	Dit advies van de Rekenkamer is gericht aan Provinciale Staten.

Aanbeveling 2

Draag GS op om in de komende actualisatie(s) van de Uitvoeringsagenda:

Aanbeveling	Wijze van verwerking
a. Te zorgen dat de activiteiten aansluiten op de beleidsdoelen in de Beleidsvisie, en	Zie hiervoor hoofdstuk 1. Strategie onder het kopje Beleidstheorie.
b. Aan te geven hoe met leerpunten uit de jaarlijkse evaluatie is omgegaan.	De lessen uit de rapportage 2022 en 2023 (Statenbrief kenmerk UTSP-918539728-7241) zijn gebruikt als basis voor deze MTS CS. Dat uit zich onder meer in de keuze voor vijf focusthema's.

Aanbeveling 3

Aanbeveling	Wijze van verwerking
Vraag GS om in alle beleidsdomeinen meer urgentie te creëren, en om - onder leiding van het opgaveteam – de circulaire doelen daadwerkelijk te integreren in het beleid en de werkpraktijk. Zorg daarbij ook voor een wenkend perspectief. Draag GS op om u over circa een jaar te informeren over de stappen die daartoe zijn gezet en de resultaten die zijn behaald.	Wij kiezen in de MTS CS voor een gerichte aanpak op vijf focusthema's. Dat betekent dat wij niet in de volle breedte alle inspanningen zullen monitoren. Onderdeel van de aanpak is wel dat wij bij alle nieuwe beleidsnota's kijken hoe wij circulariteit daarin kunnen verankeren. Wij informeren PS periodiek over de voortgang zoals beschreven in hoofdstuk 4. Monitoring.

Aanbeveling 4

Aanbeveling	Wijze van verwerking
Draag GS op om bij het formuleren van nieuw beleid voor andere beleidsvelden dan circulaire samenleving (bijvoorbeeld voor Wonen of de Energietransitie) aandacht te (blijven) besteden aan: De raakvlakken met de circulaire transitie, en Het toelichten van de mogelijke impact van de gemaakte beleidskeuzes voor de circulaire transitie, andere (transitie)opgaven, medeoverheden, ondernemers en inwoners.	Onderdeel van de aanpak is dat wij bij alle nieuwe beleidsnota's kijken hoe wij circulariteit daarin kunnen verankeren.

Aanbeveling 5

Aanbeveling	Wijze van verwerking
Draag GS op om de monitoring van de circulaire samenleving verder te ontwikkelen, gericht op het vergroten van inzicht in de mate waarin de provinciale doelen gerealiseerd worden. Draag GS op om in het eerstvolgende evaluatierapport toe te lichten of het beleid werkt zoals voorzien en hoe de gepresenteerde resultaten zich daartoe verhouden.	Zie hoofdstuk 4 over monitoring

Aanbeveling 6

Aanbeveling	Wijze van verwerking
Vraag GS welke actoren (nog) meer betrokken kunnen worden in de beleidsuitvoering ten einde de impact van het provinciale circulaire-samenlevingsbeleid te vergroten. Vraag GS daarbij aan te geven wat daarvoor nodig is in tijd, middelen en capaciteit.	Zie hoofdstuk 3 over samenwerking met anderen.

Bijlage 5: Onderbouwing keuze focusthema's

Een belangrijke aanbeveling van de Randstedelijke Rekenkamer én conclusie uit de Voortgangsrapportage Circulaire Uitvoeringsagenda 2021/2023 was om meer focus te kiezen in het programma Circulaire Samenleving. Deze aanbeveling hebben we als uitgangspunt genomen bij de Middellange Termijnstrategie. We richten onze inzet op een vijftal focusthema's die enerzijds een grote impact hebben voor het bereiken van de circulaire doelstellingen en waarbij anderzijds de toegevoegde waarde van de provinciale inzet het grootst is. Met impact bedoelen we in dit geval de gevolgen voor het gebruik van grondstoffen, de toegevoegde waarde heeft te maken met onze sturingsmogelijkheden.

De vijf focusthema's zijn:

1. Opdrachtgeverschap, inkoop en subsidie
2. Ruimtelijk beleid
3. Circulair (ver)bouwen
4. Vergunningverlening, toezicht en handhaving
5. Bedrijven en ketens

Hieronder volgt een korte beschrijving hoe we tot die vijf focusthema's zijn gekomen. Daarna volgt een toelichting op thema's die weliswaar ook van belang zijn om te komen tot een circulaire samenleving maar die geen deel uitmaken van het programma Circulaire samenleving.

Ad 1. Opdrachtgeverschap, inkoop en subsidies

Het spreekwoord zegt: "wie betaalt, bepaalt". Bij opdrachtgeverschap, inkoop en subsidieverlening kunnen we een directe invloed uitoefenen op het halen van de circulaire doelen. Bovendien geven we daarbij als provincie richting andere overheden het goede voorbeeld.

Ad 2. Ruimte

Het beleid met betrekking tot de ruimtelijke ordening is de kernactiviteit van een provincie. De provinciale Omgevingsvisie, met daaronder de verschillende beleidsprogramma's ("programma's onder de Omgevingsvisie") bevat de overkoepelende strategie voor het provinciale ruimtelijke beleid waarbinnen de diverse belangen zoals natuurbehoud, economische ontwikkeling en leefbaarheid zijn opgenomen. De Omgevingsvisie en Omgevingsverordening zijn cruciaal voor een duurzame en evenwichtige ontwikkeling van de provincie. Het dient als leidraad voor besluitvorming over ruimtelijke ordening en biedt richtlijnen voor toekomstige ontwikkelingen. Daarnaast faciliteert het samenwerking tussen verschillende stakeholders en bevordert het een participatief proces van planvorming en besluitvorming. Met de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening heeft de provincie veel invloed op ruimtelijke ontwikkelingen. Een goede invulling van die kerntaak biedt significant bijdrage aan de versnelling van de circulaire transitie. Wij zullen de transitie naar de circulaire samenleving in de nieuwe Omgevingsvisie verankeren, aangezien de Omgevingsvisie de kaders schept voor alle ruimtelijke ontwikkelingen in de provincie. Daarnaast is de bedoeling om, voor zover dat niet als is gebeurd de afgelopen jaren, circulariteit in programma's onder de Omgevingsvisie op te nemen.

Ad 3. Circulair (ver)bouwen

De bouw is ons vijfde en een wat atypisch focusthema omdat we als provincie slechts beperkt zelf bouwen/ontwikkelen en een beperkte rol hebben in het verlenen van omgevingsvergunningen. De primaire overheidstaken liggen bij de gemeenten. Tegelijkertijd hebben we in Utrecht een grote bouwopgave, zowel wat betreft nieuwbouw en renovatie van woningen als wat betreft het verduurzamen van bestaande gebouwen. De bouwsector is één van de grote grondstoffengebruikers in de provincie Utrecht en biedt kansen voor een meer circulaire samenleving. Bovendien hebben we als provincie de afgelopen jaren al veel resultaten bereikt op het gebied van het verduurzamen van de bouw, onder meer via het Convenant Toekomstbestendig Bouwen en het in 2024 opgerichte Energie Diensten Centrum (EDC).

Wij streven ernaar dat in zowel de nieuwbouw als de renovatie/verbouw minder primaire abiotische grondstoffen worden gebruikt en denken bij dit focusthema aan:

- Verlenging van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen in 2025, waarbij we de circulaire elementen in dit convenant verstevigen, het convenant uitbreiden met meer partijen en zorgen voor standaardisatie van de afspraken.
- Ondersteuning van gemeenten met een aanpak rondom biobased bouwen en isoleren.
- Ondersteuning van particulieren en gemeenten via het EDC.
- Het versterken van circulariteit in de bouwketen door de inzet van ketenregisseurs ten behoeve van ketens rondom biobased bouwmaterialen en ten behoeve van samenwerking met en tussen architecten.
- Het faciliteren van digitalisering in de bouwketen via DigiC.
- Het via opdrachtverlening en inkoop sturen op het inkopen van circulaire/biobased materialen door overheden.
- Het via ruimtelijk beleid sturen op voldoende ruimte voor bouw hubs.

Ad 4. Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

Onze vergunningverlening en vervolgens het toezicht en de handhaving daarop, vloeien voort uit het provinciaal beleid. Bij de uitvoering van eigen beleid (maatregelen en projecten) kunnen we een directe invloed uitoefenen op het halen van onze circulaire doelen en kunnen we als provincie het goede voorbeeld geven. Vergunningverlening, toezicht en handhaving zijn daarom belangrijke instrumenten om doelen op het gebied van milieu en circulariteit te bereiken. In IPO-verband zijn bouwstenen ontwikkeld voor het bevorderen van circulariteit in de uitvoering van VTH-taken. Die bouwstenen zijn inmiddels vertaald in de opdracht van de provincie aan de omgevingsdiensten. We faciliteren een kennisdelingsnetwerk rond VTH met bedrijven en omgevingsdiensten. Bij de omgevingsdiensten worden de vergunningverleners, toezichthouders en handhavers opgeleid om circulaire kennis in de hele organisatie te verankeren.

Ad 5. Bedrijven en ketens

Een groot deel van het grondstoffengebruik vindt plaats in het productieproces van bedrijven. Daar valt veel winst te behalen voor de circulaire economie, zowel bij de grondstoffen die bedrijven in gaan als bij het verwerken daarvan en bij de reststromen. Voor ondernemers kan een circulaire werkwijze nieuwe verdienmodellen en leveringszekerheid opleveren. Maar er zijn veel onzekerheden en onduidelijkheden rond circulair ondernemen. Technieken zijn vaak nog niet circulair en er zijn nog weinig circulaire ketens. Ook lopen ondernemers aan tegen financieringsproblemen, knellende of onduidelijke regelgeving en er is een gebrek aan kennis. Verder is er sprake van beperkte fysieke ruimte voor de vestiging van circulaire bedrijven.

Wij zien voor ons een rol om de beweging richting een circulaire economie te versnellen door ondernemers te helpen bij het oplossen van de hierboven geschetste problemen en richten ons op zowel lineaire bedrijven die circulair willen worden als op circulaire bedrijven die willen opschalen.

We denken bij dit focusthema aan:

- Het beschikbaar stellen van subsidie waarmee bedrijven een circulaire scan kunnen uitvoeren,
- Het aanstellen van twee ketenregisseurs met als taak het bouwen van ketens (in prioritaire sectoren) die de samenwerking tussen bedrijven in de hele keten versterken gericht op zuiniger omgaan met grondstoffen en het hergebruiken en recyclen van producten.
- Het in 2025 ontwikkelen van een Innovatieagenda.
- Innovatiesubsidies beschikbaar te stellen om veelbelovende circulaire ontwikkelingen en doorbraken te versnellen, bijvoorbeeld rond biobased grondstoffen, hoogwaardige verwerking van reststoffen/afval, retour & reparatielogistiek en circulaire energieopslag.
- Succesvolle experimenten en pilots bij medeoverheden en het bedrijfsleven onder de aandacht brengen voor verdere opschaling.
- Te bezien of met een kopgroep Circulair Financieren, een netwerk dat de financiële sector verbindt met als doel dat circulair financieren vorm wordt gegeven.

Relevante thema's die we niet als focusthema hebben opgenomen binnen het programma Circulaire samenleving

Er zijn behalve de vijf focusthema's meer thema's die van groot belang zijn voor de circulaire samenleving. Dat zijn met name afval, logistiek, mobiliteit, landbouw, water en energie. Dat zij op dit moment geen deel uitmaken van het programma Circulaire samenleving betekent niet dat er niets met deze thema's gebeurt. In onderstaand overzicht worden de redenen vermeld waarom deze thema's op dit moment geen focusthema's zijn voor het programma Circulaire samenleving.

Afval

De afvalstromen zijn een belangrijk onderwerp bij het streven naar een circulaire samenleving maar het is geen provinciaal beleidsdomein. Bij dit thema zijn de gemeenten verantwoordelijk.

Logistiek

Logistiek is een belangrijk thema voor de circulaire samenleving, met name een nieuwe logistiek rond retourneren en repareren. Wij nemen dit thema wél mee in de Omgevingsvisie als het gaat om de ruimtevrage voor bijvoorbeeld opslag, overslag en logistieke centra, maar zien voor het overige vooralsnog primair een rol voor marktpartijen zoals pakketbezorgers en boodschappendiensten. Indien blijkt dat er rond logistiek een belangrijke rol voor de provincie is weggelegd (bijvoorbeeld in regionale afstemming, aanleg en beheer van infrastructuur of hulp bij opschaling dan kan heroverweging van de focusthema's aan de orde zijn.

Mobiliteit

Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) is een inkoopdomein van de provincie. GWW grondstoffen(her)gebruik is via het thema inkoop/opdrachtverlening, een van de vijf focusthema's van het programma Circulaire samenleving. De overige verduurzaming, los van de GWW, op het gebied van mobiliteit (denk aan bevorderen van het gebruik van de fiets, elektrisch vervoer, het OV-netwerk) zien we primair als onderdeel van het provinciale mobiliteitsbeleid, dat een programma onder de Omgevingsvisie is.

Landbouw

Landbouw/voedsel heeft meerdere raakvlakken met ons streven naar een circulaire samenleving. Hierbij kan men denken aan de productie van biobased grondstoffen, kringlooplandbouw (sluiten van mest- en voedingsstoffenketens), de productie van biogas en de voedselagenda (korte ketens en tegengaan van voedselverspilling). De productie (en verwerking en toepassing) van biobased grondstoffen en in de toekomst mogelijk biogas nemen wij mee in het focusthema Bedrijven en ketens.

Voor het overige is landbouw en voedsel geen focusthema: enerzijds omdat dit een zelfstandig programma onder de Omgevingsvisie is en anderzijds omdat er al heel veel gebeurt op het gebied van verduurzaming van landbouw en landelijk gebied. In feite draait de landbouwtransitie om circulariteit, extra inzet vanuit het programma Circulaire samenleving is daarom niet nodig.

Water

Water is een onmisbare natuurlijke hulpbron. In deze MTS CS kiezen we echter voor een focus op het terugdringen van primaire abiotische grondstoffen. Dat laat onverlet dat lopende en toekomstige initiatieven rond het sluiten van waterkringlopen en duurzamer bodemgebruik uitstekend aansluiten bij de ambities rond de circulaire samenleving. Deze ontwikkelingen maken onderdeel uit van ons provinciale water- en bodembeleid.

Energie

Het onderwerp Energie is organisatorisch apart belegd binnen de provinciale organisatie; inhoudelijk worden de circulaire aspecten geborgd binnen de nieuwe Energievisie.

Bijlage 6: Toelichting op de indicatoren

Indicatoren bij de beleidsdoelen

1. Milieueffecten

De landelijke doelstellingen voor de circulaire economie in 2030 zijn gericht op een halvering van gebruik van primaire abiotische grondstoffen, zoals fossiele grondstoffen, mineralen en metalen. Het verminderen van het gebruik van fossiele grondstoffen heeft een effect op klimaatverandering. Fossiele grondstoffen zijn een belangrijke bron van broeikasgassen, zoals CO₂. Circulaire economie levert daarmee ook een bijdrage aan klimaatdoelstellingen.

Indicatoren nu:

De milieudruk wordt beschreven door de indicator **CO₂-equivalente emissies**. Dit zijn broeikasgassen zoals koolstofdioxide (CO₂), methaan (CH₄) en lachgas (N₂O). Een milieueffect van het gebruik van grondstoffen betreft de uitstoot van broeikasgassen. Deze data kan worden verkregen uit de klimaatmonitor.

Door efficiënter om te gaan met grondstoffen, kunnen ook de milieueffecten worden gereduceerd. Er zijn twee type klimaatmonitors die op een verschillende manier de CO₂-eq laten zien. De Regionale klimaatmonitor bevat gegevens over CO₂ per gemeente, regio en provincie. Deze monitor illustreert welke elektriciteit door de Utrechtse bevolking en bedrijven wordt verbruikt, en berekent daarvan de CO₂-eq uitstoot. In het monitoringsplan willen we hoog-over kunnen zien of we op de goede weg zijn met de circulaire doelstellingen. Bij deze indicator zullen we kijken naar het gemiddelde CO₂ verbruik van de inwoners binnen de provincie Utrecht. De klimaatmonitor van het RIVM illustreert de CO₂ uitstoot van de provincie Utrecht na de opwek van elektriciteit in de centrales. Hiermee kan de voortgang van de energietransitie in alle provincies gemonitord worden. In ons monitoringsplan van de MTS CS zal de totale CO₂

uitstoot van de opwek in de provincie Utrecht worden gemonitord om een inzicht te krijgen in hoe we op weg zijn.

Team Klimaat binnen de provincie Utrecht ontwikkelt dit jaar een **voetprint van de bedrijfsvoering** van de provincie. Voor het monitoringsplan in de MTS CS sluiten wij graag aan bij de bestaande monitoringstools van team Klimaat. Deze monitor laat zien wat de voetprint is van CO₂-uitstoot veroorzaakt door de bedrijfsvoering van de provincie. Hierin worden verschillende aspecten gemeten, zoals ingekochte elektriciteit, warmte en koeling, opgewekte energie, reizen met de auto of het OV en de ingekochte grondstoffen en afvalstromen van de organisatie.

Al laatste monitoren wij vanaf nu de **totale hoeveelheid restafval** binnen de provincie Utrecht (in kg per inwoner).

Deze indicator geeft ons inzicht in de mate van afvalscheiding maar ook in het gebruik van grondstoffen door bewoners (zoals Refuse and Reuse op de R-ladder).

Indicatoren over 10 jaar:

De milieu kostenindicator (MKI) vat alle milieueffecten samen in één score – uitgedrukt in euro's. Deze score geeft de milieu schadekosten van een product of project weer. Dit zijn kosten die de samenleving betaalt maar niet direct zichtbaar zijn. In elke fase van een product of project is er sprake van een milieu-impact. Zoals winning van grondstoffen via productie en transport tot aan de afvalfase. De data van de MKI zal de komende jaren worden doorontwikkeld in IPO-verband. GeoFluxus is in samenwerking met het IPO verband een monitor voor MKI aan het ontwikkelen, deze zal begin 2025 beschikbaar zijn. Hierbij wordt de MKI opgebouwd uit 25 milieu-indicatoren en 25 CO₂ impact indicatoren.

De provincie Noord-Holland heeft een **Dashboard Duurzaam GWW** ontwikkelt waarin de impact van de materialen bij de GWW inzichtelijk worden gebracht in CO₂ en MKI. Dit dashboard zal eind 2024 ook ingezet worden in de provincie Utrecht. Hierin kan de milieu-impact van GWW-projecten inzichtelijk

worden gemaakt. Daarnaast kan het effect van het toepassen van circulaire materialen worden gemonitord, zie ook het kopje 'Inkoop en Subsidies'. Deze monitor wordt later ook voor de tram ontwikkeld.

De Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

verplicht bedrijven tot rapporteren over de impact van bedrijfsactiviteiten op het milieu en de maatschappij. Dit rapport dienen zij vast te leggen en te laten toetsen door een accountant. Dit gaat bijvoorbeeld over de CO₂-uitstoot en de impact op je toeleveringsketen. Wanneer de rapportages worden gepubliceerd, gebruiken wij de informatie om een indicator te ontwikkelen over de milieudruk vanuit grote bedrijven.

2. Leveringszekerheid

De Nederlandse economie draait voor een groot deel op buitenlandse grondstoffen. Voornamelijk bedrijven in de maakindustrie lopen risico's door afhankelijkheden van andere landen. Door TNO zijn 64 grondstoffen benoemd waarvan de levering op korte termijn kritiek is en die in veel alledaagse producten worden toegepast. Bijvoorbeeld zeldzame aardmetalen zoals lithium die in veel elektronica en batterijen gebruikt worden. Deze zeldzame metalen zijn essentieel voor de energietransitie.

Indicatoren nu:

De indicatoren die op dit moment al mogelijk zijn om op te monitoren met betrekking tot leveringszekerheid is het volgen van de **prijsfluctuaties van kritieke grondstofstromen** die voor de PU interessant zijn. GeoFluxus heeft onderzoek gedaan naar 64 meest kritieke grondstoffen en het gebruik in goederenstromen in de PU gedaan, hier kunnen de prijsfluctuaties van de goederenstromen worden gekoppeld.

Deze indicator helpt om de urgentie van het probleem duidelijk te maken. Provincies zijn afhankelijk van kritieke materialen. De provincie Utrecht maakt een doorvertaling naar sectoren en industrieën die deze goederenstromen gebruiken. Een belemmering is dat deze indicator kan de prijsfluctuaties enkel

inzichtelijk maken in het verleden. Hierdoor kun je niet direct zien of een grondstof zich in kritieke toestand bevindt.

De toegankelijkheid van materialen die in de provincie

gebruikt worden op productniveau en sectorniveau is al beschikbaar in de GeoFluxus data. Deze data geven aan hoe afhankelijk de economie in de provincie is van grondstoffen uit geopolitieke gebieden waar we misschien niet afhankelijk van willen zijn.

Indicatoren over 10 jaar:

Door middel van een **kwalitatieve enquête over leveringszekerheid** die jaarlijks wordt afgenomen bij (grote) bedrijven die werken met de kritieke grondstoffen vermeld in het TNO. Via deze enquête willen wij inzichtelijk krijgen wat hun ervaringen zijn bij leveringszekerheid. In de enquête wordt gevraagd naar productie, nieuwe orders, exportorders, ingekocht materiaal en de voorraad van producten. Deze enquête verzamelt informatie over de leveringszekerheid van de grondstoffen bij deze bedrijven. Deze informatie kan worden geïdentificeerd met een score: gaat het de goede kant op met de leveringszekerheid of niet?

In IPO-verband wordt gekeken naar een indicator die de leveringsonzekerheid met voorspellende waarde voor de komende 10 of 20 jaar laat zien. De data voorspellen hoeveel meer specifieke grondstoffen gaan fluctueren in de toekomst. De provincie kan zo inschatting maken in wanneer er problemen ontstaan in leveringszekerheid en hier tijdig een plan voor kan maken.

3. Een sterke, regionale economie

Om te zorgen dat de provincie Utrecht minder afhankelijk wordt van anderen voor het leveren van essentiële grondstoffen, zal er iets moeten veranderen binnen de huidige economie. Met een circulaire economie zijn er minder producten en materialen nodig, kunnen de materialen langer gebruikt worden en opnieuw worden ingezet als grondstof voor nieuwe producten. Een

circulaire economie levert banen, bedrijvigheid en een betere leefomgeving op.

Indicatoren nu:

Aantal circulaire banen binnen de provincie Utrecht wordt gebruikt als indicator om een sterke, regionale economie te monitoren. Hierbij dient er goed gelet te worden op het begrip 'circulair bedrijf'. De omschrijving van een circulair bedrijf is een bedrijf dat één of meerdere circulaire bedrijfsactiviteiten in uitvoering brengt. Dus als een bedrijf een of meer van de R-strategieën in de praktijk toepast bij zijn bedrijfsactiviteiten. Hierbij is het momenteel de uitdaging dat bedrijven enkel als circulair of niet-circulair worden aangemerkt. Bij het onderzoek van RoyalHaskoningDHV naar circulaire bedrijvigheid vallen de meeste circulaire bedrijven onder 'Repair' (zoals fietsmakers en reparateurs) en zie je relatief weinig bedrijven die passen bij de strategieën rethink en reduce, die hoger op de R-ladder staan. Voor het bepalen van het aantal circulaire bedrijven binnen de provincie Utrecht kan er gebruikt worden gemaakt van drie inventarisaties:

- Het Algemene Bedrijven Register (ABR) van CBS waarmee, via karakterisering van de bedrijvigheid door SBI-codes, circulaire bedrijven opgezocht kunnen worden
- Een webcrawl waarmee met behulp van steekwoorden op de bedrijfswebsite circulaire bedrijven worden geïdentificeerd
- Een gedetailleerde zoektocht via steekwoorden en overzichten van bedrijven met circulaire innovaties

Daarnaast wordt door team Economie binnen de provincie Utrecht een indicator ontwikkelt om (circulaire) bedrijvigheid en start-ups te monitoren. Zij meten sinds twee jaar het aantal bedrijven er bezig zijn met circulaire bedrijvigheid. Daarnaast meten zij ook de trends in doorbraak innovaties die er de afgelopen jaren zijn gerealiseerd. Deze indicator wordt in de zomer van 2024 gepubliceerd.

De **toegevoegde waarde van de circulaire bedrijven** binnen de provincie Utrecht kan jaarlijks via het CBS worden opgehaald.

De waarde van circulaire bedrijvigheid kan zich verhouden tot de toegevoegde waarde van alle bedrijven binnen de provincie Utrecht. Voor de provincie is dit een interessante indicator om te volgen, omdat de waarde van circulaire bedrijvigheid nog als onbekend wordt gezien.

De Circulaire volwassenheidsmeting geeft inzicht in de circulaire bedrijfsvoering van een organisatie. Arjen Wierikx, promovendus aan de Hogeschool Utrecht uittrekt ontwikkelende samen met Route Circulair de circulaire volwassenheidsmeting. Op basis van tien thema's, zoals strategie, product & dienst en vaardigheden geeft de meting inzicht in hoe een organisatie ervoor staat op het gebied van circulariteit.

Indicatoren over 10 jaar:

Om inzichtelijk te krijgen op welke manier bedrijven bezig zijn met circulaire bedrijvigheid voert de provincie Utrecht de komende jaren **kwalitatief onderzoek binnen Utrechtse ondernemers en bedrijven**. Provincie Friesland en Overijssel voeren al kwaliteit onderzoek uit wat een betrouwbaar beeld oplevert. Zij vragen naar bekendheid met het onderwerp, circulaire economie strategie, belemmeringen en circulair toekomstperspectief. Een bedrijf is niet alleen circulair als het circulaire producten aanbiedt. Het kan ook een bijdrage leveren aan de circulaire economie als het bedrijf klanten stimuleert circulair uit te vragen, leveranciers vraagt naar circulaire alternatieven en haar afvalverwerker zo hoogwaardig mogelijk laat verwerken.

Toelichting op de indicatoren bij de strategie

De strategie van de MTS CS is dat er minder gebruik wordt gemaakt van primaire abiotische grondstofstromen. Door minder materiaalgebruik, een langere levensduur van de gebruikte materialen, een groter aandeel biobased grondstoffen en hoogwaardig hergebruik zal de druk op het milieu en de leveringsonzekerheid van materialen afnemen. Om te monitoren of de provincie Utrecht minder gebruik maakt van primaire

abiotische grondstoffen, zullen indicatoren worden gebruikt die de grondstoffenstromen van de provincie Utrecht volgen.

Indicatoren nu:

1. Minder materiaalgebruik

DMC (Domestic Material Consumption) zijn grondstoffen die nodig zijn voor eigen gebruik door consumenten, bedrijven en overheden in Nederland. Hiervoor is het grondstoffengebruik voor export niet meegerekend. **DMI** (direct material impact) zijn de grondstoffen die gebruikt worden voor de Nederlandse economie. Het zijn goederen die in de provincie worden geproduceerd of worden ingevoerd voor verwerking, bewerking of consumptie. Deze indicator bevat het gehele gebruik van grondstoffen die door bedrijven in Nederland zijn verwerkt, verhandeld of geconsumeerd. Grondstoffen gebruik en vermindering is met deze indicator inzichtelijk te krijgen. Via de grondstoffenmonitor van GeoFluxus kan deze indicator op dit moment worden gemonitord.

2. Langere Levensduur

GeoFluxus heeft bij de ontwikkeling van de grondstoffenmonitor van de provincie Utrecht drie indicatoren opgenomen waarmee op dit moment de langere levensduur kan worden gemeten. Allereerst de **verhouding van hernieuwbare materialen per goederen (in %)**, **De verhouding niet-hernieuwbare materialen per afval (in %)** en **afval hergebruik (in megaton)**. Aan de hand van trends in deze indicatoren kunnen wij een overzichtelijk beeld geven of het beter gaat met het verlengen van de levensduur van materialen.

3. Een groter aandeel biobased stoffen

De grondstoffenmonitor van GeoFluxus kan **biomassa stromen (in %)** in de **materiaalmonitor** weergeven. De groei van biomassa stromen geeft in indicatie in hoeveel biobased materialen er worden gebruikt binnen sectoren. Dit geeft nog geen precies beeld hoe het aantal biobased stoffen er wordt toegepast. We onderzoeken de komende tijd hoe we het aandeel biobased stoffen beter kunnen meten.

4. Hoogwaardiger hergebruik

Naast de hoeveelheid afval die sectoren produceren, wordt er ook gekeken naar de **potentie voor hoogwaardiger verwerken** van afvalstromen bedrijventerreinen. De meeste van deze industriële afvalstromen moeten worden gemeld aan het Landelijk Meldpunt Afvalstromen (LMA). Zowel de toeleverancier als de verwerker wordt hier geregistreerd. Data uit het LMA biedt daarmee zicht op welke stromen op welke wijze verwerkt worden. Elke beschikbare verwerkingswijze in Nederland kan worden vergeleken en bepaald of deze hoger op de R-ladder kan worden verwerkt. We meten hierbij hoeveel potentie bedrijven hebben om hoogwaardiger te verwerken. Hoe meer potentie, hoe slechter het gaat met het hoogwaardig hergebruik.

Indicatoren over 10 jaar:

1. Minder materiaalgebruik

RMC (raw material consumption) brengt ook het grondstoffengebruik in landen waar onze producten worden gemaakt in kaart. Zo kan niet alleen het effect op de leefomgeving in de provincie Utrecht maar ook in de rest van de wereld worden gemeten, de gehele keten. Dit zal een eerlijke weergave zijn van ons grondstoffengebruik, omdat de provincie Utrecht de meeste grondstoffen uit het buitenland haalt. RMC is een indicator die kijkt naar de grondstofvoetafdrukken. Hierin wordt onderscheid gemaakt in de grondstofvoetafdruk voor de economie (**RMI**) en voor consumptie (RMC). GeoFluxus ontwikkelt in samenwerking met CBS komend jaar deze indicator. De provincie Utrecht sluit in IPO-verband aan met de ontwikkeling van deze monitor.

Secundaire materialen leveren doorgaans minder milieudruk op dan de winning van primaire grondstoffen. Als er binnen de provincie in grondstoffenstromen **onderscheid kan worden gemaakt tussen primaire en secundaire grondstoffen**, kan de inzet van herbruikbare materialen worden gevolgd. In IPO-verband wordt momenteel een uitvraag gedaan om de data van DMC, DMI, RMC en RMI te onderscheiden in primaire en secundaire grondstofstromen.

2. Langere levensduur

De komende jaren meten we de levensduur van provinciale assets. Zo kunnen wij assets bijsturen waar we zien dat de levensduur relatief kort is. Daarnaast meten wij de effecten van de nieuwe inkoopbeisen met betrekking tot duurzaamheid.

3. Groter aandeel biobased stoffen

Op dit moment hebben we geen beschikbare indicator om het aandeel biobased stoffen binnen de provincie Utrecht beter te meten. We onderzoeken de komende tijd hoe we dit beter kunnen meten.

4. Hoogwaardiger hergebruik

In 2025 ontwikkelt de provincie Utrecht een **Dashboard Duurzaam GWW**. CROW heeft dit eerder in Noord-Holland ontwikkelt. De provincie kan met deze monitor de CO₂- en de MKI-waarde per gebruik van materiaal in de GWW monitoren. Hierbij wordt er een overzicht gevormd van bijvoorbeeld de CO₂-emissies per wegtype of per verhardingstype. Deze indicator maakt inzichtelijk hoe het gebruik van secundaire materialen in plaats van primaire materialen een positieve impact heeft op het milieu. Om zo te zien in hoeverre er binnen de GWW-materialen hoogwaardiger worden hergebruikt.

Indicatoren bij de inzet

Binnen de MTS CS zijn er vier focusthema's waarop de ontwikkeling van de circulaire samenleving zich op richt. De actieplannen bijbehorende bij de focusthema's omschrijven hoe de doelen van een circulaire samenleving worden gerealiseerd. Om de voortgang van deze doelen inzichtelijk te krijgen, wordt er voor elk focusthema een monitoringplan opgesteld.

1. Opdrachtgeverschap, inkoop en subsidies

Het hoofddoel van het focusthema Opdrachtgeverschap, inkoop en subsidies is het verminderen van het gebruik van primaire abiotische grondstoffen via de eigen inkoop, opdrachtverlening en subsidies met 25% in 2027, 50% in 2030 en 75% in 2035.

Door het verankeren van circulariteit in het inkoopproces en het passend stellen van duurzame voorwaarde in relevante subsidies. Het monitoringsplan richt zich op de aanpak binnen het MTS CS.

Indicatoren nu:

We monitoren elk jaar het **aantal % inkoopprocedures (en de waarde) van werk en levering waar circulaire vragen zijn gesteld aan de markt**. Op deze manier krijgen wij een beeld in hoeverre inkoop gemotiveerd is om circulaire vragen te stellen. Dit geeft een beeld van het draagvlak binnen de provincie Utrecht. Daarnaast monitoren wij ook jaarlijks het **aantal % inkoopprocedures en de waarde van werk en leveringen waar een materialenpaspoort wordt uitgevraagd**. Het materialenpaspoort omschrijft welke materialen zijn gebruikt en hoe losmaakbaar ze zijn en welke toxische stoffen zijn gebruikt. Daarnaast meten we het **aantal subsidiebeschikkingen en/of subsidieregelingen waarin circulaire voorwaarden zijn gesteld**.

Indicatoren over 10 jaar:

We starten een **periodiek onderzoek achteraf naar het effect van de circulaire eisen in gedane aanbestedingen**. Daarnaast monitoren we jaarlijks vanaf 2026 de **gemiddelde MKI-scores van gegunde aanbestedingen**, waar MKI is uitgevraagd en het aantal aangeleverde **materialenpaspoorten**.

In 2025 ontwikkelt de provincie Utrecht een **Dashbord Duurzaam GWW**. CROW heeft dit eerder in Noord-Holland ontwikkeld. De provincie kan met deze monitor de CO₂- en de MKI-waarde per gebruik van materiaal in de GWW monitoren. Hierbij wordt er een overzicht gevormd van bijvoorbeeld de CO₂-emissies per wegtype of per verhardingstype. Deze indicator maakt inzichtelijk hoe het gebruik van secundaire materialen in plaats van primaire materialen een positieve impact heeft op het milieu. Om de indicator overzichtelijk te presenteren, kiezen wij één materiaalsoort uit die wij meten. Momenteel wordt deze

monitor voor de provincie Utrecht enkel ontwikkelt voor de GWW. Er is ook ambitie om deze monitor toe te passen op de tram.

2. Ruimte

Het hoofddoel van het focusthema Ruimte is het 50% minder gebruik van primaire abiotische grondstoffen in 2035 mogelijk maken binnen provincie Utrecht door via het ruimtelijk beleid aan te sturen op voldoende ruimte voor circulaire activiteiten. Binnen het thema ruimte stelt de MTS CS voornamelijk randvoorwaarden op voor visies en strategieën binnen de circulaire samenleving. Het zorgt ervoor dat de circulaire samenleving binnen de provincie Utrecht kan worden uitgevoerd en dat er ruimte wordt gecreëerd. Hierdoor vallen er binnen het thema ruimte weinig concrete indicatoren om het effecten van het doel te omschrijven. Het focusthema *Ruimte* creëert namelijk de mogelijkheden en randvoorwaardes voor andere doelen binnen het MTS CS

Indicatoren nu:

Wat we momenteel wel kunnen meten is het **landgebruik binnen de provincie Utrecht** (in miljoenen hectare). Op deze manier krijgen we inzicht in de ruimte binnen de provincie en hoe deze is verdeeld.

Indicatoren over 10 jaar:

Er wordt ruimte vrijgemaakt voor hoge milieucategorie bedrijven om zich te vestigen. Om te monitoren of dit doel wordt bereikt, berekenen we het **% ruimte bedoeld voor hoge milieucategorie bedrijven dat daadwerkelijk wordt gebruikt door hoge milieucategorie bedrijven**.

3. Circulair (ver)bouwen

Het hoofddoel van het focusthema Circulair (ver)bouwen is in zowel de nieuwbouw als de renovatie/ verbouw worden 50% minder primaire abiotische grondstoffen gebruikt in 2030 en 60% in 2035. De doorontwikkeling van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen is hiervoor een belangrijk middel. Er worden nieuwe circulaire afspraken gemaakt met

woningbouwcorporaties, overheden en andere stakeholders wat betreft circulair bouwen.

Indicatoren nu:

Tijdens de verlenging van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen (in 2025) worden circulaire elementen in het convenant versterkt. We meten het **aantal deelnemers aan het Convenant Toekomstbestendig Bouwen**. Zo krijgen we overzicht van het draagvlak en de hoeveelheid woningen die van plan zijn te verduurzamen met biobased materialen. Daarnaast zullen we ook het aantal **woningen dat gerealiseerd is op basis van het convenant** monitoren. Indien het mogelijk is, zou het mooi zijn om hier ook de besparing in primaire abiotische grondstoffen in mee te nemen. We onderzoeken verder uit hoe we dit het best kunnen meten.

Indicatoren over 10 jaar:

Op dit moment hebben we geen beschikbare indicator om het aandeel biobased stoffen binnen de provincie Utrecht beter te meten. We onderzoeken de komende tijd hoe we dit beter kunnen meten.

4. VTH

Het hoofddoel van het focusthema vergunning, toezicht en handhaving is om via het VTH-instrumentarium het gebruik van primaire abiotische grondstoffen door bedrijven te reduceren. De komende jaren volgt de provincie Utrecht de effecten van de circulaire vergunningsvoorschriften en het versterken van de inzet van de omgevingsdiensten.

Indicatoren nu:

Voor het monitoren van de aanpak voor VTH kunnen we starten met het meten van het **aantal circulaire adviseurs** die in dienst zijn bij de omgevingsdiensten in opdracht van de provincie. Deze indicator laat zien in hoeverre de aanpak van het versterken van de inzet binnen omgevingsdiensten is toegepast. In additie op deze indicator kan worden gekeken naar het **aantal circulaire trainingen en opleidingen die VTH-medewerkers**

of collega's van de omgevingsdienst hebben gevolgd.

Het doel van de MTS CS is om jaarlijks 50 bedrijf scans uit te voeren en bedrijven te voorzien van circulair advies. We zullen hierna nader in overleg gaan met de omgevingsdiensten om in samenwerking goede indicatoren te bepalen

Indicatoren over 10 jaar:

In het activiteitenplan van de MTS CS wil circulaire vergunningsvoorschriften opnemen. Een indicator om de voortgang hiervan te meten, is het **aantal % vergunning waar circulaire vergunningsvoorschriften zijn opgenomen**. Deze informatie zal opgevraagd worden bij de vergunningverleners. Daarnaast kan voor milieubelastende activiteiten een vergunningplicht gelden. Hierin kunnen de volgende onderdelen voorkomen: afvalpreventie (AO/IC), duurzaam grondstoffenverbruik (grondstoffen) en materiaalstatus (voorheen einde afvalstatus).

Data afkomstig uit vergunningen over welke materialen zijn gebruikt of juist bespaard is een goede indicator om uiteindelijk de grondstoffenbesparing te bepalen.

De provincie Utrecht ontwikkelt standaard voorschriften voor onderzoek naar de vermindering van grondstoffen. Er is een mogelijkheid tot verplichting van bepaalde ingrepen op basis van dit onderzoek. **Het aantal % voorschriften voor onderzoek dat wordt omgezet naar een verplichting** is een goede indicator om te laten zien hoe belangrijk maatregelen worden geacht.

Met het openen van een kennisloket wil de provincie Utrecht de mogelijkheid bieden voor bedrijven om advies te vragen over duurzaamheidsvragen. **Het aantal bedrijven dat om advies vragen aan het kennis loket** geeft een indicatie over de vragen die bedrijven hebben over circulaire bedrijvigheid. Hierbij kan ook worden gemonitord over welke thema's bedrijven de meeste vragen hebben of welke sectoren zich het meest melden bij het loket.

Als laatste kijkt de provincie Utrecht naar het **aantal kenniskringen in samenwerking met VNO-NCW, omgevingsdiensten, bedrijven** is opgezet en het aantal activiteiten dat zij gezamenlijk uitvoeren.

Ook kan er gebruik gemaakt worden van de **verplichte duurzaamheidsrapportage CSRD** - De verplichte duurzaamheidsrapportage geldt voor beursgenoteerde bedrijven vanaf 2024. Vanaf 2025 zal dit ook gelden voor grotere bedrijven die vallen onder minimaal twee van de drie volgende voorwaarden:

- Meer dan 250 medewerkers
- Meer dan 40 miljoen euro omzet per jaar
- Meer dan 20 miljoen euro vermogen

De **Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)** verplicht bedrijven tot rapporteren over de impact van bedrijfsactiviteiten op het milieu en de maatschappij. Dit rapport dienen zij vast te leggen en te laten toetsen door een accountant. Dit gaat bijvoorbeeld over de CO₂-uitstoot en de impact op je toeleveringsketen. Wanneer de rapportages worden gepubliceerd, gebruiken wij de informatie om een indicator te ontwikkelen over het toepassen van circulaire maatregelen vanuit grote bedrijven.

5. Bedrijven en ketens

Het hoofddoel van het focusthema *Bedrijven en ketens* binnen de MTS CS is het versterken van de kracht van de regionale economie door bedrijven te ondersteunen in de circulaire transitie. Daardoor blijft de Utrechtse economie toekomstbestendig en worden ondernemers minder afhankelijk van de levering van grondstoffen, ook wanneer grondstoffen schaarser worden. In een volledig circulaire economie bestaat afval niet meer. Om dit te bereiken, is het belangrijk om naast aandacht voor huishoudelijk afval ook aandacht te hebben voor industrieel afval. Bij industrieel afval gaat het vaak om grotere afvalstromen die goed te recycleren zijn. Ook voor ondernemers is het monitoren van circulaire werkwijze interessant, omdat dit leidt tot nieuwe verdienmodellen en leveringszekerheid van materialen.

De provincie Utrecht meet de effecten van de doelen voor bedrijven en ketens binnen de MTS CS.

Indicatoren nu:

GeoFluxus ontwikkelde voor de provincie Utrecht eerder een Grondstoffenmonitor. Hierin is een indicator toegepast direct kan worden ingezet voor het thema *bedrijven en ketens*, namelijk **de afvalproductie per economische sector (kg/t)**. Deze indicator geeft een concreet beeld van het geproduceerde afval van Utrechtse bedrijven. Daarnaast maakt GeoFluxus onderscheid tussen **primair en secundair** afval geproduceerd door bedrijven.

Naast de hoeveelheid afval die sectoren produceren, wordt er ook gekeken naar de **potentie voor hoogwaardiger verwerken** van afvalstromen bedrijventerreinen. De meeste van deze industriële afvalstromen moeten worden gemeld aan het Landelijk Meldpunt Afvalstromen (LMA). Zowel de toeleverancier als de verwerker wordt hier geregistreerd. Data uit het LMA biedt daarmee zicht op welke stromen op welke wijze verwerkt worden. Elke beschikbare verwerkingswijze in Nederland kan worden vergeleken en bepaald of deze hoger op de R-ladder kan worden verwerkt.

De indicatoren omschreven bij het beleidsdoel een *sterke, regionale economie* kunnen ook toegepast worden bij het focusthema 'bedrijven en ketens'. Zoals de hoeveel **circulaire bedrijvigheid** binnen de provincie Utrecht. Hiervoor ontwikkelt team Circulaire Economie momenteel een monitor die in juli 2024 is gepubliceerd. **De Circulaire volwassenheidsmeting** geeft inzicht in de circulaire bedrijfsvoering van een organisatie. Arjen Wierikx, promovendus aan de Hogeschool Utrecht uittrekt ontwikkelende samen met Route Circulair de volwassenheidsmeting. Op basis van tien thema's, zoals strategie, product & dienst en vaardigheden geeft de meting inzicht in hoe een organisatie ervoor staat op het gebied van circulariteit.

Indicatoren over 10 jaar:

We onderzoeken hoe we de komende jaren de bedrijven en ketens beter kunnen meten. Vooral de verschillende plaatsen in keten en de ketensamenwerking is belangrijk voor een circulaire samenleving. Momenteel is het nog lastig om deze goed in kaart te brengen.

Indicatoren met betrekking tot de transitie

De transitie naar circulaire economie zit in aanvangsfase. De provincie Utrecht wil graag meten hoe de komende jaren de transitie naar een circulaire samenleving verloopt. De transitie-indicatoren geven een beeld van de mate waarin bedrijven, consumenten en andere partijen voorsorteren op een circulaire economie en inzetten op efficiënter materiaalgebruik, met als doel minder milieudruk en afnemende leveringsrisico's. Met een set van transitie-indicatoren is een beeld te geven van de voortgang van de transitie naar een circulaire economie.

Indicatoren nu:

Het draagvlak en bewustwording in de samenleving over circulaire economie is een belangrijke indicator voor de transitie naar een circulaire samenleving. Aan de hand van **vragenlijsten aan bewoners van de provincie Utrecht** krijgen we inzichtelijk in hoeverre bewoners al open staan voor bijvoorbeeld een deeleconomie en het kopen van tweedehands producten. De vragenlijst over draagvlak onder bewoners is eerder landelijk uitgevoerd door CBS. De provincie sluit aan bij de bestaande data uitgevoerd door het CBS. De data van CBS laat zien dat er op provinciaal niveau weinig verschil te zien is in draagvlak onder bewoners. We houden daarnaast **de hoeveelheid nieuwsberichten en de media-aandacht** voor circulariteit binnen de provincie Utrecht bij.

Voor de Utrechtse bedrijven is het draagvlak voor circulaire bedrijvigheid belangrijk. In **de enquête voor de Utrechtse bedrijven** (eerder omschreven bij het beleidsdoel: *een sterke, regionale economie*) wordt naast de toepassing van circulaire bedrijvigheid ook het draagvlak van Utrechtse bedrijven voor

een circulaire economie uitgevraagd. Deze transitie-indicator geeft de groei in bereidheid en kennis van de Utrechtse bedrijven weer.

Indicatoren over 10 jaar:

De provincie Utrecht richt een Alliantie Cirkelregio op. Dit is een netwerk van gemeenten die samenwerken aan circulaire activiteiten en kennis uitwisselen over circulaire economie. De provincie Utrecht wil de intensiteit van de samenwerking van de Alliantie Cirkelgroep inzichtelijk maken. Het aantal **bijeenkomsten, deelnemers en het resultaat van de Alliantie Cirkelregio zal** dienen als transitie-indicator.

De provincie heeft met haar beleid direct invloed op het invullen van de thema's door te faciliteren en te ondersteunen met de gekozen transitieaanpak. Ook middels de eigen bedrijfsvoering heeft de provincie invloed op het transitieproces. Aan de hand van een score op de netwerk vitaliteitsmeter van de provincie voor de verschillende focusthema's kan de transitie worden gemonitord. Bijvoorbeeld een score op de ambitie, de commitment, daadkracht en vertrouwen binnen het thema.

Vitaliteit (vernieuwers-)netwerk is een indicator die binnen de provincie Zuid-Holland wordt toegepast. De data is nu nog niet beschikbaar bijvoorbeeld omdat methodieken om deze data op te halen nog operationeel moeten worden gemaakt. Op een later moment evalueren we of een vitaliteitsmeting toepasbaar is als indicator binnen de provincie Utrecht.

Bijlage 7: Beschrijving figuur op pagina 21

In de schematische weergave op pagina 21 is een uitwerking te zien van de doelen en aanpak van de verschillende focusthema's die bijdragen aan de strategie: Verminderen van abiotische primaire grondstoffen door: 1) minder materiaalgebruik, 2) Langere levensduur, 3) Een groter aandeel biobased grondstoffen, 4) Hoogwaardig hergebruik.

Hieronder staan de doelen en activiteiten beschreven voor de focusthema's en de coördinerende transitiesturing.

Inkoop en subsidies:

- Duurzaam opdrachtgeverschap verankeren
- Circulaire eisen stellen bij inkoop
- Samenwerken met gemeenten op het gebied van inkoop
- Circulariteit in Algemene Subsidieverordening (ASV) en relevante subsidieregelingen opnemen

Ruimte:

- Regionale circulaire hoofdstructuur uitwerken samen met gemeenten
- Ruimtelijk faciliteren van circulaire bedrijvigheid
- Circulariteit in Omgevingsvisie én omgevingsverordening
- Afstemmen ruimtelijk beleid met Rijk en gemeenten

Circulair (ver)bouwen:

- Doorontwikkeling convenant toekomstbestendig bouwen
- Biobased bouwen en isoleren promoten
- Eigen huisvesting circulair
- Ketenvorming rondom circulaire bouwmaterialen bevorderen

VTH:

- Opnemen van circulaire vergunningvoorschriften
- Inzet opdrachtgeverschap versterken
- Kennisontwikkeling en kennisdeling opdrachtgeverschap en bedrijven en daarmee o.m. inbreng genereren voor ketenregisseurs en innovatie
- Experimenteerruimte bieden

Bedrijven en ketens:

- Ketenregisseurs biobased grondstoffen en (hoogwaardig) gebruik van reststromen
- Doorbraakinnovaties
- Ondersteunen bedrijven bij transitie
- Samenwerking in de bouwsector
- Financieringsinstrumentarium

Deze doelen en activiteiten hebben indirect effect op de volgende coördinatietaken:

- Netwerk en kennisdeling
- Samenwerkingsafspraken
- Stimuleren & aanjagen
- Verankeren in beleid
- Monitoring en voortgang
- Samenwerken Rijk en IPO

Colofon

Uitgave

Provincie Utrecht

Vormgeving

Enof creatieve communicatie

Fotografie

Beeldbank provincie Utrecht

Datum

Oktober 2024